

Jan Viggo Moksnes Øwre

Luftforsvarets musikkorps

Korpsets historie fra 1818, med et særskilt fokus på endringer og profesjonalisering gjennom utvikling av ledelsesstruktur i tidsperioden 1945 til 1990

Masteroppgave i musikkvitenskap

Veileder: Melania Bucciarelli

Trondheim, desember 2018

Jan Viggo Moksnes Øwre

Luftforsvarets musikkorps

Korpsets historie fra 1818, med et særskilt fokus på endringer og profesjonalisering gjennom utvikling av ledelsesstruktur i tidsperioden 1945 til 1990

Masteroppgave i musikkvitenskap
Veileder: Melania Bucciarelli
Trondheim, desember 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for musikk

FORORD

Da jeg skulle velge tema for denne masteroppgaven i 2015 så jeg etter muligheten til å kunne kombinere flere interesser. Muligheten til dette fikk jeg da det var lenge siden noen hadde skrevet om Luftforsvarets musikkorps. Det at det nærmet seg 200-årsjubileum for Forsvarets musikk, var en fin anledning til å kombinere interessene for historie, Forsvaret og korps. Det at jeg var vernepliktig i Sjøforsvarets musikkorps i 2009/2010 kom også godt med. Oppgaven i seg selv har vært en spennende opplevelse, og jeg har lært utrolig mye underveis, både faglig og om meg selv.

Det er mange som har støttet meg og hjulpet meg gjennom denne prosessen, flere enn jeg har mulighet til å nevne her. Føler du at du har bidratt i så måte uten å bli nevnt, vit du er husket!

Først vil jeg takke Annabella Skagen og Ringve Musikkmuseum. Det var i møte med dere jeg fikk idéen til oppgaven. Jeg er også veldig fornøyd med at vi fikk en kronikk på trykk i Adressa i forbindelse med debatten som raste i 2016.

Takk også til Luftforsvarets musikkorps ved daværende sjef Marius Johansen og NK Eivind Rise for hyggelige samtaler og muligheten til å få tilgang til kilder. Takk også til tubaist Mikal Engen som tålmodig har svart på spørsmål og detaljer underveis i prosessen. Takk til Niels K. Persen ved Forsvarsmuseet i Oslo for enorm dybdekunnskap om historien til Forsvarets musikk, og for gode telefonsamtaler når jeg har stått fast i et tema.

Takk til veilederne mine ved musikkvitenskap ved NTNU. Takk til Leif S. Jonsson som fikk meg i gang med oppgaven, takk til Magnar Breivik som hjalp meg i ny retning når det så ut som det skulle strande, og takk til Melania Bucciarelli som fikk det hele i havn. Tusen takk også til Nora B. Kulseth, som ikke var veileder, men som gjennom gode samtaler har plukket meg opp igjen når jeg har vært langt nede.

Tusen takk til mamma og pappa for at dere har trodd på meg og pushet meg gjennom denne prosessen. Tusen takk også for korrekturlesing og gode kommentarer! Takk til mine svigerforeldre, for støtte gjennom arbeidet og for utallige timer med barnepass slik at jeg har fått arbeidsro. Tusen takk til barna mine som har holdt ut med en stresset pappa med til tider kort lunte.

Og sist, men størst, tusen takk til Katrin, kona mi. Uten deg hadde det ikke blitt noe av. Du er den som har ofret mest, støttet mest, og tålt mest. Takk for at du har holdt ut med meg i denne perioden. Jeg dediserer denne oppgaven til deg!

Trondheim, desember 2018.

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	I
FORKORTELSER	VII
<u>1 INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1 KILDER OG METODE	3
1.1.1 AARVIKS ARKIV	3
1.1.2 RIKSARKIVET	4
1.2 ANNEN FORSKNING	6
1.2.1 I STORM OG STILLE : FORSVARETS MUSIKK 1818–2018	6
1.2.2 P. O. JØSVOLD	7
1.2.3 NOU 1979: 50	8
1.2.4 SVEIN HOLTAN	8
1.2.5 ULF STEINAR BERG	9
1.3 KILDEKRITIKK	9
1.4 OPPGAVENS OPPBYGGING	10
1.5 NAVNEENDRINGER	11
<u>2 KORPSETS TIDLIGE HISTORIE</u>	<u>13</u>
2.1 PIBER OG TAMBURER	13
2.2 BRIGADEMUSIKKEN OPPRETTES	14
2.3 MUSIKKINSTRUKTØR ANDREAS BERG	16
2.4 BESPARELSER, DEN FØRSTE I EN LANG REKKE	17
2.5 MUSIKKASSEN	17

2.6	DE FØRSTE KONSERTENE	18
2.7	DIRIGENTER/INSTRUKTØRER PÅ 1800-TALLET	20
2.7.1	FRITZ EDVARD ARNSTÄDT, 1843–1862	20
2.7.2	BERNHARD FEXER, 1862–1865	21
2.7.3	MATHIAS OLAUS ALSTAD, 1865–1886	21
2.8	NEDLEGGINGSDEBATT PÅ 1880-TALLET	22
2.9	FLYVENDE FANER OG KLINGENDE SPILL	23
2.10	MELLOMKRIGSTIDEN	26
2.11	DIRIGENTER PÅ STARTEN AV 1900-TALLET	27
2.11.1	KNUT MARCUS HANSEN GLOMSAAS, 1887–1928	27
2.11.2	SVERRE ANDREAS WITHAMMER, 1928–1935 OG 1945–1946	28
2.11.3	OLAV FOSSUM, 1935–1941	28
2.12	UTDANNING	29
2.13	2. VERDENSKRIG	31
3	<u>ETTER 2. VERDENSKRIG</u>	33
3.1	GJENOPPRETTELSE AV DIVISJONSMUSIKKEN	33
3.2	ALF MOSTAD, 1946–1952	35
3.3	BESETNING 1947	37
3.4	NY HÆRORGANISERING 1953, FORSVARETS DISTRIKTMUSIKKORPS	39
3.5	HENRY ARNE GLOPPEN, 1952–1954	40
4	<u>HERMANN AARVIK, 1954–1981</u>	45
4.1	SKUFFET OVER Å HA BLITT FORBIGÅTT AV GLOPPEN	46

4.2	AARVIKS DEBUTKONSERT MED TRONDHEIM SYMFONIORKESTER	47
4.3	FIKK INSTRUKTØRJOB BEN I FMKT	49
4.4	DEN SISTE TIDEN I KORPSET	51
5	<u>50- 60- OG 70-TALLET</u>	<u>53</u>
5.1	AKTIVITET	53
5.1.1	SKOLEKONSERTER	55
5.2	NEDLEGGINGSRUNDE I 1964	60
5.3	NY TAMBURSTAV	62
6	<u>LOKALER</u>	<u>63</u>
6.1	SCHIRMERS GATE 3	63
6.2	KONGENS GATE 97	64
6.3	FESTNINGEN	65
7	<u>OPPRETTELSEN AV EGEN STILLING FOR ADMINISTRATIV SJEF</u>	<u>67</u>
8	<u>OPPSUMMERING/KONKLUSJON</u>	<u>77</u>
8.1	VIDERE ARBEID	79
9	<u>KILDELISTE</u>	<u>81</u>
9.1	LITTERATUR	81
9.2	RIKSARKIVET	82
9.3	AARVIKS PRIVATARKIV	85
9.4	ANNET ARKIVMATERIALE	87
9.5	AVISARTIKLER	87

9.6 UPUBLISERT MATERIALE

88

9.7 NETTSIDER

89

FORKORTELSER

Nedenfor følger en liste over forkortelser jeg bruker i oppgaven. De vil bli forklart fortløpende i teksten første gang de nevnes, men det kan være greit å kunne bla tilbake hit dersom man skulle lure på noe.

Adm.off.:	Administrerende offiser
DKT:	Distriktskommando Trøndelag
FMKN:	Forsvarets (distrikts)musikkorps Nord-Norge
FMKS:	Forsvarets (distrikts)musikkorps Sørlandet
FMKT:	Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag, eller Forsvarets musikkorps Trøndelag
FMKV:	Forsvarets (distrikts)musikkorps Vestlandet
FMKØ:	Forsvarets (distrikts)musikkorps Østlandet
FM eller FMUS:	Forsvarets musikk
FOK:	Forsvarets overkommando
FSMK:	Forsvarets stabsmusikkorps
HOK:	Hærens overkommando
LFMK:	Luftforsvarets musikkorps
LKSK:	Luftkrigsskolen
KNMM eller MM:	Kongelige norske marines musikkorps, eller Marinemusikken
NK:	Nestkommanderende
NMH:	Norges musikkhøgskole
RA:	Riksarkivet
TSO:	Trondheim symfoniorkester

1 INNLEDNING

Luftforsvarets musikkorps (LFMK) er i dag et av Forsvarets fem profesjonelle musikkorps. Korpset ble stiftet 01.01.1818 som Trondhjemske brigades musikkorps og fyller dermed 200 år i år. De har gått gjennom flere navneskifter, og landet på det nåværende navnet i 2006. Forsvarets musikk er Norges største arbeidsplass for blåsere og slagverkere, og har vært en viktig kulturinstitusjon i 200 år. I dag består Forsvarets musikk av fem korps fordelt over hele landet. Hvert korps har 27 musikere (37 i Oslo) og en stab på fire administrativt ansatte. I tillegg har Forsvarets musikk en sentral stab på åtte administrativt ansatte. Øverste leder er i dag kommandørkaptein Arnstein Lund.

Selv om Forsvarets musikk feirer 200 år i år, har det vært lite fokus på det i akademiske sirkler. Frem til i dag har vi bare noen få masteroppgaver og enkeltstående arbeider som kartlegger Forsvarets musikk historie. Heldigvis har 200-års jubileet vekket en interesse for å nøste opp i historien til Forsvarets musikk og de enkelte korpsene, og i slutten av november kom antologien *I storm og stille*, det største verket vi til dags dato har om Forsvarets musikk.¹ I tillegg ser vi at stadige nedleggingsdebatter, nå senest i 2016, også har vært med på å drive fram denne interessen. Både innad i korpsene, og blant andre aktører, ser man behovet for å belyse Forsvarets musikk historie og betydning i Norge. Kunnskap om korpsenes historie kan være med på å forme og bevare den kulturinstitusjonen vi er så heldige å ha i dag.

Historien til korpsene er godt kartlagt, men ikke nødvendigvis godt systematisert. Vi vet hvem som har vært dirigenter og sjefer, men ikke så mye om aktiviteter og det indre liv i korpsene. Gjennom min oppgave ønsker jeg å belyse den utviklingen Luftforsvarets musikkorps har hatt fra sin begynnelse og frem til at dirigent- og sjefsstillingen deles i to separate stillinger: én musikalsk stilling og én administrativ stilling. Dette skjer i overgangen mellom 1980- og 1990-tallet. Dette skillet ser jeg på som en viktig del av utviklingen til korpset, og et tegn på en profesjonaliseringsprosess som har pågått i hele korpsets periode, og som også fortsetter videre etter perioden jeg behandler. Forskningsspørsmålet jeg ønsker å se på blir da følgende:

Hvilken utvikling har LFMK som gjør det nødvendig å opprette en egen administrativ sjefsstilling, og i hvilken grad skjer det en profesjonaliseringsprosess?

For å finne ut mer om profesjonaliseringsprosessen skal jeg se nærmere på dirigentene korpset har hatt. Hva slags bakgrunn har de, og hva gjør de viktige som dirigenter? Jeg skal se på

¹ Niels K. Persen, red., *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018* (Oslo: Forsvarets musikk, 2018).

hvordan arbeidsoppgavene for dirigenten utvikler seg fra å være en rent musikalsk stilling, til å omfatte så mye administrasjon av korpset at det måtte opprettes en egen administrativ sjefsstilling.

I perioden jeg skal behandle, er det flere dirigenter. Hermann Aarvik skiller seg ut siden han er dirigent i nesten 28 år på 1900-tallet. Den eneste som har vært dirigent lenger er Knut Glomsaas med sine 41 år. Derfor kommer jeg også til å gå litt dypere inn i Aarviks liv og utdanning enn med de andre dirigentene i perioden. Dette er blant annet på grunn av at jeg har hatt tilgang på Aarviks private arkiv, som muliggjør en dypere innsikt i hans liv.

Opplæringen i korpset er også en indikator på profesjonaliseringsprosessen, og jeg skal se på hvordan denne har foregått, og om dette endrer seg når de sivile utdanningsinstitusjonene for utøvende musikk blir flere og mer betydningsfulle.² I perioden jeg behandler er det en overgang fra å kun være militær musikkutdanning til å bli en sivil musikkutdanning.

I oppgaven holder jeg meg i hovedsak til tidsperioden 1818–1990, men enkelte temaer går utenfor dette. Den historiske gjennomgangen starter på 1600-tallet, og både lokaler og dirigenter har gått inn på 1990-tallet. Dette for å vise hvor korpset kom fra, og hvor det er på vei. Jeg skulle gjerne fulgt historien helt frem til i dag, men både oppgavens omfang, tid, og kildetilgang gjorde at dette ikke var hensiktsmessig. Selv om jeg har skrevet om perioden før korpset ble Luftforsvarets musikkorps, har jeg valgt å beholde det nåværende navnet som tittel på oppgaven.

² 3. september 1973 ble Norges musikkhøgskole åpnet i Universitetets Aula. («Musikkhøgskolens historie», hentet 26.04.2018 fra https://nmh.no/om_musikkhogskolen/musikkhogskolens_historie.)

1.1 KILDER OG METODE

Luftforsvarets musikkorps har en lang og interessant historie. Denne historien har jeg blitt kjent med gjennom studier av arkiver, og litteratur om korpset og militærmusikk generelt. Disse arkivene har også vært viktige for å kunne sette korpset inn i den historiske sammenhengen de opererte i.

1.1.1 AARVIKS ARKIV

Grunnlaget for denne oppgaven ligger i to store kildesamlinger. Den første er Hermann Aarvik sitt eget arkiv som jeg fikk tilgang til gjennom LFMK. Oppdagelsen av denne samlingen har vært med på å avgrense oppgaven slik den er i dag. Aarviks arkiv er ikke tidligere gjennomgått i en akademisk setting, og dette er nytt materiale.³ Arkivet er samlet i ringpermer etter år, og er ikke katalogisert. Det er samlet i perioden 1945–1981 og gir oss mulighet til et nærstudium av tidsperioden det omfatter og Aarviks perspektiv i hans periode som sjef. I arkivet har Aarvik samlet alt av interesse, blant annet fotografier, telegrammer, avisutklipp, og både private og offentlige brev. Avisutklippene er samlet fra rikspresse og lokalaviser fra steder der han har bodd. Senere tar han også med avisutklipp fra turneer korpset har vært på. Avisutklippene omhandler i hovedsak korpsets virksomhet, og vi finner både forhåndsomtaler av konserter, konsertanmeldelser, annonser, intervjuer, og leserinnlegg. Vi får innblikk i alt fra paviljongdebatten og skolekonserter til nedleggingsdebatter. I tillegg til avisutklipp om korpsets aktivitet finner vi avisutklipp av mer personlig karakter. Der er det blant annet dødsannonser over venner, kolleger og familie, omtale av dirigenteksamenen til Aarvik og diverse andre utklipp Aarvik har funnet interessant. Vi finner også artikkelen som omtaler arbeidsulykken hvor faren til Aarvik omkom.⁴

Avisutklipp av forhåndsomtaler og lignende kan være problematisk, da det ikke sier noe om konserten faktisk ble holdt. Da er faktiske konsertanmeldelser bedre kilder å bruke. Jeg velger likevel å bruke noen forhåndsomtaler der det er av interesse, om jeg ikke har funnet en omtale å bruke i stedet. Dette skal likevel leses med forbehold.

Aarviks arkiv er fra Aarviks private samling. Selv om den er overlevert til LFMK, er den ikke blitt gjennomgått med tanke på personvern hensyn. Jeg velger å ta hensyn til dette i oppgaven, og tar derfor ikke med detaljer av for privat karakter som ikke har offentlighetens interesse.

³ Noe av materialet er dog blitt brukt i forbindelse med artikkelen *Luftforsvarets musikkorps i I storm og stille*. Jeg kommer tilbake til den senere.

⁴ «Kjent bygmester på Levanger fikk murpipe over seg», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1952.

Selv om informasjonen er tilgjengelig, trenger den ikke nødvendigvis å publiseres. Det er selvfølgelig også gjort utelatelser av hensyn til oppgavens avgrensning. Et eksempel på dette er et privat brev fra Paul Okkenhaug til Hermann Aarvik. Okkenhaug avslutter brevet med å skrive: «Jeg ber deg om å brenne dette brevet, og ikke under noen omstendigheter røpe for andre og uvedkommende innholdet».⁵ Med denne kilden i tankene tenker jeg at Aarvik samlet arkivet sitt av egen interesse, og han har aldri planlagt at det skulle bli gjennomgått av andre, langt mindre at det skulle bli grunnlag for forskning. Fordelen med dette er at man kan få et nærere og mer realistisk blikk på perioden. Ulempen er at man kan komme over personlige detaljer som er ment for offentligheten.

Aarviks arkivsamling er omfattende og interessant og sammen med arkivmateriale fra Riksarkivet og LFMKs egne samlinger, gir det oss et personlig og nært innblikk i perioden det omfatter.

1.1.2 RIKSARKIVET

Den andre store kildesamlingen kommer fra Riksarkivet. Ifølge Kjeldstadli «rommer [Riksarkivet] den norske sentraladministrasjonens arkiver, tilbake til middelalderen».⁶ Alle Forsvarets arkiver etter 1940 arkiveres her. For arkiver før 1940 er Statsarkivene rett sted å besøke. Riksarkivets arkiver, og andre offentlige og private arkiver, er organisert etter proveniensprinsippet. Det vil si at arkivsakene er beholdt slik de var skapt i det opprinnelige arkivet ved en enhet eller institusjon. Man kan også bruke registre, nøkler og journaler som fremfinningsredskaper.⁷ Arkivene vil ved denne organiseringen gjenspeile den administrative struktur og tilknytning i opphavssituasjonen. Arkivet etter en arkivskaper blir dermed ikke delt opp og holdes adskilt fra andre enkeltarkiver.⁸

Fra Riksarkivet støtter jeg meg blant annet på materiale fra *RA/RAFA-5175 Forsvarets musikkorps Trøndelag*. Det inneholder journaler og saksarkiv fra perioden 1970–1999. I tillegg bruker jeg en del materiale fra *RA/RAFA-2459 Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I*, og da i hovedsak i forbindelse med gjenopprettelsen etter krigen.

⁵ Paul Okkenhaug. *Privat brev til Hermann Aarvik*, 23.05.1968. Aarviks privatarkiv, 1968.

⁶ Knut Kjeldstadli, *Fortida er ikke hva den en gang var : en innføring i historiefaget*, 2. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 1999.

⁷ Arkivverket, «Vil du vite mer?», hentet 29.04.2018 fra <https://www.arkivverket.no/for-arkiveiere/arkivavslutning-og-innlevering2/overforing-av-papirarkiver/vil-du-vite-mer>.

⁸ Knut Johannessen et al., *Håndbok for Riksarkivet*, Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1992: 15–16.

En del av dokumentene i arkivene i Riksarkivet er taushetsbelagt. I tillegg kan en del av dokumentene være graderte. Når dokumentene er taushetsbelagt, vil det si at de inneholder sensitive personopplysninger. Arkivverket selv beskriver det slik:

For eksempel kan dette være opplysninger om helse, straffbare forhold og adopsjon. Det vil nok være ulike oppfatninger av hva som er en sensitiv personopplysning. Lovverket setter noen rammer for hva som er en sensitiv personopplysning, men for en stor del er dette en vurdering som er basert på skjønn.⁹

Dørum beskriver taushetsbelagte opplysninger som opplysninger som kan «føre til alvorlig skade for privatpersoner, private virksomheter, eller rikets sikkerhet hvis de blir kjent av allmennheten».¹⁰ Likevel er det slik at personer som har behov for opplysningene og signerer en taushetserklæring kan få tilgang. Dette gjelder blant annet forskere, som kan søke om forskerinnsyn. Dette har man også rett til gjennom Forvaltningsloven.¹¹ Det er det som er gjort for at jeg skulle få tilgang til hele innholdet i Forsvarets musikkorps Trøndelag hos Riksarkivet. Det inneholder blant annet både helseopplysninger og andre personopplysninger om ansatte og andre tilknyttet FMKT. Som forsker har jeg tilgang til å lese og oppbevare disse opplysningene, slik at jeg har mulighet til å lese alle dokumentene og finne ut hva som er relevant informasjon for min oppgave. Jeg har likevel ikke anledning til å gjøre slike opplysninger tilgjengelig for allmennheten.

En annen sak er de graderte dokumentene. Denne graderingen er satt av arkivskaper, og betegnelsen varierer fra *Begrenset* til *Strengt hemmelig*. Ifølge Arkivverket er det bare organet som har gradert dokumentet som kan avgradere det, eller som kan gi innsyn.¹² I dette tilfellet er det da snakk om Forsvarsdepartementet. Avgradering av og innsyn i graderte dokumenter er omfattende prosesser som ifølge Arkivverket tar tid.¹³ Derfor har jeg vurdert det dit at det ikke er en prosess jeg har ønsket å bruke tid på, da disse dokumentene ikke har vært av vesentlig betydning for oppgaven min. I tillegg har det kun handlet om et fåtall dokumenter.

Noe av problemet med offentlige arkiver er at ikke alt materialet blir bevart. Det som ikke blir bevart blir kassert, eller ødelagt. Ifølge Dørum kasserer vi av tre grunner: av plassøkonomiske hensyn, for at det ikke skal bli uoversiktlig, og som en bekreftelse på at det som er igjen er

⁹ Arkivverket, «Taushetsbelagte opplysninger», hentet 27.11.2018 fra <https://www.arkivverket.no/kom-i-gang-med-arkiv/taushetsbelagte-opplysninger>.

¹⁰ Anne Mette Dørum, *Arkivkunnskap*, 2. utg., Oslo: Cappelen undervisning, 1999: 123.

¹¹ *Ibid*: 126; Arkivverket, «Taushetsbelagte opplysninger».

¹² Arkivverket, «Taushetsbelagte opplysninger».

¹³ *Ibid*.

verdifullt.¹⁴ I dag er det strenge regler for kassasjon av arkivmateriale, men det skjer likevel feil. Arkivarer og saksbehandlere har kanskje tenkt at materialet ikke lenger har verdi og har forsøkt spare plass i forbindelse med en flytting.¹⁵ Dørum trekker frem et eksempel som er relevant for denne oppgavens forskningsområde:

I 1995 ble det påvist at flere avdelinger i Forsvaret hadde kassert alt arkivmateriale fram til 1964. Beslutningen var tatt av personale med lite arkivkunnskap. De hadde trodd at sakene var uten interesse. Riksarkivet karakteriserer dette om en katastrofe for forskningen.¹⁶

Kassering av materiale kan være et stort problem, da det gjør at man ikke lenger får tilgang til kilder som kunne vært av interesse. Det som er uinteressant i en sak kan godt være interessant i en annen sak. Når det gjelder RAFA-5175 ser jeg at i mange tilfeller mangler det brev som man senere får svar på. Ofte er det bare utgående brev som ligger i arkivet. Dette gjør at man må anta og rekonstruere meningen i det opprinnelige brevet, og det kan oppstå feil. Man får også bare belyst én side av saken. I tillegg ser jeg tilfeller på arkivmateriale som er tatt vare på i Aarviks arkiv, men som jeg ikke finner igjen i RAFA-5175, og det er også forskjell fra sjef til sjef på hva som er blitt tatt vare på av arkivmateriale.

Når det gjelder saksarkivet til LFMK fra før 1970, er det ikke overlevert til Riksarkivet. Store deler av det mener jeg finnes på fjernlageret til LFMK, men oppgavens omfang gjorde at det ikke ble mulig å gjennomgå dette også. Jeg har heller konsentrert meg om Aarviks arkiv for perioden og det katalogiserte arkivet som finnes på Riksarkivet. Resten av arkivmateriale til LFMK bør gjennomgås og overleveres til Riksarkivet. Slik det er nå er det vanskelig for allmennheten å få innsyn i dette materialet, og det er sannsynligvis mye stoff av historisk verdi der, samt materiale for videre forskning på LFMK og militærmusikkhistorie.

1.2 ANNEN FORSKNING

1.2.1 I STORM OG STILLE : FORSVARETS MUSIKK 1818–2018

I november 2018 kom jubileumsantologien om Forsvarets musikk ut. *I storm og stille*,¹⁷ med redaktør Niels Persen ved Forsvarsmuseet i Oslo, består av tre deler. Del en tar for seg de store organisatoriske linjene i Forsvarets musikk historie. I dette som er Persen sin hovedartikkel tar han for seg alt fra antall musikere, til hvordan Forsvarets musikk er behandlet i Stortinget. Del

¹⁴ Dørum, 1999: 156.

¹⁵ Ibid: 156–157.

¹⁶ Ibid: 157.

¹⁷ Persen.

to er et dypdykk i enkelttemaer i Forsvarets musikk, skrevet av eksterne bidragsyttere, mens del tre tar for seg artikler om hvert enkelt forsvarskorps, skrevet av ansatte i de respektive korpsets. Kapitlet om Luftforsvarets musikkorps er skrevet av en av korpsets nåværende tubaister, musikkaptein Mikal Engen.

Antologien er et kjær og etterlenget tilskudd i arbeidet med å kartlegge korpsets historie. Persens arkivarbeid svarer på mange tidligere ubesvarte spørsmål, samtidig som det hviler tungt på tidligere akademiske arbeid. *I storm og stille* er det største arbeidet som er gjort på Forsvarets musikk.

1.2.2 P. O. JØSVOLD

I 1922 skrev Peter Joakim Olsen Jøsvold en føljetong for Trondhjems Adresseavis.¹⁸ Artikkelen var i fem deler og hadde tittelen *Militærmusiken i Trondhjem gjennom et aarhundrede : En historik over brigademusikkorpsets historie – særlig Trondhjemske brigades musikkorps*. Artikkelen ble trykket i Adresseavisen 03.06, 06.06, 08.06, 10.06 og 12.06. 1922. Jøsvolds artikkel er fortsatt en av de viktigste kildene til korpsets historie på 1800-tallet, og har blitt brukt som grunnlag for flere akademiske oppgaver og historiske verk. Han hadde antageligvis tilgang på en del kilder som er vanskelig å få tak i dag, samtidig som han levde nært opptil hendelsene. Jøsvold var selv militærmusiker og hadde førstehåndskjennskap til en del av hendelsene han beskriver.

Mye av informasjonen i Jøsvolds artikkel er i dag bekreftet. Selv har jeg funnet avisutklipp som bekrefter enkelte av hendelsene, og det jobbes med å kartlegge arkivmateriale som kan gi oss bedre innsyn i Musikkassene i Brigademusikkorpsets på 1800-tallet. Likevel er mye av informasjonen fortsatt ubekreftet, og Jøsvold henviser ikke selv til hvilke kilder han har brukt. Det ser likevel ut som han har hatt tilgang på arkivmateriale vi ikke kjenner til i dag. Sammen med førstehåndskunnskapen hans, har jeg vurdert Jøsvold til en kilde det er en del hold i, men som det kan jobbes videre med å få vurdert kritisk. I mangel på tid til å gå dypere inn i denne perioden, har jeg valgt å bruke Jøsvold som hovedkilde til korpsets aktivitet på 1800-tallet.

¹⁸ P. O. Jøsvold, «Militærmusiken i Trondhjem gjennom et aarhundrede : En historik over brigademusikkorpsets historie – særlig Trondhjemske brigades musikkorps», *Trondhjems Adresseavis*, Trondheim, 1922.

1.2.3 NOU 1979: 50

I 1979 leverte et utvalg oppnevnt i 1974 sin innstilling til Forsvarsdepartementet. Resultatet var *NOU 1979:50 Forsvarets musikk : vurdering av Forsvarets musikk fremtidige organisasjon/virksomhet*.¹⁹ Her blir det gjort en grundig gjennomgang av Forsvarets musikkrolle både i Forsvaret og overfor sivile. Det var også en analyse av Forsvarets eget behov for musikk. *NOU 1979:50* er en viktig kilde for perioden og inneholder behovsanalyser og virksomhetsrapporter, i tillegg til annen statistikk. Som vedlegg finner man også en artikkel som tar for seg historien til Forsvarets musikk, skrevet av Arvid Bang.

1.2.4 SVEIN HOLTAN

I sin hovedoppgave *Når Apollo underlegges Mars* fra Luftkrigsskolen i 2000,²⁰ og senere i *Den standhaftige militærmusikken* for Institutt for forsvarsstudier i 2006,²¹ tar Holtan for seg Forsvarets musikkhistorie og organisering fra et fagmilitært synspunkt. Han går grundig inn i stortingsdokumenter og politiske behandlinger som ligger til grunn for korpsenes utvikling fra 1818 og frem til i dag. Særsilt fokus har han hatt på hvordan korpsene til tross for gjentatte forslag om reduksjon og nedleggelse fortsatt har en så sterk posisjon som de har den dag i dag. Holtan konkluderer blant annet med at når musikken har vært foreslått nedlagt har det blitt fokusert sterkt på det allmenkulturelle, sivile behovet for Forsvarets musikk. Dette klinger selvsagt godt i de politiske korridorene hvor en del av avgjørelsene tas, og har gang på gang vært med på å berge korpsene. Holtan skriver at dette likevel har skapt større avstand mellom Forsvarets musikk og resten av Forsvaret. Man må kunne kommunisere argumenter for at Forsvarets musikk er betydningsfull for Forsvaret, og bli flinkere til å synliggjøre Forsvarets egne behov for sin egen musikk, samtidig som man synliggjør musikernes tilknytning til Forsvaret og det militære.

Holtan sine avhandlinger gir en tydelig oversikt over den politiske behandlingen korpsene har hatt siden opprettelsen i 1818. Det er den politiske behandlingen som til en hver tid bestemmer størrelsen på korpsene og innholdet i det de gjør, og dette er en vesentlig del av profesjonaliseringsprosessen. Holtans avhandlinger letter navigeringen i politiske dokumenter

¹⁹ NOU 1979: 50.

²⁰ Svein Holtan. «Når Apollo underlegges Mars: Forsvarets musikk eksistensgrunnlag - de lange linjer og fremtidige muligheter». (Hovedoppgave, LKSK, 2000)

²¹ Svein Holtan, *Den standhaftige militærmusikken : forsvarets musikk og den lange debatten om nedleggelse*, vol. 2/2006, IFS info (trykt utg.) Oslo: Institutt for forsvarsstudier, 2006.

og er derfor også viktige utgangspunkt for videre kildesøk og fremfinning av politiske dokumenter som omhandler militærmusikken.

1.2.5 ULF STEINAR BERG

I sin hovedoppgave fra Universitetet i Trondheim i 1983, *Militærmusikk i Norge, ca. 1600–1818*,²² tar Berg for seg den virkelige tidlige tiden for militærmusikkene i Norge, med et særskilt fokus på musikerne i Trondheim. Han går inn i litteratur og arkivmateriale for å kartlegge hendelsene som ledet fram til opprettelsen av brigademusikkkorpene gjennom hærordningen av 1817 (som trådte i kraft 1.1.1818). Berg sin hovedoppgave er vesentlig for den gir oss en oversikt over militærmusikken før korpene ble organisert i 1818, og utviklingen som førte fram til opprettelsen av forsvarskorpene. Den viser hvor militærmusikken kommer fra, og hva som førte til at vi i det hele tatt fikk militærkorps.

1.3 KILDEKRITIKK

I denne oppgaven bruker jeg en blanding av litterære kilder og arkivmateriale, i tillegg til avisutklipp fra perioden. I den tidlige historien finnes det lite kilder og jeg har stort sett brukt sekundærkilder for å nøste opp i historien. Dette gjør at jeg ikke har hatt mulighet til å verifisere eller gå dypere inn på temaene her. Likevel synes jeg det er interessant å få klarhet i de kildene som finnes, samtidig som jeg har et ønske om å kunne gi et bilde av den tidlige historien for leseren. Dette gjør at vedkommende kan sette seg inn i det vi vet om militærmusikkhistorie frem til i dag. I perioden frem til 1940 er mye av kildene sammenfallende, og det som er skrevet gjelder i hovedsak alle korpene. Det er vanskelig å komme inn på hvert enkelt korps sine særegenheter, når de fleste kildene er politiske dokumenter som omhandler Forsvarets musikk som helhet. Det har også ført til at jeg har brukt kilder som omhandler andre korps for å si noe om tilstanden i militærkorpset i Trondheim.

I perioden etter 1945 har jeg hvilt meg mye på Aarviks arkiv. Fordelen med dette er at man får et nærmere og personlig innblikk i perioden. Problemet er at det er et veldig ensidig innblikk, og det er Aarvik som har bestemt hva som skal med. Innholdet vil derfor være preget av hans syn og interesser. Det er heller ikke lett å vite hva Aarvik har valgt å utelate i sin samling. Materialet er likevel verdifullt og gir oss et veldig godt innblikk i perioden. Det er også et godt

²² Ulf Steinar Berg. «Militærmusikk i Norge ca. 1600–1818 : med særlig henblikk på infanteriet i Trondheimsdistriktet». (Hovedoppgave, Universitetet i Trondheim, 1983)

utgangspunkt for videre kildesøk. Jeg vet ikke når dette er overlevert til korpset, men jeg antar det er gjort etter Aarviks død i 1993.

Arkivet som står i Riksarkivet er også fullt av hull. Jeg finner tilsvarende, men uten at det originale brevet er bevart. Dette gjør at man selv må rekonstruere det opprinnelige brevet ut fra svaret. I mange tilfeller går dette greit, men det kan oppstå meningsforskjeller.

1.4 OPPGAVENS OPPBYGGING

Denne innledningen tar for seg tema for oppgaven og problemstilling, før jeg tar en gjennomgang av kildegrunnet. Kildegrunnet er oppdelt etter arkivene jeg har brukt, og de viktigste litterære kildene. De litterære kildene er oppdelt etter bok, avhandling, eller forfatter, da de stort sett har forskjellig tema og har belyst forskjellige tidsepoker eller tema for oppgaven.

Etter denne innledningen går jeg inn i korpsets tidlige historie. Jeg sveiper innom 1600-tallets pibere og tamburer, før vi går inn på opprettelsen av brigademusikkorpset rundt 1818. Perioden 1818–1940 er stort sett kronologisk, med egne kapitler for dirigenter og enkelte temaer. Jeg har tatt med denne delen for å ajourføre leseren, og for å sammenfatte tidligere forskning på området. Årstallene for dirigenter i overskriftene er perioden de var aktive som dirigenter i korpset.

Kapittel 3 tar for seg gjenoppsettet etter 2. verdenskrig og stabiliseringen av korpset frem mot ny hærorganisering i 1953, deretter har Hermann Aarvik fått et helt kapittel for seg selv. Dette er fordi han er den mest vesentlige dirigenten og sjefen under siste halvdel av 1900-tallet. Med nesten 28 år i korpset er han den som har nest lengst fartstid, og han er en viktig person i profesjonaliseringen på 1900-tallet.

Videre går jeg inn på aktivitetsnivåer og forskjellige konserttyper på slutten av 1900-tallet, med et spesielt fokus på skolekonsertene til FMKT. Disse konsertene var viktige for korpset, og gjorde det meget synlig utenfor Forsvaret. Oppgaven går også inn på de siste faste dirigentene i korpset, og overgangen inn til 1990-tallet.

Lokalene til korpset på 1900-tallet har fått en egen gjennomgang, før jeg går inn i problematikken rundt arbeidsbelastningen til sjefene i FMKT. Det er her jeg også tar for meg hendelsene som ledet frem til at det ble opprettet en egen administrativ sjefsstilling. Dette kapitlet kan leses på egenhånd om man bare vil ha innblikk i dette. De som var sjef i denne

perioden blir i hovedsak beskrevet her, og har ellers ikke fått stort omfang. Dette er fordi det har vært lite materiale om det i de arkivene jeg har brukt.

1.5 NAVNEENDRINGER

Korpsene i Forsvaret har hatt flere navneendringer opp gjennom historien. Jeg har valgt å ha med en gjennomgang av de endringene her, slik at det er mulig å få en rask oversikt over dette.

Forsvarets musikkorps ble opprettet i 1818. Den gangen var Hæren inndelt i fem brigader, en for hver landsdel, unntatt Nord-Norge, og korpsene ble derfor hetende brigademusikkorps. Korpset i Trondheim het derfor Trondhjemske Brigades musikkorps fra 1818. Den Trondhjemske Brigade ble endret til 5. brigade i 1877, og korpset ble da 5. brigades musikkorps. I 1916 ble brigadene endret til divisjoner, og korpset skiftet navn til 5. Divisjons musikkorps. Dette het det frem til 1953 da korpsene ble lagt inn under Forsvarets Undervisnings- og Velferdskorps. Da skiftet det navn til Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (FMKT). Det navnet beholdt de frem til distriktskommandoene ble lagt ned i 2003, og de skiftet navn til Forsvarets musikkorps Trøndelag (fortsatt FMKT). I 2006 kom det et etterlengtet skifte av forsvarsgren fra Hæren til Luftforsvaret og det ble Luftforsvarets musikkorps, som det fortsatt heter i dag.

I oppgaven kommer jeg til, så langt det lar seg gjøre, å benytte det offisielle navnet i perioden som blir behandlet, gjerne med forkortelser, med mindre jeg siterer kilder som har brukt annen beskrivelse.

2 KORPSETS TIDLIGE HISTORIE

2.1 PIBER OG TAMBURER

Militærmusikken i Norge har en lang og ærefull historie. Så langt tilbake som i 1588 kan vi lese om piber og trommeslager, eller tambur, ved Akershus festning.²³ Piberen på denne tiden var en fløytist som spilte på det som i Norge ble kalt en sveitserpipe.²⁴ Opphavet til piberen og tamburen kom mest sannsynlig fra de sveitsiske leiehærene som ble brukt rundt om i Europa. Det var lensherrene som hadde ansvaret for hærene i Norge på denne tiden, og styrkene var naturligvis ikke så store. Når de så at en konflikt var i emning, leide de inn ekstra styrker.²⁵ Mellom 1600–1800-tallet var det rundt 2,5 millioner slike sveitsiske leiesoldater stasjonert rundt om i Europa,²⁶ og i hver avdeling var det også gjerne en tambur og én eller to pibere.²⁷ Det var fra disse styrkene sveitserpipa fikk sitt navn, og i form og lyd lignet den på mange måter på dagens pikkolofløyte. Arbeau beskriver den på denne måten i sin bok *Orchesography*:

What we call the fife is a little transverse flute with six holes, used by the Germans and the Swiss, and as the bore is very narrow, only the thickness of a pistol bullet, it has a very shrill tone.²⁸

Han sier videre at de som spiller fløyte improviserer det de spiller, og det holder at de holder samme tempoet til tromma. Videre blir vi fortalt at frygisk skala naturlig oppildner sinne, og at lydskala ble brukt når man gikk til krig.²⁹

Trommene som ble brukt av tamburene var laget av en tresylinder, omtrent to og en halv fot dyp og to og en halv fot i diameter, med skinn på begge sider. Skinnene var festet med rep som ble strammet til når trommen skulle slås.³⁰

It makes, as you have often heard, a great noise when the skins are beaten with two sticks which the drummer holds in his hands.³¹

²³ Johan Garder, *Nasjonalt musikkliv : gjennom skiftende tider*, Oslo, 1933: 58.

²⁴ Berg: 2.

²⁵ Ibid.

²⁶ Birger Mistereggen. «En tromme er intet musikalsk instrument : norsk trommetradisjon ca. 1500– ca. 1940 med utgangspunkt i Johannes Sundvors nedtegnelser». (Hovedoppgave, Norges musikkhøgskole, 2001): 19.

²⁷ Thoinot Arbeau et al., *Orchesography*, Orchésographie New York: Dover, 1967: 39.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid: 18–19.

³¹ Ibid: 19.

Utover signaler vet vi ikke i dag med sikkerhet hva som ble spilt i Norge i denne perioden, da det ikke er funnet noen noter. Sannsynligvis har det heller ikke eksistert noter, og signaler og trommemarsjer har blitt overlevert muntlig.³²

2.2 BRIGADEMUSIKKEN OPPRETTES

Gjennom de to hundre årene som følger, ser vi en stadig tilføring av instrumenter. Først ut er skalmeien.³³ Skalmieblåserne var luksusmusikere, og kun til underholdning for regimentssjefen og høyere befal. Skalmieien ble etter hvert avløst av oboen som blir et såpass viktig instrument i perioden, at alle militærmusikerne som senere kommer til, blir omtalt som hoboister, uavhengig av hva de egentlig spiller. Tamburene og piberne beholdt sine titler, da disse ble regnet som signalister, mens hoboistene var musikere.³⁴ Mot slutten av 1700-tallet ser vi at klarinetter og valthorn kommer inn som viktige instrumenter for hoboistene. Berg siterer Lorents Nicolaj Berg sin lærebok fra 1782 at klarinetter «bliver brugde iblant andre Instrumenter, især ved den melitaire Feldt-Musiqv».³⁵

I 1798 kan vi lese i Trundhiems Maanedes-Skrift at det i hvert av Trondheims to regimenter er oppsatt en regimentstambur, tre bataljonstamburer og 10 hoboister. Besetningen blant hoboistene er som følger:

to Clarinetter, to Valthorn, to Dulcianer, to Qvart-Fløiter, en Octav-Fløite og en Trompet. Naar Hoboistene gaar Tappenstrik her I Byen, som I Execice-Maaneden, eller ved deres Exercice paa Landet, da bliver Hoboist-Coret forøget med 2 Triangler, to Par eller fire Bekkener, en Tamburin, en Gongon og en Mercurstav. Men ved andet Regiment ere to Par eller fire Clarinetter, og Qvart-Fløitene udeladt. Gongon og Mercurstav er ikke endnu ved andet Regiment. [...] Denne Musik opføres af Tambourene, den kaldes den Tyrkiske Musik.³⁶

³² Berg: 13.

³³ Skalmieie er forløperen til obo. («Skalmieie», hentet, 11.12.2018 fra <https://snl.no/skalmieie>.

³⁴ Berg: 109.

³⁵ Siteret i ibid: 84.

³⁶ Trundhiems Maanedes-Skrift no. 11, 16.11.1798 s. 167f. siteret i ibid: 90.

Berg setter da opp denne oversikten over hoboistene i Trondheim i 1798:

1. Trondhjemske infanteriregiment

Vanlig:

2 Klarinetter
2 Valthorn
2 Dulcianer
2 «Qvart-Fløiter»
1 «Oktav-Fløite»
1 Trompet
(10 musikere)

Utvidet besetning:

2 Klarinetter
2 Valthorn
2 Dulcianer
2 «Qvart-Fløiter»
1 «Oktav-Fløite»
1 Trompet
2 Triangler
2 par Bekken
1 Tamburin
1 Gongong
1 Mercurstav
(17 musikere)

2. Trondhjemske infanteriregiment

Vanlig:

4 Klarinetter
2 Valthorn
2 Dulcianer
1 «Oktav-Fløite»
1 Trompet
(10 musikere)

Utvidet besetning:

4 Klarinetter
2 Valthorn
2 Dulcianer
1 «Oktav-Fløite»
1 Trompet
2 Triangler
2 par Bekken
1 Tamburin
(15 musikere)³⁷

I 1817 kommer det en ny hærordning i Norge. Den forrige kom mens vi fortsatt var under Danmark i 1810, og nå, som selvstendig land i personunion med Sverige var tiden moden for å gjøre endringer. Tidligere hærordninger hadde, ifølge Berg, organisert hæren forskjellig om det var krigs- eller fredstid. Dette hadde selvsagt sine ulemper, og i den nye hærordningen var landet delt inn i fem brigader. Brigaden som var stasjonert i Trondheim het 3. Trondhjemske Brigade, frem til 1877 da den skiftet navn til 5. Brigade.³⁸ Her, og i de andre brigader, var bemanningen som følger:³⁹

³⁷ Ibid: 90–91

³⁸ Niels K. Persen, «Norsk militærmusikk i 200 år», i *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018*, red. Niels K. Persen (Oslo: Forsvarets musikk, 2018): 19.

³⁹ Norsk Militært Tidsskrift, bind 30, Kristiania 1867: 216, sitert i Berg: 105.

1 Premierløytnant som Adjutant
1 Do som regskabsfører
4 Kompagnikirurger
1 Bøssemager
1 Bataljons-Tambur
6 Hoboister
12 Spillemænd til Janitschar-Musiken
1 Profos

Det er med denne hærordningen vi for første gang får offisielle korps i den norske hæren. Datoen for implementeringen av denne hærordningen, 1. januar 1818, blir derfor regnet for å være stiftelsesdatoen for de norske forsvarskorpene.⁴⁰

Besetningen i det nye korpset var satt sammen av hoboistene fra de to infanteriregimentene. Hoboistene fra 1. Trondhjemske infanteriregiment ble ansatt videre som hoboister, mens hoboistene fra 2. Trondhjemske infanteriregiment kun ble ansatt som janitsjærer. Hoboistene fikk lønn som underoffiserer, mens janitsjærene ble lønnet som menige. Janitsjærene søkte gjentatte ganger om å få samme lønn som hoboistene, både fordi de hadde innehatt stillingen før, og fordi de utførte samme arbeid. Departementet svarte derimot at «det fandt ikke at de burde ha større godtgjørelse, end det tilkom den stilling de virkelig gjorde tjeneste i».⁴¹

2.3 MUSIKKINSTRUKTØR ANDREAS BERG

Den første instruktøren i det nye brigademusikkorpset var Andreas Berg. Han var også stadsmusikant i Trondheim, og det var nok dette som gjorde at han fikk stillingen i første omgang. Denne stillingen var i utgangspunktet ikke en fast stilling, og Berg skulle få en godtgjørelse på 20 spesidaler for å «oplære de av korpsets musikpersonale der skulde blæse kontrafagot, picolofløyten et crt.».⁴² I stedet for å fakturere de overnevnte 20 spesidaler valgte Berg å fakturere for 40 spesidaler, og samtidig foreslå å bli fast musikkinstruktør for korpset. Etter mye skriving frem og tilbake gikk til slutt Armeedepartementet med på å ansette Berg som fast musikk lærer ved brigademusikken.⁴³ Som stadsmusikant hadde Berg også enerett på musikkframføring i alle «hæderlige Bryllupper og Værtskaber i Trondhjem og omegn», og det

⁴⁰ Jøsvold, 03.06.1922.

⁴¹ Ibid.

⁴² Chr Thaulow, *Personahistorie for Trondhjems by og omegn i et tidsrum af circa 1 1/2 aarhundrede (omfattende ca. 1300 Personer) : afsluttet omkring 1876*, Trondhjem: I kommission hos Holbæk Eriksen, 1919: 397–398.

⁴³ Jøsvold, 03.06.1922.

var bare han og hans svenner som kunne tjene penger på slike oppdrag. Det vanket også bøter til de som våget bryte med dette.⁴⁴

Jøsvold skriver at lønnen til musikerne var «saa elendig liten»⁴⁵ at det er få som blir etter fem år med plikttjeneste. Dette gjorde det vanskelig for Berg å ha noen form for utvikling av korpset, og han fikk etter hvert innført «lærlinger» som stod i musketernummer, altså ført på plassen en musketer ville hatt i mannskapsfortegnelsen, for å sikre en viss form for kontinuitet. Musikkpersonalet måtte også lære opp sin egen etterfølger på sitt instrument. Fra 1830-årene kunne musikkorpset innsette lærlinger som tamburer til de hadde «lært at traktere det instrument som var bestemt for dem».⁴⁶

Berg var ansatt som stadsmusikant og musikkinstruktør i brigademusikken frem til sin død i 1844⁴⁷

2.4 BESPARELSER, DEN FØRSTE I EN LANG REKKE

I 1822 kom den første ordren om besparelser i brigademusikken. Statskassen var slunken etter krigen, og det måtte spares der man kunne. 11. februar kom beskjedene om at «de indtræffende vakanser i underofficerklassen indtil videre skulde forblive ubesatte».⁴⁸ Videre kom det en kongelig resolusjon den 23. mars hvor det ble bestemt at halvparten av janitsjarene skulle avgå, sammen med alle pibere som ikke lenger trengtes. For Trondheim sin del ble det beholdt to pibere. Korpset var dermed redusert fra 19 til 15 mann: én korpstambur, seks hoboister, seks janitsjarer og to pibere.⁴⁹ I alle korpene var det i tillegg vanlig å sette inn musikkelever i vakante soldatnumre i kompanirullene. Korpene kunne dermed være på opptil 20–25 mann.⁵⁰

2.5 MUSIKKASSEN

Som et resultat av reduksjonene i 1822 blir musikkassen opprettet. Den fungerer som en slags hjelpekasse, eller forsikring for musikerne. Brigadens offiserer betalte hver måned et bestemt beløp inn til kassen, og dette ble brukt som støtte til menige musikere, og for å få korpsets personale til å stå i tjeneste så lenge som mulig.⁵¹ Musikkpersonalet hadde også, siden 1818,

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid: 12.06.1922.

⁴⁸ Ibid: 06.06.1922.

⁴⁹ Ibid: 06.06.1922.

⁵⁰ NOU 1979: 50: 67.

⁵¹ Jøsvold, 06.06.1922.

en ganske staselig uniform, utstyrt blant annet med ekstra snorer i rød, blå og gul farge. Denne var dyrere å anskaffe enn vanlige hæruniformer på samme tid, og det var gjerne musikkassen som var med på å bekoste disse uniformene. Dette var også et tiltak for å gjøre musikkjenesten til en mer attraktiv tjeneste og for å gi musikkpersonalet en slags særlig interesse for sin stilling. Som Jøsvold skriver: «Det kunne nemlig ikke være lønnen, men heller den flotte uniformen som gjorde at man hvervet seg til musiken».⁵² Han skriver videre at på grunn disse utsmykningene kunne de forskjellige brigadenes musikkorps derfor være forskjellig uniformert.

I tillegg til lønninger for musikerne, og uniformer, ble også musikkassen brukt til å skaffe instrumenter, noter, og lønn til musikkinstruktøren. Dette var naturlig nok store utgifter for musikkassen, og for å kompensere for dette holdt man en del mennskaper fra garnisonerende styrke permittert. I rullene, altså listene over ansatte, ble de ført som tjenestegjørende, men lønnen ble overført til musikkassen.⁵³

I 1829 kom det et skriv om at også musikkorpset skulle bære den uniformen som var bestemt av munderingsreglementet for armeen. De fikk ikke lenger benytte ekstra pynt til uniformene. Dette for at ikke musikkassen eller «herrer officerer» skulle belastes unødvendig. Jøsvold skriver likevel at det ikke var så lett å få bukt med de ureglementerte uniformsprydelsene, og at disse ble beholdt helt til slutten av 1830-årene.⁵⁴

Som vi ser ble musikkassen essensiell i de første tiårene etter at korpset ble opprettet. Uten den ville det vært vanskelig å rekruttere mennskaper, og det ville heller ikke vært mulig å skaffe noter eller instrumenter. Hadde ikke musikkassen blitt opprettet ved korpset, ville det nok ikke ha overlevd denne perioden.

2.6 DE FØRSTE KONSERTENE

Ifølge Jøsvold holdt brigademusikken sin første konsert i 1823, ved den gamle slaveribygningen ved vekten på Brattøra.⁵⁵ Denne har det imidlertid ikke vært mulig å finne annonse eller omtale av. Den første konserten som er funnet annonsert skal ha blitt holdt 27. juli 1825 i militærleiren på Stjørdalshalsen. Dette var i forbindelse med at norske og svenske tropper fra Jämtland var samlet i perioden 11.–28. juli samme år. Dirigent ved denne konserten var «Music-Directeur» Johann C. Kluth og repertoaret var ifølge forhåndsannonsen:

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid: 10.06.1922.

Ouverture af Demophon,
Militair Marsch med obligat Trompetto,
Potpourri for militair Musik,
Violin-Quartet af Pleyel,

Ouverture til Ludovisca,
Arie, arrangeret for Felddtmusik,
Arie med Variationer for militair Musik.⁵⁶

I april 1833 kan vi lese i Adresseavisen at «den trondhjemske Infanterie-Brigades og 4de Artillerie-Bataillons Musikpersonale»⁵⁷ skulle avholde konsert 21. april under ledelse og tillatelse av deres musikklerer Berg. Programmet var som følger:

Förste Afdeling

1. Ouverture av Küffner;
2. Andante Var. af Walch;
3. Pieces de Harmoni, for Metal-Instrumenter af Berg;
4. Potpourri av Walch;

Anden Afdeling

5. Ouverture av Küffner;
6. Andante Var. af Berg;
7. Rondo Allegretto pour Corno de Baffetto af Lösener;
8. Finale.⁵⁸

Dette er også den første offentlige annonserte konserten vi finner i avisen, selv om vi vet fra blant annet fra leserinnlegg i samme avis at brigademusikken jevnlig spilte konserter også før dette. I *Løverdagsaften*, som var et lørdagstillegg til Adresseavisen,⁵⁹ 20. april 1833 skriver en innsender at han vil tillate seg å gjøre sine medborgere oppmerksomme på den muligheten man nå har til å vise at man setter pris på den fornøyelsen hoboistene skaffer publikum hele året gjennom, og da spesielt på søndags ettermiddag i sommerhalvåret. Han trekker også frem at de gjør dette «ganske uden Godtgjørelse», så man kan benytte anledningen til å sørge for fulle hus, og gjerne «opofre nogle Skilling».⁶⁰

Dette har vi også kunnet lese om i *Løverdagsaften* i 1826, hvor August Paulson skrive at «hele Janitschar-Musiken, som ellers om Søndagen spiller paa Ihlvolden, skal [...] spille hos Hr.

⁵⁶ Leif Jonsson, *Offentlig musikk i Trondhjem 1736–1850*, Trondheim: (upubl.), 2014: 223.

⁵⁷ Ibid: 268.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Silje Engeland. «Musikk i park og paviljong : Offentleg militærmusikk i Trondheim mellom 1825 og 1850». (Masteroppgave, NTNU, 2018): 54.

⁶⁰ Jonsson, 2014: 268.

Capt. Wold og underholde de ærede Tilskuere under hele Forestillingen».⁶¹ Silje Engeland skriver i sin masteroppgave om militærmusikernes rolle i det sivile musikkliv på denne tiden at det er sannsynlig at disse konsertene var godt kjent blant befolkningen, og at avertering dermed ikke var nødvendig.⁶² Engeland har også en gjennomgang av averterte og omtalte konserter med brigademusikkorpset i perioden 1825–1850.⁶³

I oppstarten er det vanskelig å få rede på omfanget av konserter som korpset holdt. Dette var fordi ikke alt ble avertert, da publikum stort sett visste når og hvor korpset skulle spille. Videre i perioden ser vi at avertering likevel ble mer og mer vanlig, og korpset hadde nok et behov for å trekke publikum til sine konserter.

2.7 DIRIGENTER/INSTRUKTØRER PÅ 1800-TALLET

2.7.1 FRITZ EDVARD ARNSTÄDT, 1843–1862

Fritz Edvard Arnstädt var korpsets andre instruktør og løftet korpsets videre etter Andreas Berg. Han tok over som instruktør etter at Berg ble syk i 1843, samtidig som han overtok stadsmusikantprivilegiene.⁶⁴ Arnstädt var født i Leipzig i 1815, og var allerede da han kom til Norge ansett for å være en utmerket klarinettist.⁶⁵ Selv om han var konstituert stadsmusikant var disse privilegiene sterkt utvannet med årene, og musikk ved konserter og teaterforestillinger var lenge gitt uten stadsmusikantens medvirkning. Det som dog fortsatt lå under embetet var musikk ved vertshus og andre offentlige virksomheter.⁶⁶

Engen skriver at Arnstädt var en dyktig instruktør og at korpset gjorde store fremskritt under hans ledelse.⁶⁷

Hvad der tillige tildrog seg de Tilstedeværendes Oppmerksomhet var Janitscharmusiken, der i det siste Aar – under den dyktige musikinstruktør Arnstädts Veiledning – har gjort betydelige fremskridt, saa at den ret snart vil maale seg med hvilkensomhelst Militærmusik i Landet.⁶⁸

⁶¹ Ibid: 229.

⁶² Engeland: 54.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Jonsson, 2014: 343.

⁶⁵ Jøsvold, 12.06.1922.

⁶⁶ Jonsson, 2014: 343.

⁶⁷ Mikal Engen, «Luftforsvarets musikkorps – et tilbakeblikk», i *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018*, red. Niels K. Persen (Oslo: Forsvarets musikk, 2018): 368.

⁶⁸ Jonsson, 2014: 364.

Jøsvold skriver at Arnstädt allerede i august 1844 søkte avskjed fra korpset. Dette fordi han ikke kunne finne seg i alle militære småting og nøyaktigheter. Likevel mente musikerne at Arnstädt var dyktig både som musiker og som instruktør, og man ville nødig miste han. Han ble instruktør igjen etter noen måneders forhandlinger. Han fikk samme lønn som sin forgjenger, og tillatelse til å bære fanejunkers uniform. Arnstädt sluttet som instruktør i 1862 og emigrerte da til USA.⁶⁹

2.7.2 BERNHARD FEXER, 1862–1865

Bernhard Fexer var bare i korpset i tre år, men kom med viktige impulser fra musikkmiljøet i Europa. Han tok over stillingen som musikkinstruktør i brigademusikken på høsten i 1862 og var i tillegg engasjert som kapellmester ved «Den norske scene» som ble startet samme år. I perioden før hadde han oppholdt seg i Kristiania hvor han hadde fått stor anseelse som pianist. Fexer hadde kun to prøver per uke med korpset, og når korpset spilte ute var det hjelpeinstruktør Mathias O. Alstad som anførte. Fexer kunne ikke leve av inntektene fra korpset alene, og i 1865 sluttet han og reiste til Stockholm.⁷⁰

2.7.3 MATHIAS OLAUS ALSTAD, 1865–1886

Etter en periode med utenlandske dirigenter, ble Mathias O. Alstad ansatt som den første instruktøren med bakgrunn fra korpset. Han gikk alle gradene i brigademusikken og startet som elev den 7. mars 1843. Han ble senere forfremmet til janitsjar 14. mars 1848, hoboist 3. september 1848, og så instruktør 16. august 1865. Han fikk graden kommandersergent 31. mai 1867 og ble senere forfremmet til fanejunker, den 28. september 1879. Han var som nevnt hjelpeinstruktør i under Fexer.⁷¹

Alstad ble altså den første instruktøren fra korpsets egne rekker. Tidligere hadde disse vært sivile og eksternt ansatte, men nå var nivået på musikerne blitt så høyt at man kunne rekruttere den nye instruktøren fra korpsets medlemmer. Dette skal vise seg å bli en tradisjon som holder seg i nesten 120 år.⁷² Alstad var instruktør i brigademusikkorpset i 21 år før han plutselig døde på en studiereise til Oslo i desember 1886.⁷³

⁶⁹ Jøsvold, 12.06.1922.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

⁷² Engen, 369.

⁷³ Jøsvold, 12.06.1922.

Etter Alstad ble instruktørstillingen holdt vakant i et år, frem til 8. desember 1887, og i mellomtiden var det den eldste musikkersjanten, Christian Øistensen Thomassen, som virket som instruktør.⁷⁴

2.8 NEDLEGGINGSDEBATT PÅ 1880-TALLET

Naar man begyndte med forandringer i vor hærorganisation saa det oftest slik ut – til at begynde med – at nu var brigademusikkens dage endte. Men naar det kom så langt at det norske storting skulde avgjøre saken, saa blev brigademusikkorpserne bibehold, da man mente at de ikke bare var militærmusikere, men at de dessuten utøvet en betydelig kulturopgave ved at yde gratis musik til et bredt lag av publikum.⁷⁵

På midten av 1880-tallet kom den første store nedleggingsdebatten i Forvarets musikk historie. Militæret hadde utviklet seg, og den taktisk-psykologiske effekten som korpserne tidligere var tillagt var nå borte. I krigssituasjoner var korpserne overflødige og man stilte spørsmål om behovet for musikk i Forsvaret. En kommisjon kom frem til at korpserne ikke lenger hadde spesiell betydning for Forsvaret, og at man skulle legge ned disse til fordel for musikkskoler ved hver brigade. Disse musikkskolene skulle utdanne signalister og instruktører til hærens avdelinger, samt erstatte brigademusikkorpserne. Musikkskolene skulle bestå av femten elever og én instruktør. Med små forandringer ble innstillingen vedtatt i 1887.⁷⁶

Dette var ikke et populært vedtak og i *Smaalenenes Amtstidende* kunne man lese

Vi antager dog at de 16 signaltrompeteres «Musikparade» vil forekomme Fredrikshalds i Musikveien forvænte Publikum som en høist daarlig Erstatning for Brigademusikkens kunstneriske Præstasjoner.⁷⁷

Fredrikshalds publikum er altså så godt vant i musikkveien at det musikalsk sett blir en dårlig erstatning om Brigademusikken skal byttes ut med 16 signaltrompeter.

Det ble også nedsatt en musikerkomite som skulle gi en faglig uttalelse i saken. Komiteen kom frem til at reduksjon og omorganisering i Forsvarets musikk ville føre til en stor svekkelse av norsk musikkliv.⁷⁸

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid: 06.06.1922.

⁷⁶ Trond Elnes. ««Divisjonsmusikken» i Halden : dens historie og plass i musikklivet». (Hovedoppgave, Universitetet i Oslo, 1980): 16–17.

⁷⁷ «Brigademusikken og den nye hærordning.», *Smaalenenes Amtstidende*, Fredrikshald, 22.06. 1887.

⁷⁸ Holtan, «Når Apollo underlegges Mars». 7.

Midt i denne debatten fikk Ole Olsen, daværende dirigent for 2. Brigades musikkorps og senere armémusikkinspektør, til et møte med kong Oscar II. Han beskriver selv møtet med Kongen i et intervju i Aftenposten i 1926.

Der kom meddelelse fra Forsvarsdepartementet om, at samtlige brigader maatte være forberedt paa reduktion av sin garnisonerende musikstyrke. Min daværende brigadechef, oberst Beichmann, gjorde mig denne bedrøvelige meddelelse. «Findes der ingen tænkelig utvei, hr. oberst?» Den gamle musikkjære hedermand grundet længe. «Kanskje en. Vil De gaa op til kong Oscar, fremstille saken i saa korte træk og saa godt De kan? [...] Vil ikke undlate at foreholde Dem, at De muligens vil bli kastet ut, – eller kanskje faar git foranledning til en kontraordre likeoverfor statsministeren». Var ikke videre modig da jeg vandret op til Slottet, – dog, dette at bli kastet ut av en konge og det tilogmed for brigademusikkorpsenes skyld, det staalsatte mig. Kom ind, bukket dypt som sig hør og bør. Det kongelige barometer stod paa storm. H. M. gik frem og tilbake, lignet i grunden en sinna admiral. «Kan du gi mig et kort resumé av sakens historie?» «Skal forsøke, Deres Majestæt». Jeg la iveri. Av og til kom der kvasse indhug: «Sludder». «Daarlige argumenter» – «Ikke fra min side, Deres Majestæt». «Saa fra motpartens». – Gangen saknet – det lysnet likesom litt. Saa kom det alvorlig og bestemt: «Vet du hvad en kontraordre er?» Nu følte jeg utkastelsens eventuelle time var inde, svarte i dypeste ærbødighet: «Det er kontraorderen jeg venter paa, Deres Majestæt». «Saa! Du skal faa den!» Ropte ut til overadjutanten, admiral Ihlen: «Send bud paa Sverdrup». Statsministeren kom, blev musikalsk «erlautert» og var siden den tid «brigademusikkorpsenes» og min allernaadigste ven og protektor.⁷⁹

Situasjonen var likevel ikke helt avklart, og i stortingsproposisjon nr. 1, 1888 står det at «Ligesaa vil Departementet under Hensyn til, at Spørgsmaalet om Militærmusikens fremtidige Ordning endnu ikke kan ansees endelig afgjort».⁸⁰

Selv om situasjonen ikke var helt avklart, levde korpset videre. Likevel, som vi skal se, tar det ikke lang tid før debatten igjen blusser opp.

2.9 FLYVENDE FANER OG KLINGENDE SPILL

I 1906 i *Norsk militært tidsskrift* skriver kaptein Sinding-Larsen en artikkel kalt *Flyvende faner og klingende spill*, om militærmusikkorpsenes rolle etter at det ble innført nye taktiske direktiver for hæren i 1905. Tidligere har den psykologiske effekten fra faner og musikere vært viktig i selve krigshandlingen. «[...] alt sammen psykiske midler til at slå fienden med forfærdelse og ikke mindre til at hæve angrebets kraft og dristighed».⁸¹ Ved direktivet av 1905 falt dette bort, og korpset hadde ikke lenger en aktiv rolle i krigføringen. «Såvidt angående

⁷⁹ «Divisionsmusikken. – En række uttalelser til "Aftenposten"», *Aftenposten*, Oslo, 27.02. 1926.

⁸⁰ St.prp. nr. 1 (1888) Hovedpost IX A.: 90.

⁸¹ Kaptejn Sinding-Larsen, «Flyvende faner og klingende spill», *Norsk militært tidsskrift*. 1906 Vol. 76 Nr. 1 (1906): 33.

faners og musiks anvendelse i kampen. Der hører de ikke mere hjemme og er afløst af andre midler». ⁸²

Sinding-Larsen skriver også at musikken har en taktisk betydning under troppeforflytning og i leir, men at det ikke er nødvendig med store, dyre musikkorps for denne oppgaven. De kan godt erstattes med store grammofoner. Han blir dermed den første, av mange, som foreslår militærkorpse erstattet med «boks-musikk».

Musik vil derimod nu som altid have en overordentlig betydning såvel på landevejsmarsch, som også i bivuak; men man kunde unegtelig være fristet til at foreslå de mandsterke, & talrige, musikkorps (brigademusikkorpserne) afløst af store grammofoner, der jo har fordelen af at være overordentlig meget billigere (selv på en kjærre eller motorcycle) og mere uafslatelig præstasjonsdygtige, end selv det ivrigste musikkorps. ⁸³

Han ser imidlertid verdien av musikkorpse for sivilbefolkningen, og at musikk ikke kan unnværes hverken i krig eller fred. ⁸⁴

At både tanken om at sløffe dem [...] vil bringe især musikfolk at stejle, og det ganske betydelig, er utvivlsomt. Men de store musikkorps [...] har visserlig sin overvejende betydning som stamme for det civile musiklivs orkestereksekutører, og der synes derfor at være liden grund til at belaste militærbudgetterne dermed. ⁸⁵

Sinding-Larsen påpeker dermed at siden militærmusikken ikke lenger har en taktisk funksjon i Forsvaret, trenger den heller ikke belaste Forsvarsdepartementet. Denne tråden ble plukket opp av Stortinget i 1914.

Under den almindelige debat om hærens budget for terminen 1913–1914 blev der bl.a. fremholdt, at en del av bevilgningerne til brigademusikkorpse med rette hørte hjemme paa kulturbudgettet, likesom man var inde paa tanken om eventuel sløifing av disse musikkorpse. ⁸⁶

Kirke og Undervisningsdepartementet ble tilskrevet, og det samme ble kommunene hvor korpse var hjemmehørende. Kommunene ble forespurt om å bistå med en fjerdedel av utgiften, men de var ikke villige til å etterkomme dette. Heller ikke Kirke og Undervisningsdepartementet ville bidra, og i sitt svar til Stortinget skriver de at de «[...] ikke finder at kunne anbefale, nogen del av bevilgningen til brigademusikken føres over paa kulturbudgettet, som allerede før er saa sterkt belastet». ⁸⁷

⁸² Ibid: 43.

⁸³ Ibid: 42.

⁸⁴ Ibid: 43.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Sitert i Holtan, «Når Apollo underlegges Mars». 10.

⁸⁷ St.prp. nr. 1 (1914) Hovedpost XI A: 14.

Det som sannsynligvis reddet korpserne den gangen var uttalelsen til kommanderende general, generalmajor Krohn, som står å lese i Stortingsproposisjon nr. 1, 1914:

Det tør være anerkjent, at militærmusik maa ansees paakrævet likemeget hos os som i alle andre armeer. Der er for armeens som for andre institusjoners vedkommende behov utenfor de rent materielle, som maa tilfredsstilles.

Men skal hærens militærmusik virkelig bestaa, kræves der en fast stamme av dygtige og fuldt utdannede musikere, som kan holde militærmusikken paa et høit niveau, uten hviket den vil forfeile sin hensigt.

Dette kan ikke opnaaes ved hjælp av regimentsmusik hos os med det faatallige fastlønnede personel og med den forholdsvis ringe musikalske utdannelse og øvelse, som kan erhverves under vaabenøvelserne.

[...]

Brigademuikkorpserne har ved siden herav, gjennom den anledning de gir folkets bredere lag til at høre virkelig god musik, en folkeopdragende mission av overordentlig stor betydning, og paa samme tid danner de, populære i høi grad som de er, et bindeled mellem hæren og folket.

[...]

I henhold til det her anførte maa kommanderende general i overenstemmelse med generalstaben og en flerhet av brigaderne uttale sig imot, at brigademusikkorpserne sløifes.

Som det sees, er samtlige vedkommende kommuner uvillige til at bidra til utgifterne ved brigademusikkorpserne. Dette bør ikke ha nogen indflydelse paa spørsmaalets avgjørelse.

Med flere av de avgivne uttalelser er kommanderende general enig i, at de med brigademusikkorpserne forbundne utgifter heller ikke bør overføres til noget andet budget, da militæretaten maa ha fuld raadighet over disse musikkorpser.⁸⁸

Holtan skriver at forsvarets positive innstilling kan sees i sammenheng med folkehærens rolle i 1914 som en del av nasjonsbyggingen etter unionsoppløsningen, og at forsvaret var avhengige av gode relasjoner til sivilbefolkningen. Her spilte brigademusikkorpserne en viktig rolle.⁸⁹

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Holtan, «Når Apollo underlegges Mars». 11.

2.10 MELLOMKRIGSTIDEN

I 1918 får vi på ny en ny hærordning. Brigadene blir avløst av divisjoner, og musikkorpene blir underlagt divisjonsstaben. De skifter dermed navn til divisjonsmusikkorps, et navn som henger igjen på folkemunne den dag i dag. Divisjonsmusikkorpene får en økning av antall musikere fra 23 til 27 mann. Dette vedtas i Stortinget i 1919. 2. divisjons musikkorps, som senere blir Forsvarets stabsmusikkorps, har på grunn av beliggenhet alltid stått i en særstilling med flere musikere. Det økte antall musikere fra 33 til 38 mann.⁹⁰ Korpset i Trondheim skifter navn, og blir 5. Divisjons musikkorps.

I 1927 og 1933 vedtok Stortinget å legge ned divisjonsmusikkorpene. Aktiviteten fortsatte imidlertid videre da det var uenighet om hvordan nedleggelsen skulle foregå. Det ble bestemt at korpene skulle beholdes til den naturlige avgangen førte til at korpene ble for små. Denne grensen ble satt til 15 mann. I mellomtiden ble det besluttet at man igjen skulle se på en finansieringsløsning sammen med kommunene hvor korpene hold til, og at man ikke skulle legge ned korpene før dette var avklart. I 1933 var det ingen avklaring, og korpene var fortsatt vedtatt nedlagt.⁹¹

I NOU 1979: 50 står det:

[...] på grunn av stor motstand fra militært og også sivilt hold, fant Stortinget ut at de måtte omgjøre vedtaket, og i 1937 ble det besluttet at en skulle beholde divisjonsmusikkorpene. De ble satt opp med 15 faste musikere og 8 elever, 2. Divisjons musikkorps besto av 21 faste musikere og 10 elever.⁹²

Korpene blir opprettholdt, og som vi ser er det på grunn av stort trykk fra militært og sivilt hold. I likhet med tidligere tider skapte det stort engasjement da det kom forslag om kutt av musikken, og det var også dette som gjorde at man beholdt forsvarskorpene.

⁹⁰ NOU 1979: 50: 67.

⁹¹ Holtan, «Når Apollo underlegges Mars». 14.

⁹² NOU 1979: 50: 67–68.

2.11 DIRIGENTER PÅ STARTEN AV 1900-TALLET

2.11.1 KNUT MARCUS HANSEN GLOMSAAS, 1887–1928

Knut Glomsaas kom til å lede korpset i hele 41 år og var en viktig person ikke bare i korpset, men også i hele Trondheims musikkliv. Han ble født i Sør-Odal i 1863, og var sønn av en gårdbruker. Faren spilte fiolin, og Glomsaas lærte seg tidlig å akkompagnere faren på orgel, uten å kunne lese noter. Det var faren som fikk han inn i militærmusikken, i stedet for å reise til Amerika, som han egentlig hadde bestemt seg for.⁹³ Glomsaas ble tatt opp som musikkelev ved artillerimusikken i Kristiania den 16. juli 1880, før han 8. desember 1887 ble instruktør i Trondheim.⁹⁴

Glomsaas var en dyktig dirigent og i tillegg til å bringe korpset til nye høyder, var han også ettertraktet i andre ensembler i Trondheim på samme tid:

Foruten å være divisjonsmusikkens leder, var han også dirigent for Trøndernes Mandssangforening, Arbeiderforeningens sangkor, Trondhjems musikforening, Haandverkerforeningens sangkor, Handels- og kontorbetjenternes sangforening, teknikerne og enda flere kor.⁹⁵

Korpsets populære tradisjon med promenadekonserter startet mens Glomsaas var dirigent. Opprinnelig holdt disse til ved Skansevakten, men ble etter hvert så populære at de ble flyttet til musikkpaviljongen i østenden av Kongens gate.

Engen skriver at korpset på denne tiden var en av de viktigste kildene til musikalsk underholdning for Trondheims befolkning. Dette gjorde de svært populære og viktige i byen. Resten av kulturtilbudet var mangelfullt, og sendingene på radioen var ennå ikke startet. «Befolkningen var sulten på musikk, og det å promenerer i Kongens gate når korpset hadde konsert var noe av det fremste man hadde av underholdning».⁹⁶ Dette var en gullalder for korpset og Glomsaas ble nærmest kjendis. Da han dirigerte sin siste konsert 10. juni 1928 viser gamle bilder et folkehav som strekker seg fra paviljongen i enden av Kongens gate, og helt til Torvet. Med 41 år som dirigent er han den som til dags dato har hatt instruktør- eller dirigentstillingen lengst.⁹⁷

⁹³ Ingrid J. Brissach, «Trondhjems store divisjonsmusiker», *Adresseavisen*, Trondheim, 18.03. 2008.

⁹⁴ Jøsvold, 12.06.1922.

⁹⁵ Brissach.

⁹⁶ Engen, 371–372.

⁹⁷ Ibid: 372.

2.11.2 SVERRE ANDREAS WITHAMMER, 1928–1935 OG 1945–1946

Sverre Withammer ble den som ledet korpset det første året etter 2. verdenskrig. Han var født i 1875, og startet i korpset som musikkelev på klarinett allerede da han var femten år gammel. Withammer ble i korpset hele sitt yrkesliv, helt til han gikk av med pensjon i 1935. I de siste syv årene var han instruktør.⁹⁸ Selv om han ikke var siste instruktør da krigen brøt ut, var det han som ble spurt om å organisere korpset ved oppstart igjen i 1945. Dette finner du mer om i kapittel tre.

I tillegg til å være instruktør for divisjonsmusikken, var Withammer dirigent for sivile ensembler. Blant annet var han sjefdirigent for Trondheim symfoniorkester i perioden 1922–1930. Han var også en dyktig komponist og arrangør, og hans arrangementer brukes fremdeles av korpset i dag. Withammer døde i 1973, 97 år gammel.⁹⁹

2.11.3 OLAV FOSSUM, 1935–1941

Olav Fossum var dirigenten som endte opp med å stå i mot sivilforvaltningens trykk om at divisjonsmusikken skulle bli en del av hirdmusikken¹⁰⁰ i Norge under 2. verdenskrig. Han startet på tuba i korpsets musikkskole i 1899, og var tubaist frem til han ble sjef og dirigent i 1935. Han var dermed sjef i bare fem år før krigen brøt ut. Fossum beskriver en hektisk hverdag med blant annet 8 elever på musikkskolen.¹⁰¹ Dette var et arbeid som tok mye tid, men også et arbeid han fikk mye skryt for. Han siterer blant annet et brev fra Hermann Aarvik som på denne tiden akkurat var ferdig med avsluttende eksamen ved konservatoriet i Oslo.

Den undervisning, og på den måten De la an musikkskolen deroppe er vi elever Dem megen takk skyldig. De la grunnstenen, og jeg håper at vi fortsatt kan få utviklet oss på den, så vi kan føre det verk som De har bygget opp videre.¹⁰²

Fossum søkte avskjed fra korpset i 1941. Som han selv skriver i et brev til Distriktskommando Trøndelag (DKT) var dette for å «fri seg fra ytterligere påtrykk fra sivilforvaltningen», som hadde forsøkt å få både han og korpset til å gå inn i hirden. Dette nektet Fossum og skriver at han «holdt min ed til Kongen og ikke vilde svikte en regjering som hadde gitt mig en stilling som jeg hadde vært tilfreds med».¹⁰³

⁹⁸ «Dødsfall», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 20.01. 1973.

⁹⁹ Engen, 373.

¹⁰⁰ Hirden var Nasjonal Samlings politiske tropper og bevegelsens harde ideologiske kjerne. («Hirden», hentet, 12.12.2018 fra <https://snl.no/Hirden>.)

¹⁰¹ Olav Fossum. *Brev til DKT*, 10.06.1945. Aarviks privatarkiv, 1945.

¹⁰² Sitert i *ibid*.

¹⁰³ *Ibid*.

Ved oppstarten i 1945 var det som sagt ikke Fossum som organiserte korpset på nytt, men Withammer. I ettertiden har dette skapt spekulasjoner om hvorfor Fossum ble forbigått i den saken, men man finner lite dokumentasjon på dette i arkivene jeg har hatt tilgang til. Eneste kilden er Fossums brev, og der skriver han:

Var noe mer berettiget enn at jeg førte korpset den første 17. mai under freden? To av mine kolleger fortalte meg i forrige uke, at de trodde helt til det siste at saken ordnet seg, men så truet oppviglerne med, at hvis man gikk med meg, vilde hele korpset bli anmeldt for unasjonalt holdning.¹⁰⁴

Det er ting som tyder på at enkelte i korpset ikke har vært fornøyd med Fossum, og dermed truet med å anklage han og hele korpset for unasjonalt holdning dersom han ledet korpset 17. mai 1945.¹⁰⁵ I 1946 ble Olav Fossum erklært enstemmig godkjent av Det Sentrale Granskningsutvalg,¹⁰⁶ og det var dermed bevist at han hadde utvist god nasjonal holdning under krigen.

2.12 UTDANNING

Korpset har fra starten selv stått for utdanningen av sine musikere. Disse har vært ført i stridende mannskapsnummer, altså som vanlige menige, og det er derfor vanskelig å få klarhet i nøyaktig antall. I 1864 og 1872 ble det åpnet for henholdsvis 10 og 14 musikkelever.¹⁰⁷

Senere blir opplæringen vedtatt i Stortinget, og i brev av 12. mai 1937 skriver Forsvarsdepartementet at det skal være musikk-skole ved hvert divisjonsmusikkorps. Musikk-skolen skal være 4-årig, med rekruttskole i forkant, og det skal tas opp to elever ved hvert divisjonsdistrikt hvert år. Tjenesten skal foregå ved divisjonsmusikkorps og etter fire år skal det avholdes regimentshornblåserprøve.¹⁰⁸ I praksis var det instruktøren og senere sjef eller nestkommanderende (NK) som stod for undervisningen av elevene.

Forsvarskommissjonen av 1949 sier det er lite hensiktsmessig å ha musikk-skoler ved hver divisjon og foreslår disse samlet i én musikk-skole, opprettet ved Garden, og organisert under sjefen for musikkorps på Østlandet.¹⁰⁹ Hermann Aarvik som senere skulle bli sjef i FMKT

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ DKT. *Ad granskning.*, 16.03.1946. Aarviks privatarkiv, 1946.

¹⁰⁷ Jøsvold, 06.06.1922; NOU 1979: 50: 67.

¹⁰⁸ Forsvarsdepartementet, «Vedlegg 16 – Divisjonenes musikk-skoler», i *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018*, red. Niels K. Persen (Oslo: Forsvarets musikk, 2018).

¹⁰⁹ Sekretariatet Forsvarskommissjonen av 1949. *Forsvarets musikk*, 30.03.1949. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Forsvarskommissjonene 16.4.1920 og 2.8.1946, 1944–1949.

har enig i dette. Han mente i likhet med Forsvarskommissjonen at en slik skole burde vært lagt til Garden. Han skriver at:

Foruten dette, som er den nedsatte komite's innstilling foreligger det flere forslag som er fremmet for militærkomiteen i Stortinget. Av disse er det noen som går ut på at det skal opprettes musikkskoler ved hver divisjon i likhet med oppsettingen av 1937. Det er beklagelig at det er flere syn i denne sak, da det er mange ting som taler for at skolen skal plasseres i Oslo. [...] Oslo har det mest omfattende konsert og musikkliv i landet, det største symfoniorkester, Norsk Rikskringkastings hovedsete, Universitetsbiblioteket m.v., for å nevne noen av de mange fordeler.¹¹⁰

Likevel ble det vedtatt at det ikke skulle være en sentral musikkskole i Oslo, og man fortsatte med undervisning ved de lokale korpse.¹¹¹

Ifølge Fjeldet var det fram til 1970 vanlig at nyansatte militærmusikerne var dyktige amatørmusikere fra musikkorpse i nærområdet.¹¹² Utdannelsen på de desentraliserte «skolene» var derfor viktig for unge lokale musikere som fikk muligheten til en militærmusikerkarriere. I 1973 ble Norges musikkhøgskole opprettet i Oslo.¹¹³ Sammen med de allerede eksisterende musikkonservatoriene fikk man solide sivile institusjoner for musikkutdanning. Militærmusikerne kom derfor ferdig utdannet og ble ansatt etter prøvespill.¹¹⁴ Jeg har ikke funnet materiale som sier nøyaktig når man sluttet med musikkundervisning ved korpse, og det er individuelle forskjeller, men det har skjedd over en periode fra 1973 og frem til slutten av 1980-tallet.

I 1979 søkte Aarvik om midler til å utdanne elevene i korpset ved musikkonservatoriet i Trondheim. Han begrunnet dette med at eksamensresultatene ved regimentshornblåserprøven de siste årene, stadig har blitt dårligere. Dette var blant annet fordi sjefene ikke lenger hadde myndighet til å kontrollere undervisningen. I tillegg skrev han at sjef og NK ikke hadde tid til å undervise elevene. Arbeidsoppgavene var blitt så mange, og det administrative arbeidet måtte allerede gjøres før og etter normal arbeidstid.¹¹⁵ Forsvarets overkommando konkluderte med at

¹¹⁰ Hermann Aarvik. *Forsvarets musikkskole(r)*, Aarviks privatarkiv, 1953.

¹¹¹ Persen, «Norsk militærmusikk i 200 år»: 79.

¹¹² Roger Fjeldet, «Forsvarets Distriktsmusikkorps Østlandet», i *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018*, red. Niels K. Persen (Oslo: Forsvarets musikk, 2018): 296.

¹¹³ Nils Kvenild. *Virksomhetsrapport 1989*, Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1990.

¹¹⁴ Fjeldet, 296.

¹¹⁵ Hermann Aarvik. *Søknad om midler for opplæring av korpsets musikkaspiranter/elever ved musikkonservatoriet i Trøndelag*, 24.08.1979. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1979.

man måtte avvente den pågående omorganiseringen i Forsvarets musikk før dette kunne avklares, men skrev samtidig at:

erfaringsmessig blir ledige musikerstillinger i FM-Hæren i stadig økende grad besatt av musikere utdannet ved f.eks. musikkhøgskole/musikkonservatorier. Eksamensresultatet fra nevnte skoler blir gjerne etter søknad godkjent som RHP [regimentshornblåserprøven].¹¹⁶

Den militære musikkutdanningen ved korpseene var i starten essensiell for å kunne rekruttere musikere.. I takt med at kravene til musikerne økte, økte også kravet til utdanningsinstitusjonene, og dette ble etter hvert noe korpseene selv ikke klarte å gjennomføre. Sivil musikkutdanning gjorde også at det ble utdannet flere musikere enn det var behov for, og konkurransen om jobbene i korpseene økte. Dette førte igjen til en nivåøkning i korpseene.

2.13 2. VERDENSKRIG

Etter krigsutbruddet i 1940 ble det mangel på en del varer. En av disse var brensel til blant annet oppvarming av hus. For mange som bodde i by var det uvant å benytte kun ved til fyring, i stedet for importert koks og kull. Derfor arrangerte Trondheim kommune sammen med den gang Strinda kommune¹¹⁷ såkalt «Brenselsuke» til informasjon og opplæring av befolkningen.¹¹⁸ I forbindelse med dette ble det arrangert en *Brenselsmatinée*, hvor divisjonsmusikken var en del av underholdningen sammen med blant annet Henki Kolstad og Harald Haugen.¹¹⁹ Innslaget med divisjonsmusikken var et kjærkommet innslag for en okkupert befolkning, og dette var eneste gang korpset spilte under okkupasjonen. Avisene skriver blant annet at «det lyste i blanke messinginstrumenter ved inngangsdøren hvor divisjonsmusikken hadde tatt plass i sivilt antrekk».¹²⁰

Divisjonsmusikken, under ledelse av løytnant Fossum, riktignok i sivilt antrekk, men ikke dårligere for det, spilte under stor begeistring. Først Valdresmarsjen – «De hører sjøl hva vi spiller», sa dirigenten vendt til publikum. Senere Symfonisk dans nr. 4 av Grieg.¹²¹

¹¹⁶ A. Hammer. *Søknad om midler for opplæring av korpsets musikkaspiranter/elever ved Musikkonservatoriet i Trøndelag*, 02.11.1979. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1979.

¹¹⁷ Trondheim kommune var i begynnelsen bare byhalvøya, og Strinda kommune var områdene rundt. Etter hvert ble stadig flere deler innlemmet i Trondheim kommune. I 1964 ble hele Strinda kommune innlemmet i Trondheim sammen med Tiller, Byneset og Leinstrand kommuner. (Geir Thorsnæs, «Strinda – tidligere kommune», hentet 11.12.2018 fra https://snl.no/Strinda_-_tidligere_kommune.)

¹¹⁸ «Vi trenger 2 millioner favner ved for å erstatte importert brensel.», *Arbeider-Avisa*, Trondheim, 16.09. 1940.

¹¹⁹ «Blir dobbeltvinduer påbudt ved lov?», *Nidaros*, Trondheim, 16.09. 1940.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ «Vi trenger 2 millioner favner ved for å erstatte importert brensel.»

Avslutningsvis spilte korpset *Gud signe vårt dyre fedreland*, og *Den norske løve* av Oscar Borg.¹²² Dette er et veldig nasjonalromantisk repertoar til å være spilt under okkupasjonen, og ville nok ikke ha vært mulig å gjennomføre på et senere tidspunkt. Korpset ble, som tidligere skrevet, forsøkt innlemmet i hirdmusikken, noe de nektet å gjøre.¹²³ Resten av okkupasjonstiden var korpset derfor oppløst.¹²⁴

2. verdenskrig er den eneste perioden hvor korpset opplevde et reelt oppbrudd i aktivitet. Dette er gjorde at man blant annet mistet musikere som gikk av med pensjon uten at man fikk ansatt nye. Musikkelevne fikk også et oppbrudd i utdanningen sin, selv om flere valgte å fortsette med sivil utdanning gjennom krigsårene. Denne situasjonen skadet selvfølgelig kontinuiteten i korpset, og man måtte på mange måter starte med blanke ark, og et nytt korps etter krigen. Heldigvis, som vi skal se, ble ikke skadevirkningene så store som de kanskje kunne ha blitt, blant annet fordi man hadde sterke krefter å støtte seg på i oppstarten.

¹²² «Blir dobbeltvinduer påbudt ved lov?».

¹²³ Fossum.

¹²⁴ NOU 1979: 50: 68.

3 ETTER 2. VERDENSKRIG

3.1 GJENOPPRETTELSE AV DIVISJONSMUSIKKEN

1. august 1945 skrev musikkøyntnant Ole Myklebust et brev til Forsvarsdepartementet hvor han la frem den problematiske situasjonen 5. divisjons musikkorps befant seg i.

Divisjonsmusikken har som kjent vært beordret til å spille ved enkelte anledninger etter at freden kom. Det hele har vært basert på mer eller mindre frivillighet og velvilje fra deltakernes side. Der har således deltatt mange pensjonister og endel musikkelever har også vært med uten noensomhelst godtgjørelse. Der er kun 6 mann igjen av det gamle korps som oppbærer garnisonerende lønn idag.¹²⁵

Myklebust beskriver også hvordan flere søkte avskjed fra korpset da de i 1941 ble forsøkt tvunget inn i Hirdmusikken, og dermed fikk utstedt pensjon uten å ha nådd aldersgrensen på 60 år. Etter krigen var det seks personer av de som hadde fått tidlig pensjon som ikke hadde nådd pensjonsalder, og dermed ønsket å tre tilbake til stillingene sine i korpset.¹²⁶ I tillegg til disse kommer det tre musikkelever som ifølge Myklebust «var så å si ferdige med sin utdannelse da krigen kom»,¹²⁷ og to som hadde ett år igjen av utdannelsen. De hadde fortsatt sine studier hos sivile lærere under krigen.¹²⁸ Totalt ville 5. divisjons musikkorps dermed kunne stille med 17 mann, dersom de ble vedtatt gjenopprettet. Myklebust skrev også at det var mulig å skaffe både instrumenter og noter, så dette skulle ikke være noen hindring for gjenopprettelse.¹²⁹ Likevel skrev R. Holtermann, sjef for DKT,¹³⁰ 11. august 1945 et brev til Hærens overkommando (HOK) der han konkluderte med at «5. Divisjons musikkorps – i det vesentlige på grunn av mangel på personell – ikke for tiden kunne gjenoppta sin virksomhet fra før krigen».¹³¹ Myklebust fikk det som han ville til tross for dette brevet, og 5. divisjons musikkorps ble rekonstruert i 1945. Det ble også de andre divisjonsmusikkorpset, unntatt 3. divisjons musikkorps i Kristiansand. Dette kan bekreftes av Forsvarskommissjonen av 1946.¹³²

¹²⁵ Ole Myklebust. *Gjenopprettelse av Divisjonsmusikken.*, 01.08.1945. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Hans Reidar Holtermann er kanskje mest kjent for å ha holdt Hegra festning fra å bli tatt av tyskerne under invasjonen i 1940.

¹³¹ R. Holtermann. *Reetablering av divisjonsmusikkorpset.*, 11.08.1945. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

¹³² *Reetablering av divisjonsmusikkorpset.* 30.03.1949. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Forsvarskommissjonene 16.4.1920 og 2.8.1946, 1944–1949.

Instruktør for korpset det første året etter krigen var Withammer, som også hadde ledet korpset under 17. mai 1945. Selv om han var pensjonert, hadde han ansvaret for korpset frem til Alf Mostad tok over 1. juni 1946. Ut fra avisutklipp og konsertprogrammer fra perioden kan det se ut som om de ikke kom i gang med faste konserter før i mai 1946.¹³³

Repertoaret på disse første konsertene i mai var som følger:

1. K. Glomsås: Teknikkermarsj
2. Donizetti: Overt. Regimentets datter
3. Strauss: Vårstemmer vals
4. G. Marie: La Cinquantain
5. Edv. Grieg: Våren
6. Audran: Lykkepiken, fantasi
7. Sousa: Stars and Stripes¹³⁴

Det er tydelig at korpset holdt god standard etter oppstarten, og i en artikkel fra 1946 kan man lese at korpset har en høyere standard enn før. «Klangen er mere homogen og tonen jevnere og kultivert og liknet mere de gode svenske korpsene som alltid har stått som forbilde for nordisk janitsjarmusikk».¹³⁵ Artikkelen legger mye av årsaken til den gode klangen på klarinettene, som nå var økt til åtte stykker. Dette gav en mykere klang. Korpset spilte i tillegg godt sammen.¹³⁶ Den omtalte konserten ble holdt på Buran, og som var den siste konserten holdt med Withammer som dirigent.¹³⁷ På programmet stod:

1. Johan Svendsen: Kroningsmarsj
2. Offenbach: Overt. Orfeus i underverdenen
3. Willøcker: Piken fra Belleville, vals
4. Valborg Lian: Firtur
5. Maillart: Fant. av Villars Dragoner
6. St. Sains: Dans de la Gipsy¹³⁸

Det første året etter krigen viste seg å være viktig for korpset, til tross for et lavt aktivitetsnivå. Korpset hadde vært savnet gjennom krigen, og det ble et veldig viktig innslag i frigjøringsdagene. Fraværet av korpset under krigen gjorde at det ble et sterkt samlende frigjøringsymbol. Det er mulig at dette kan ha hatt innvirkning på populariteten til korpset, og sørget for sterk støtte under fremtidige nedleggingsdebatter i etterkrigsårene.

¹³³ *Konsertprogram 1.–5. mai*. LFMKs arkiv, 1946.

¹³⁴ *Ibid.*

¹³⁵ Jacob Lankelinsky, «Divisjonsmusikken», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1946.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ *Konsertprogram 29. og 30. mai*. LFMKs arkiv, 1946.

3.2 ALF MOSTAD, 1946–1952

Alf Mostad er viktig for Divisjonsmusikken i en veldig sårbar periode. Han får ansvaret for oppbyggingen etter 2. verdenskrig og legger i så måte grunnsteinen for det videre arbeidet i etterkrigsårene. Han er en engasjert og aktiv mann, noe avisen har lagt merke til i et intervju i forbindelsen med sjefsskiftet i 1946:

Alf Mostad har mange jern i ilden, men han greier dem alle uten å brenne noen av dem.¹³⁹

Alf Mostad ble født i 1887 på Frosta i Trøndelag. I 1906 ble han tatt opp som musikkelev ved Trondhjemske brigades underofficersskole. Etter dette var han musiker i 5. divisjons musikkorps frem til 1937, da han fikk stillingen som sjef i 1. divisjons musikkorps i Halden.¹⁴⁰ 1. juni 1946 tok han over for Withammer, og på hans første konsert 10.06.1946 var programmet:

1. Oscar Borg: Haakon 7.s honnørmarsj.
2. Edv. Grieg: Bønn og Tempeldans.
3. X X X : Klarinettpolka
4. Johan Strauss: Vårstemmer, vals
5. Jon Aune: Norske folketoner
6. Ph. Sousa: Stjernebanneret, marsj¹⁴¹

I et intervju med Adresseavisen sier Mostad at det er 8 mann igjen av den ordinære besetningen, og de trenger 14 nye musikere for å få komplett besetning. Dette skal ikke bli noe problem, da «en rekke musikere fra hele landet har allerede prøvespilt for meg».¹⁴² I et avskjedsintervju i 1952 sier Mostad at han hadde hele 130 søkere fra hele landet til disse stillingene, og det var dermed ikke noe problem å få disse besatt.¹⁴³ De var ikke så ofte skolerte, men de som kom viste stor interesse for oppgaven.¹⁴⁴ Mostad skryter av hvordan sjefen for DKT generalmajor Strugstad, la til rette for oppbygging av korpset. «Han forstod hvor viktig det var med mange prøver, og på den måten har det lyktes å bygge opp korpset musikalsk».¹⁴⁵

Mostad bygget videre på arbeidet til Withammer, og i et avskjedintervju presenterer han klangidealet han jobbet mot:

¹³⁹ «Fra mai får vi atter divisjonsmusikkens konserter i Trondheim.», *Adresseavisen*, Trondheim, 25.03. 1946.

¹⁴⁰ Engen, 374.

¹⁴¹ *Konsertprogram 10. juni (2. pinsedag)*. LFMKs arkiv, 1946.

¹⁴² «Fra mai får vi atter divisjonsmusikkens konserter i Trondheim.»

¹⁴³ «Klang og ikke kraft gir Divisjonsmusikken i dag!», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1952.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid.

Jeg tror de fleste har lagt merke til den forandring det er blitt i spillemåten for korpset. Nå bygger vi på klang i stedet for på kraft. Vi tar hensyn til de instrumentene som ikke kan tone så kraftig ut, treblåsegruppen er jo bl.a. for liten. Derfor må vi avveie musikken, og her kommer kringkastingen inn i bildet. Mikrofoner krever noe ganske annet enn gata – kringkastingskonsertene betyr derfor veldig mye, og gjennom disse konsertene forstår vi at arbeidet må fortsette selv om et nummer er gjennomprøvd. Vi har også brukt å ta oss opp på lydbånd for å kontrollere oss selv.¹⁴⁶

Mostad er dermed en nøkkelperson i utviklingen i de tidlige årene etter krigen. Han har et veldig bevisst forhold til klang og balanse i korpset, og bruker moderne teknologi for å kontrollere at det blir slik han har tenkt. Han hadde også en stor mulighet til selv å bestemme hvem som skulle være med videre, og hadde mange å velge i blant. Det var 130 søkere til 15 stillinger.¹⁴⁷

Mostad stiller store krav til musikerne, og hever dermed nivået til korpset. Det at han gjør opptak av prøvene, viser stor vilje til å utvikle korpset videre. Dette synliggjør også for musikerne både at man har forbedringspotensial og at det er viktig å hele tiden bli bedre. At han også tar i bruk ny teknologi på arbeidsplassen viser at han er fokusert og fremtidsrettet.

Siste konsert Mostad gjorde med Divisjonsmusikken var lørdag 24.mai 1952 i Ilaparken under sangens og musikkens dag i Trondheim. Det var et spennende repertoar, med flere av hans egne komposisjoner:

1. Kenn. J. Alford	: The vedette.	Marsj.
2. Jac. Offenbach	: Utdrag av "Hoffmanns eventyr"	
3. Aubrey Winter	: Charm of the Valse.	
4. Edv. Grieg	: (Norrønafolket.	
5. S. Gastaldon	: (Musica Proibita.	
6. Ruggiero Leoncavallo	: (Mattanata.	
7. –"– –"–	: (Serenade fra "Cavalleria Rusticana"	
	<u>Solist:</u> Ph. Hofstad	
8. Alf Mostad	: Frå Nordraak til Sparre Olsen.	
9. Rich. Wagner	: "Gjestenes inntog," med kor av sangere	møtt opp for å hylde sin dirigent
10. Alf Mostad	: 5. Divisjons marsj, tilegnet	generalmajor O. Strugstad. ¹⁴⁸

Det styrtregnet den dagen, og Mostads avskjedskonsert hadde dermed et noe beskjedent publikumsoppmøte, men ifølge avisene manglet det likevel ikke på applaus og hyllest fra publikum. Det vanket også blomster fra firmaet O. T. Ranum, Trondheim formannskap, Bispehaugen Ungdomskorps, Arbeiderforeningens Sangkor og «fra et par søte småpiker».¹⁴⁹

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ *Konsertprogram 25. mai, kl 14.00 i Ilaparken*. LFMKs arkiv, 1952.

¹⁴⁹ «Blomsterregn i høleregnet», *Adresseavien*, Trondheim, 26.05. 1952.

3.3 BESETNING 1947

I 1947 er korpsene igjen i en truet situasjon, i og med at Divisjonsmusikkorpene forslås nedlagt i forsvarsbudsjettet. Forsvarsminister Jens Chr. Hauge skrev i brev til alle distriktskommandoene at med bakgrunn i forsvarsdepartementets budsjettforslag for 1947/48 blir alt midlertidig engasjert personell sagt opp med virkning fra 01.05.1947. I tillegg skulle distriktskommandoene sende en redegjørelse til Forsvarsdepartementet over hvor mange fastlønnede det var igjen og hvordan disse skulle fordeles ved en eventuell nedleggelse.¹⁵⁰

Det forutsettes at Distriktskommandoen snarest mulig innmelder til Hærens Overkommando hvor mange en pr. 1.mai d.å. vil ha tilbake av fastlønt personell ved musikkorpene (godkjente).

På dette grunnlag anmodes Hærens Overkommando om å framkomme med forslag til hvorledes det skal forholdes for resten av 3-årsperioden med divisjonsmusikkorpens personell (fordeling på regimentene eller, hvis mulig, forsterkning av enkelte korps ved overføring av personell fra andre korps).¹⁵¹

Redegjørelsene fra distriktskommandoene til Hærens Overkommando gjør at vi har en god oversikt over hvem som var ansatt som musikere i etterkrigsårene og i *Oppgave over fastlønt personell ved 5. Div. musikkorps* skriver skolesjef H. Silseth ved 5. divisjons skole følgende:

Pr. 1. mai d.å. vil der ved 5. Div. musikkorps være 8 fastlønnede musikkoffiserer i garnisonerende stilling. Av disse er 2 ennå ikke godkjente. Nedenfor fremkommer fortegnelse over navn, fødselsår og lønnsats.

Musikk-løytnant Alf Mostad	(kn?)	født	29/5	1887	løyt.lønn.
Musikk-løytnant Johannes Wist	(tnh)	født	25/2	1894	fenr.lønn.
Musikk-løytnant Sverre Isdahl	(sl)	født	2/3	1892	fenr.lønn.
Musikk-løytnant Ingvald Dybwad		født	12/9	1898	fenr.lønn.
Musikk-løytnant Olaf Meyer Johnsen		født	16/12	1897	fenr.lønn.
Musikk-løytnant Jakob Utnes		født	17/4	1893	fenr.lønn.

Ennå ikke godkjente:

Musikk-løytnant	Arne Sødal	født	5/10	1888	fenr.lønn.
Musikk-løytnant	Lars Mostad	født	9/4	1893	fenr.lønn.

Engasjert musikkfenrik Erling Mostad født 29/11 1913 var fastlønt Reg. hornblåser ved D. R. 3 fra 1/11 1939 til 1/1 1943, da han søkte avskjed for å slippe tjeneste i A. T.¹⁵²

¹⁵⁰ Jens Chr. Hauge. *Ad: Divisjonsmusikkorpene*, 25.01.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² H. Silseth. *Oppgave over fastlønt personell ved 5. Div. musikkorps*, 31.01.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

Årsaken til nedleggningen er anstrengte budsjetter i Forsvaret. Forsvaret selv ville derfor legge ned alle korpse, mens Forsvarsdepartementet igjen mente at det skulle løses med naturlige avganger. Stortinget besluttet at man skulle avvente situasjonen til Forsvarskommisjonen hadde levert sin innstilling.¹⁵³ Som de andre gangene når korpse har blitt foreslått nedlagt eller redusert skapte det også denne gangannengasjement i sivilbefolkningen. Åsta Buen, journalist i Arbeider-Avisa, skrev:

Divisjonsmusikken har først og fremst en fredelig og samfunnsnyttig oppgave: Å skaffe folk flest gratis friluftskonserter av høy kvalitet.

En aldri så liten brøkdel av utgiftene til militærvesenet kommer sivilfolket til gode i fredstid. Og den utgiftsposten vil departementet nå stryke av budsjettmessige hensyn. Det må vel være å begynne sparinga i den gale enden. Divisjonsmusikken er den posten på militærbudsjettet som sist bør strykes. Det er nok alle enige om som har hatt glede av friluftskonserter i gjennom alle år.

Og så skulle våren og forsommeren 1947 komme, uten de festlige musikkparadene? Nei, det må være en dårlig spøk. Og hvis vi mannjamnt sier ifra at vi ikke godtar den spøken, så tenker jeg vi får beholde Divisjonsmusikken.¹⁵⁴

Buen peker på en viktig oppfatning blant krigstrette nordmenn, nemlig at deler av militærbudsjettet godt kan komme sivilbefolkningen til gode i fredstid. Hun oppfordrer også folk til å støtte musikken i Forsvaret. I Aarviks arkiv er det i 1947 samlet utallige avisutklipp til støtte for korpse. Alf Mostad, korpset instruktør fra 1947 har selv uttalt seg til avisa i anledning debatten.

Som uttrykk for publikums reaksjon og spontane oppslutting om divisjonsmusikk-korpse ble det framlagt uttalelser i pressen fra forskjellige hold, der en framholdt divisjonsmusikk-korpseenes store betydning for musikklivet. De gir konserter med gode programmer og har sikkert flere tilhørere i året enn noen andre konsertgivere her i landet. Med sine musikkskoler er de et kjærkomment utdannelsesforum for musikalsk ungdom som ikke har råd til å skaffe seg god musikkutdannelse på annen måte, og skaffer på denne vis dyktige instruktører til regimentsmusikk-korpse, flinke fagmusikere til flere av landets byorkestre og sist, men ikke minst bidrar divisjonsmusikerne ved sin instruktørvirksomhet til å høyne amatørmusikk-korpseenes nivå.¹⁵⁵

Mostad trekker også frem den viktige jobben korpsets musikkskole gjør for sine musikkelever, og hvordan disse, i tillegg til korpsets musikere, bidrar både innenfor forswarets egne amatørkorps og i det sivile musikklivet forøvrig.

¹⁵³ Holtan, «Når Apollo underlegges Mars». 16.

¹⁵⁴ Åsta Buen, «Spar på noe annet!», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1947.

¹⁵⁵ «Godt håp om å finne en ordning så vi får beholde divisjonsmusikken», *Nidaros*, Aarviks privatarkiv, 1947.

Korpene ble igjen berget, til tross for at Forsvarskommisjonen hadde anbefalt at de ble beholdt med en reduksjon til fire korps. Kommisjonen hadde vektlagt Forsvarets egne behov for musikk, men hadde likevel lagt frem dokumentasjon på betydningen for det sivile liv. De konkluderte med at det faglige musikalske nivået ikke skulle senkes.¹⁵⁶

3.4 NY HÆRORGANISERING 1953, FORSVARETS DISTRIKTMUSIKKORPS

I forbindelse med ny hærordning i 1953 blir også spørsmålet om militærmusikken tatt opp på nytt. I St.prp. nr. 2 (1953) foreslås det å redusere antall korps.

Det foreslås satt opp 5 musikkorps, 1 stabsmusikkorps i Oslo og 4 distriktsmusikkorps – 1 for Øst- og Sørlandet, 1 for Vestlandet, 1 for Trøndelag og 1 for Nord-Norge. Som standkvarterer foreslås inntil videre henholdsvis Halden, Bergen, Trondheim og Harstad.¹⁵⁷

3. Divisjons musikkorps i Kristiansand var ennå ikke satt opp igjen etter krigen, og var derfor heller ikke tatt med i beregningene.¹⁵⁸

Innstillingen fra militærkomiteen ble derimot at man beholdt korpene i stor grad som før 1940, med ett stabsmusikkorps og fem distriktsmusikkorps, ett for hver landsdel.¹⁵⁹ Det er også dette som blir vedtatt, og korpene blir satt opp med 22 musikere (31 i Oslo). Det nye navnet på korpset i Trondheim er Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (FMKT), men navnet Divisjonsmusikken blir på folkemunne hengende igjen helt frem til navne- og grensskiftet i 2006.¹⁶⁰

De andre korpene får også nye navn, tilhørende sin landsdel, bortsett fra korpset i Oslo som får navnet Forsvarets stabsmusikkorps (FSMK). Marinemusikken blir også oppsatt igjen i 1955 etter å ha hatt annen tjeneste siden krigen.¹⁶¹ Sjefen til FSMK blir i 1954 utnevnt til major og beordret til tjeneste som musikkinspektør, samtidig som sjefene i distriktsmusikkorpene blir utnevnt til kapteiner.¹⁶²

¹⁵⁶ Holtan, «Når Apollo underlegges Mars». 17–18.

¹⁵⁷ St.prp. nr. 2 (1953): 135.

¹⁵⁸ Persen, «Norsk militærmusikk i 200 år»: 79.

¹⁵⁹ Innst. S. nr. 186 (1953): 486.

¹⁶⁰ Persen, «Norsk militærmusikk i 200 år»: 79.

¹⁶¹ Ibid: 79–82.

¹⁶² Ibid: 82.

Det er også en annen vesentlig endring i som skjer i 1953. Korpsene er ikke lenger underlagt befalsskolene, men blir nå egen enhet under Distriktskommandoene. Dette betyr at sjefen for FMKT er egen etatssjef underlagt sjefen i DKT, med både personell- og økonomiansvar i tillegg til det musikalske ansvaret.¹⁶³ Dette er en betydelig endring i ansvarsområdet for sjefen, og gjør at han må dele tiden sin. Når den vanlige arbeidstiden er satt av til musikkprøver betyr dette at resten av arbeidsoppgavene må utføres utenom vanlig arbeidstid.¹⁶⁴

Den nye hærorganiseringen tar korpsene inn i en ny tid. De skal nå være stabilisert etter diverse debatter i forbindelse med gjenoppbyggingen etter krigen. Vi ser også at kravene til korpsene og deres ledere øker., om igjen er et tegn på en pågående profesjonalisering.

3.5 HENRY ARNE GLOPPEN, 1952–1954

Henry Gloppen var en dyktig dirigent, som fikk en veldig kort periode i 5. divisjons musikkorps før han dro videre til Forsvarets distriktsmusikkorps Vestlandet (FMKV). Det kan nesten virke som om stillingen i Trondheim var trinn i karrierestigen han måtte gjennom før han fikk jobben i FMKV. Til tross for det korte engasjementet i Trondheim satte han sine spor i korpset og distriktet forøvrig.

Henry A. Gloppen ble født 2. oktober 1909. Han ble engasjert ved 4. divisjons musikkorps i september 1928, men siden korpsene var vedtatt nedlagt på den tiden fikk han ikke fullført den militære musikkskolen. De tok rett og slett ikke opp nye musikelever i den perioden de var vedtatt nedlagt.¹⁶⁵ I perioden 1933–1934 studerte Gloppen ved Leipziger Landeskonservatorium hvor han fikk strålende tilbakemeldinger.¹⁶⁶

I sin søknad til å ta musikkinstruktøreksamen i 1952 skriver han at han mente å søke eksamen allerede i 1940, men ble forhindret på grunn av krigsutbruddet.¹⁶⁷ Etter søknaden til Gloppen om å avlegge musikkinstruktøreksamen skriver musikkinspektøren, musikkaptein Bjarne Ormstad, en redegjørelse til HOK der han skriver at Gloppen ikke har «gjennomgått den for

¹⁶³ Kaptein Rolf Lindstad. *Lønns- og arbeidsforhold for Sjef og NK ved Forsvarets Musikkorps*, Aarviks privatarkiv, 1980.

¹⁶⁴ Hermann Aarvik. *Administrativ hjelp til Forsvarets faste musikkorps*, 24.06.1975. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1975.

¹⁶⁵ Henry A. Gloppen. *Divisjonsmusikk-eksamen*, 03.12.1946. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

¹⁶⁶ Landeskonservatorium Der Musik Zu Leipzig. *Studienbericht*, 1934. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

¹⁶⁷ Gloppen.

avleggelse av divisjonsmusikkinstruktørekamen forutsatte militære musikkskole». ¹⁶⁸ Musikkapteinen påpeker at dette ikke er Gloppen sin skyld, da han begynte i 4. divisjons musikkorps på et tidspunkt da musikkskolene var vedtatt nedlagt. Likevel anbefaler Ormstad at det gis dispensasjon fra dette punkt, da Gloppen har tilegnet seg mer enn nok realkompetanse gjennom 19 år som militærmusikker. ¹⁶⁹ Ormstad skriver videre at han anbefaler at det også gis dispensasjon fra den øverste aldersgrensen for å ta musikkinstruktørekamen, som er 32 år. Gloppen var 37 år på dette tidspunktet. Dette begrunner han med de vanskelige utdanningsforholdene for militærmusikkinstruktører. ¹⁷⁰ Ormstad gir oss også et innblikk i gjennomførelsen av musikkinstruktørekamen på dette tidspunkt da han skriver:

Søkeren kan mottas til avleggelse av divisjonsmusikkinstruktørekamen nårsomhelst, men jeg vil av hensyn til søkeren anbefale at den utsettes til begynnelsen av mars – medmindre det er betydning for ham å komme i gang straks. De forberedende arbeider til nevnte eksamen tar nemlig 8-10 uker (varierer med oppgavens lengde) og skal utføres på mitt kontor i Festningens store gymnastikksal, som på denne årstid er meget kaldt. ¹⁷¹

På denne tid var det vanlig at kandidatene til instruktørekamen bekostet gjennomføringen av eksamen selv. Gloppen søkte dette dekt fra Forsvaret, da et langvarig opphold i Oslo gjerne var kostbart. Dette ble foreslått godkjent av musikkaptein Ormstad, med bakgrunn i at en annen kandidat, Ragnvald O. Vik hadde fått dette dekket i april–mai 1946. ¹⁷² HOK anbefalte videre til Forsvarsdepartementet at Gloppen ble innkvartert i militær forlegning under eksamensgjennomføringen. ¹⁷³ Både innkvarteringen og dispensasjon fra både aldersgrense og manglende musikkskole ble godkjent av Forsvarsdepartementet. ¹⁷⁴ Eksamen gikk ikke helt uten problemer, og da Gloppen møtte opp hos Ormstad, var sistnevnte ikke underrettet om at søknaden var godkjent. Gloppen ble likevel satt i gang med forberedende arbeider mens Ormstad skaffet sensorer til den praktiske eksamen. Den praktiske eksamen ble gjennomført 9.

¹⁶⁸ Bjarne Ormstad. *Ad. musikkfenrik Henry A. Gloppen*, 31.01.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ Ibid.

¹⁷² Ibid.

¹⁷³ Lorange. G. *Ad. musikkfenrik Henry A. Gloppen*, 13.02.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

¹⁷⁴ G Bull. *Ad. musikkfenrik Henry A. Gloppen*, 20.02.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

april 1947, med en militær og en sivil sensor, henholdsvis musikkøyntnant Johannes Hanssen og kantor Arild Sandvold.¹⁷⁵

Gloppen tok over 5. divisjons musikkorps i 1952 og sammen holdt de sin første konsert søndag 14. september i Tordenskioldsparken. Repertoaret var:

1. A. Safoni : Imperial Echoes Marsj.
2. A. C. Adam : Konge for en dag. Ouv.
3. Franz Lehar : Smilets Land. Potp.
4. Joseph Gung'l : Die Hydrophaten Vals.
5. Moaritz Moszkowski : Serenata
6. Ernst Urbach : Per Aspera ad Astra Marsj.¹⁷⁶

Gloppen var instruktør i korpset i Trondheim frem til 1954, da han fikk jobben som instruktør i FMKV i Bergen. Hans siste konsert ved FMKT var søndag 28. november 1954 i Verdensteateret med følgende repertoar:

1. D. F. E. Auber: "Die Stumme von Portici." Ouv.
2. Th. Hoch: "Der Liebestraum" Fantasi. Trompetsolo
Solist musikkersjant
Rolf Stokke
3. P. Code "Zanette" Caprice. Cornetsolo
Solist musikkersjant P. Bye.
4. Edv. Grieg: Symfonisk Dans nr. 4.
5. B. Leopold: "Hungaria"
6. P. Tschaikowsky: Forspill til oper. "Spar Dame".
7. R. DRigo: Canson Serenade.
8. D.J. Plater: "The March of The Kings Men."¹⁷⁷

Gloppen ble værende som dirigent i flere år, men valgte til slutt å gå av, tre år før nådd aldersgrense. Han var skuffet over den behandlingen korpset og musikerne fikk noe han sa i et intervju da han besøkte FMKT i forbindelse med hans avskjed:

[...] det er trist å ikke kunne ha noen innflytelse på utviklingen innen militærmusikken. Den står helt i stampe, med besetning og det hele. Bevilgninger mangler. Vi har hele folket med oss, og derfor er det uforståelig at myndighetene skal neglisjere oss på en slik måte.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Bjarne Ormstad. *Musikkinstruktøreksamen for musikkfenrik Henry A. Gloppen, 4. divisjons musikkorps – oppnevning av sensorer – sensorhonorar*, 29.03.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, 1947.

¹⁷⁶ *Konsertprogram 14. september*. LFMKs arkiv, 1952.

¹⁷⁷ *Konsertprogram 28. nov. i Verdensteateret kl 13.00*. LFMKs arkiv, 1954.

¹⁷⁸ «Veteran i Forsvarets musikkliv på avskjedsvisitt i Steinkjer», *Avisutklipp*, 18.04. 1972.

Til tross for at Gloppen fikk jobben foran Aarvik i 1952, skadet ikke det vennskapet dem imellom. Det var Aarvik som sørget for at Gloppen fikk en avskjedsturné med FMKT da han gikk av i 1972, og at Gloppen fikk «ta en skikkelig avskjed med sitt Trønderske publikum».¹⁷⁹

¹⁷⁹ «Avskjedskonsert med Henry Gloppen», 1972.

4 HERMANN AARVIK, 1954–1981

Hermann Aarvik var fra Levanger og ble født 29. oktober 1919. Ifølge han selv begynte han som klarinettist i Divisjonsmusikken allerede som sekstenåring,¹⁸⁰ og i 1937 ble han tatt opp ved 5. divisjons musikk-skole.¹⁸¹ Han ble en av de første som ble opptatt etter at Divisjonsmusikken var bestemt opprettholdt. Da krigen kom måtte han fortsette studiene på egenhånd i Oslo og Trondheim.¹⁸² I Oslo var det krevende å finne husly for musikkstudenter. De fleste kommunale boliger hadde en maks grense på to timer øving eller hadde notert i annonsen at «Musikere frabes» eller «Musikkundervisning forbudt». På konservatoriet fikk de kun øverom om de var heldige, og da bare én time i uka. Dette gjorde at Aarvik og en medstudent bodde i et gammelt uisolert høsehus hvor kalken drysset fra veggene. De fikk bo der gratis, og takket ja da det ikke var andre steder de kunne bo og øve, men det var kummerlige kår. «Her har vi bodd siden mars. Det var kaldt til å begynne med. Det er kaldt nå også».¹⁸³

Aarvik avla avsluttende prøve på regimentshornblåsereksamen i 30. oktober 1946. Han hadde tidligere gjennomført eksamen i solospill på klarinett, harmonilære, instrumentasjon og dirigering. Avsluttende prøve var å dirigere et helt konsertprogram. Han «oppnådde de aller beste karakterer i samtlige fag».¹⁸⁴

Dirigenteksamen tok han i Oslo i 1949. Dette ble betegnet som «den beste dirigenteksamen som er tatt her i landet siden de nye reglene ble innført i 1937».¹⁸⁵ Musikkaptein Bjarne Ormstad, som var sjef for 2. divisjons musikkorps, var eksaminator, og musikk-løytnant Johannes Hansen og kantor Arild Sandvold var sensorer. Til avisa sa Ormstad at Aarvik var en «strålende begavelse med store muligheter».¹⁸⁶

I 1951 søkte Aarvik permisjon fra divisjonsmusikken for å dra til Sverige for å studere ved Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Han skriver i permisjonssøknaden sin at han gjennom søknad har fått tillatelse til å delta på all dirigentundervisning ved skolen. Han håper også på å kunne overvære prøver ved «Stockholms Konsertforenings orkester, Operaen, kringkastingen,

¹⁸⁰ «Aarvik fikk vår beste dirigenteksamen hittil!», *Adresseavien*, Trondheim, 05.07. 1949.

¹⁸¹ «Eksamen med beste karakter», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1946.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ «Vi bor og arbeider i et kalket høsehus – Hvor skal musikkstudenter bo – og øve?», *Dagbladet*, Oslo, 08.09. 1945.

¹⁸⁴ «Eksamen med beste karakter».

¹⁸⁵ «Aarvik fikk vår beste dirigenteksamen hittil!».

¹⁸⁶ Ibid.

Svea Livgarde m.v.».¹⁸⁷ Han fikk innvilget to stipender til studieoppholdet, ett fra Trondheim bys kulturfond på 1000 kr og et stipend fra Det Kongelige Norske Forsvarsdepartement på 2000 kr.¹⁸⁸

I etterkant av studieoppholdet sendte Aarvik et brev til Trondheim Formannskap, der ha gjorde rede for hva han hadde fått igjen av studieoppholdet. På det militærmusikalske området hadde han fått tillatelse til å sette seg inn i administrative forhold i svenske korps, og fått anledning til å følge musikkinstruktøraspirantenes utdanning ved Kungliga Musikhögskolan. Han fikk også være med musikkmajor Ille Gustafsson på inspeksjoner. Som avslutning på oppholdet fikk han dirigere Kungliga Svea Livgardes Musikkår og Kungliga Flottans Musikkår.¹⁸⁹

Studieoppholdet er viktig for Aarviks utvikling, og han lærer mye har som han tar med seg i sin videre yrkesutføring. I tillegg til både direksjonsundervisning og dirigenterfaring, får han også sette seg inn i korpsadministrasjon. Som vi skal se kommer det til sin rett senere.

Når det gjaldt symfonisk musikk «hvor jeg forresten hovedsakelig anvendte tiden», som han skriver, var det Konsertforeningens konserter og prøver som fanget størst interesse. Han var elev av Carl von Garaguly i dirigering og fikk overvære alle repetisjoner og konserter i 1951–1952-sesongen. Han fikk også adgangskort til alle fremføringer i operaen som var av interesse, og han opplyser om at han var på totalt 49 operabesøk.¹⁹⁰

4.1 SKUFFET OVER Å HA BLITT FORBIGÅTT AV GLOPPEN

I 1952 går som kjent Alf Mostad av som sjef og instruktør ved 5. divisjons musikkorps og hans arvtaker blir Henry Gloppen. Dette er en stor skuffelse for Aarvik, da han hadde regnet seg som en naturlig arvtaker for Mostad. I et privat brev til kaptein Ormstad skriver Aarvik at han ikke skjønner vurderingen som ligger til grunn for utnevnelsen. Mostad har i uttalelser både til Lars Mostad og også fra podiet under øvelse med Jernbanens Janitsjar gitt uttrykk for at det er Aarvik som kom til å få stillingen.¹⁹¹ I et brev til Forsvarsdepartementet skriver Aarvik at han ønsker en redegjørelse for hvorfor han ikke ble innstilt til stillingen som instruktør i 5. divisjons

¹⁸⁷ Hermann Aarvik. *Ad. Permisjon for studier ved Kungl. Musikhögskolan, Stockholm*, 07.05.1951. Aarviks privatarkiv, 1951.

¹⁸⁸ Hermann Aarvik. *Vedrørende stipendium fra Trondheim bys kulturfond for 1951*, 29.10.1952. Aarviks privatarkiv, 1952.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Ibid.

¹⁹¹ Hermann Aarvik. *Privat brev til kaptein Ormstad*, 20.11.1952. Aarviks privatarkiv, 1952.

musikkorps. Han peker også på at hans kvalifikasjoner ikke er noe ringere enn andre søkeres kvalifikasjoner.

[...] jeg har S. tf. med høgste poengtall til Regimentshornblåsereksamen og den beste Instruktøreksamen som er avlagt etter de nye krav av 13. november 1937. Ved siden av disse eksamener har jeg uf. Kapellmestereksamen ved Musikkonservatoriet i Oslo og 1 års studium i Sverige av bl.a. svensk militærmusikk med stipendium fra Det Kgl. Norske Forsvarsdepartement og Trondheim bys Kunstnerstipendium.¹⁹²

Det er tydelig at dette er en stilling som Aarvik var særdeles motivert for å gjøre, og mente han i høyeste grad også var den mest kvalifiserte søkeren til. Det er disse brevene som er bevart i hans arkiv sterke beviser på. På mange måter kan det se ut som han har spisset utdanningen sin i Norge og Sverige nettopp med tanke på å ta over korpset etter Mostad. Skuffelsen er da selvsagt stor når han blir forbigått på målstreken, og han søker svar på hvordan dette kunne skje og avslutter brevet til Forsvarsdepartementet med «Jeg ber derfor Forsvarsdepartementet om å få rede på om det var manglende kvalifikasjoner, ansiennitet eller andre grunner som gjorde at jeg ikke nådde opp».¹⁹³ Dessverre er ikke den offisielle innstillingen til stillingen eller svaret fra Forsvarsdepartementet bevart i Aarviks arkiv, og i et brev til Johannes Hansen i januar 1953 skriver han at han ikke har mottatt svar fra Forsvarsdepartementet, og at det heller ikke er sikkert at det i det hele tatt kommer noe svar derfra.¹⁹⁴

4.2 AARVIKS DEBUTKONSERT MED TRONDHEIM SYMFONIORKESTER

Midt oppi skuffelsen ser Aarvik et lyspunkt. Han skal debutere som dirigent for Trondheim symfoniorkester, og han skriver i brev til Ormstad:

En ting har gledet meg usigelig de siste dagene. Av et enstemmig styre for Trondheim Symfoniorkester er jeg gitt anledning til å debutere som dirigent for symfonisk orkester i kommende sesong.¹⁹⁵

Og til Johannes Hansen skriver han:

Nå er det lenge siden vi snakket sammen. Hittil i vinter har jeg tatt det med ro. Som tidligere nevnt så har jeg permisjon i Symfoniorkesteret og min konsert med orkesteret blir i oktober måned. Program har jeg ikke tatt stilling til, men da jeg nu har god anledning til å høre

¹⁹² Hermann Aarvik. *Vedrørende. Ansettelsen av musikkinstruktør ved 5. Divisjons musikkorps.*, 20.11.1952. Aarviks privatarkiv, 1952.

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Hermann Aarvik. *Privat brev til Johannes Hansen (a)*, 20.01.1953. Aarviks privatarkiv, 1953.

¹⁹⁵ Aarvik. *Privat brev til kaptein Ormstad*.

musikk og ellers til partiturstudie, så regner jeg med å ha litt å velge i. Jeg har planer om å kjøpe magnetafon.¹⁹⁶

Det var store forventninger til Aarviks debutkonsert. Den ble holdt i Frimurerlogen torsdag 29. oktober 1953. Forhåndsomtalen beskriver Aarvik som orkesterets egen klarinettist, som gjennom flere år har drevet iherdige studier, blant annet ved Musikkonservatoriet i Oslo og ved Kungliga Musikkhögskolan i Stockholm. De trekker også frem hans avslutningskonsert i Stockholm med Svea Livgarde og Flottan Musikkör, og at han har vært elev hos Carl Garaguly.¹⁹⁷

På programmet stod:

Hector Berlioz:	Bevenuto Cellini.	Ouverture
Serge Prokofieff:	Symphonie Classique	
W. A. Mozart:	Hornkonsert nr. 3 i Ess dur	198
Franz Liszt:	Les Preludes.	Symfonisk dikt. 199

Konserten høstet også gode tilbakemeldinger dagen etter. Blant annet skrev Buen i Arbeider-Avisa at selv om det var debutantene som stod i fokus, satt man med en følelse av at alle i orkesteret var ekstra skjerpet for at det skulle bli en vellykket konsert. Buen fortsetter med å skryte Aarvik opp i skyene:

Herman Aarviks avgjorte begavelse som orkesterleder ga seg først og fremst utslag i evnen til å spre trygghet og tillit, han ble helt selvfølgelig det samlende midtpunkt for orkesteret. Her var en ærlig og vederheftig musiker som kunne sine ting til gangs og hadde et gjennom solid grunnlag å bygge på.²⁰⁰

Buen skryter også av Aarviks repertoarvalg som inneholder verker med rik og variert instrumentasjon, og med særdeles vekt på blåserne. Repertoaret gjorde sitt til at Aarvik fikk vist seg frem at han hadde «imponerende overblikk over det svære orkesterapparatet»,²⁰¹ selv om presisjonen i starten av konserten kunne bli litt for stram og konsis og at «det var militærmusikeren som gjorde seg gjeldende».²⁰² Likevel var det «velgjørende ro og sikkerhet over den debuterende dirigenten, med tydelige og presise tegn».²⁰³

¹⁹⁶ Aarvik. *Privat brev til Johannes Hansen (a)*.

¹⁹⁷ «Symfoniorkesteret», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1953.

¹⁹⁸ Solist på Mozarts hornkonsert var Sverre Midtlien, hornist i både TSO og FMKT.

¹⁹⁹ *Konsertprogram TSO 29.10.1953*. 29.10.1953. Aarviks privatarkiv, 1953.

²⁰⁰ Åsta Buen, «Festlig symfonikonsert», *Arbeider-Avisa*, Aarviks privatarkiv, 30.10. 1953.

²⁰¹ *Ibid.*

²⁰² *Ibid.*

²⁰³ *Ibid.*

Karterud i avisen Nidaros skriver:

Det var friskhet og kraft over Hermann Aarviks debut som orkesterdirigent, kanskje litt for mye av kraftutfoldelse på enkelte steder, men også en utpreget sans for de mer raffinerte klangvirkninger. En merket fra første stund at han hadde musikerne med seg, og han kjente sitt stoff så godt at han ikke trengte noe partitur å støtte seg til. At han av fag er divisjonsmusiker, hadde kanskje til en viss grad påvirket hans valg av program: For en overveiende del musikk der blåserne spiller en stor rolle.²⁰⁴

Vi kan se av disse kildene at det ikke er noen tvil om at Aarvik er en dyktig dirigent. Han vekker interesse og spilleglede hos sine musikere. Han gjør gode tolkninger av kjente verk, og klarer samtidig å formidle dette til både musikere og publikummere.

4.3 FIKK INSTRUKTØRJOBBen I FMKT

I 1955 blir det endelig bestemt at Aarvik blir innstilt som 1. prioritet til instruktørstillingen ved FMKT, etter at Gloppen ble beordret til FMKV. Ormstad skriver i kommentar til innstillingen at:

Han er etter undertegnedes oppfatning – og som sensorene ved prøven (musikk-løytnant Johannes Hanssen og Kantor Arild Sandvold) på forespørsel tiltrer – den best kvalifiserte og musikalsk mest modne av søkerne. Han oppnådde ved prøven det høyeste hittil oppnådde poengtall (41 av 48).²⁰⁵

Ormstad trekker også frem studieoppholdet i Sverige og debutkonserten med TSO som viktige i avgjørelsen for å innstille han som dirigent. I tillegg har Aarvik vært visedirigent og fungerende musikalsk leder i FMKT siden 01.12.1954 i påvente av at dirigentstillingen skulle bli besatt.²⁰⁶

Som ansvarsbevisst fagmann har han i forbindelse med omorganiseringen av Forsvarets musikk inntatt en selvstendig positiv og lojal holdning. Han ansees særdeles vel skikket for tilsettelse som fastlønnet dirigent i Forsvarets musikk og bør i samsvar med egen prioritetsbeskrivelse (FMKT – FMKS – FMKN) innstilles som nr. 1 ved FMKT.²⁰⁷

I perioden Gloppen er sjefsdirigent, får Aarvik ved flere anledninger være vikardirigent for korpset. Dette skjedde blant annet 8. juli 1953 i Tordenskjoldsparken,²⁰⁸ og 11. november 1954

²⁰⁴ Halvdan Karterud, «Symfoniorkesteret», *Nidaros*, Aarviks privatarkiv, 1953.

²⁰⁵ Bjarne Ormstad. *Ledige dirigentstillinger ved FMKS, FMKT og FMKN*, 25. mars 1955. Aarviks privatarkiv, 1953.

²⁰⁶ Ibid.

²⁰⁷ Ibid.

²⁰⁸ «5. Divisjons Musikkorps», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1953.

i Verdensteateret.²⁰⁹ Han var også vikar for Gloppen i hans permisjoner, noe som blant annet skjedde i juli 1953.²¹⁰

Aarvik var også en mann med sterke meninger og ikke redd for å si fra om det var ting han mente ikke stemte. Allerede før han fikk jobben som sjef i FMKT skriver han en kommentar i avisa Musikerbladet om utviklingen av Forsvarets musikkskoler. Aarvik argumenterer for å opprette en felles musikkskole for Forsvaret i Oslo, da hovedstaden, med sine orkestre og biblioteker, er egnet for å gi elevene utdanning av høyeste kvalitet. Han mener korpsene bør etterstrebe absolutt høyeste kvalitet, og det får man kun med musikere med høyest mulig utdanning. Han skriver også at dyktige militærmusikere kommer det sivile kulturlivet til gode, og at dette kanskje kan være et slag for opprettelse av Norges musikkhøyskole.²¹¹ Som kjent fra kapittel 2.12 ble det ikke opprettet en felles musikkskole, men fortsatt undervisning ved hvert korps.

I februar 1953 skriver Aarvik brev til Divisjonsmusikernes Landsforbund der han kommenterer Forsvarskommisjonens forslag til endringer i Forsvarets musikk. Han har sett at det er mange meninger om dette, og at musikerne ville stått sterkere om de klarte å samle seg om et felles synspunkt. Det er spesielt punktet om opprettelse av en felles musikkskole som han mener det burde vært større oppslutning rundt.²¹²

Da han blir sjef i FMKT er det mer naturlig at han uttaler seg offentlig, og det fortsetter han også med å gjøre. Blant annet skriver han et innlegg i Adresseavisen i 1970 der han kommenterer en artikkel fra Aftenposten. Han mener innholdet i artikkelen «ikke svarer til den plass Forsvarets musikk bør ha i norsk musikkliv».²¹³

Marsjparader opp Karl Johan, konserter i Studenterlunden og ved Slottet, gir intet reelt bilde av hva Forsvarets musikk bør stå for. – Denne tjenesteform hører fortiden til, – i en tid hvor en ikke var utsatt for den trafikkklarm som i dag preger bybildet, og umuliggjør enhver form for musikkframføringer. – Det er selvfølgelig ikke nok bare å SE musikerne spille. Hensikten er da borte, og en har ikke fulgt opp tradisjonene.²¹⁴

²⁰⁹ «Forsvarets Distriktsmusikkorps Trøndelag», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1954.

²¹⁰ Hermann Aarvik. *Privat brev til Johannes Hansen (b)*, 19.04.1953. Aarviks privatarkiv, 1953.

²¹¹ Aarvik. *Forsvarets musikkskole(r)*.

²¹² Hermann Aarvik. *Vedrørende Forsvarskommisjonens forslag til Forsvarets musikk*, 23.02.1953. Aarviks privatarkiv, 1953.

²¹³ Hermann Aarvik, «Forsvarets musikkorps må finne sin plass i tiden», *Adresseavisen*, Aarviks privatarkiv, 03.06. 1970.

²¹⁴ Ibid.

Han fortsetter med å vise til FMKTs virksomhet, som i tillegg til konserter innendørs i hele vinterhalvåret, også omfatter folkekonserter, bedriftskonserter og skolekonserter. De har også et omfattende turnéprogram for militære avdelinger og stasjoner, og holder som regel også sivile konserter i forbindelse med disse konsertene. Han avslutter med å skrive:

Forsvarets musikk har gjennom 150 års virksomhet i norsk kulturliv vært grunnleggende for den musikkutvikling, som har skjedd i Norge. Tidene forandres, og jeg tror Forsvarets musikk fortsatt har betydelige oppgaver å løse. Dette betinger at korpset må få en instrumentbesetning som svarer til nåtidens notearrangement, og en tjenesteplan som dekker de oppgaver som kreves av et profesjonelt janitsjarorkester.²¹⁵

I tillegg til disse eksemplene på uttalelser ser vi at Aarvik også har privat brevveksling med både komponist og dirigent Johannes Hanssen, og musikkinspektør Bjarne Ormstad. Begge er personer som er viktige i Forsvarets musikk på denne tiden, og viser at Aarvik hadde et stort nettverk å støtte seg på, og det også allerede før han ble sjef i FMKT.

4.4 DEN SISTE TIDEN I KORPSET

Til tross for lang fartstid i korpset passet Aarvik på å holde seg oppdatert når det gjaldt militærmusikk både i Norge og i utlandet. I 1972 søker han om midler til en studietur til England på to måneder.²¹⁶ Denne får han avslag på, men søker på nytt og får innvilget midler for perioden 18. september til 15. oktober 1972.²¹⁷ Dessverre er ikke noe referat fra turen å oppdrive i de arkivene jeg har hatt tilgang på. Det som faktisk ligger i arkivet til Aarvik er brev og attest fra musikkchefen i NRK, Kristian Lange. Her skriver Lange at han har hatt kontakt med et korps fra Royal Marines, og et korps fra Royal Marines School of Music.²¹⁸

Vi finner også en attest fra Olaf T. Ranum as. adressert til Boosey & Hawkes, en kjent engelsk musikkbutikk og utgiver av noter. Ifølge attesten er Aarvik interessert i å se på noter for korps, og samtidig se på de beste notestativene som er å oppdrive. I tillegg ber de om at han får se hva de har å tilby av messinginstrumenter og lignende. Og som god kunde, sier de, skal kaptein Aarvik få velge det han måtte ønske, for deres konto.²¹⁹

²¹⁵ Ibid.

²¹⁶ H. Hammer. *Søknad om stipend for studier av militærmusikk i England*, 17.02.1972. Aarviks privatarkiv, 1972.

²¹⁷ Sverre Børli. *Studieopphold i England for kaptein H Aarvik i tiden 18 sep – 15 okt 1972*, 11.07.1972. Aarviks privatarkiv, 1972.

²¹⁸ Kristian Lange. *Kjære musikkaptein Aarvik*, 25.08.1972. Aarviks privatarkiv, 1972.

²¹⁹ Olaf T. Ranum as. *Introduksjonsbrev*, 29.06.1972. Aarviks privatarkiv, 1972.

I 1973 blir Aarvik diagnostisert med kreft. Han skriver selv en rapport til korpset «for å gi et realistisk bilde av situasjonen».²²⁰ Det kan virke som om han blir frisk av kreften, for det finnes ikke flere kilder i arkivene som omtaler den. Det vi finner er at etter sykdommen engasjerte Aarvik seg i kreftsaken, og blant annet ser vi av annonse og takkebrev at FMKT spilte ved Landsforeningen mot kreft sitt møte i Frimurerlogen i anledning kreftdagen i 1973.²²¹ Til tross for at helsen til Aarvik ikke var helt på topp, fortsatte han i kjent stil med høyt aktivitetsnivå. I mars 1977 blir Aarvik beskikket som musikkmajor med tilbakevirkende kraft fra 1. juli 1975.²²² Årsaken til at det fikk tilbakevirkende kraft var sannsynligvis at Aarvik hadde søkt om avansement flere år tidligere, men hadde fått avslag på grunn av den pågående utredningen i Forsvarets musikk.²²³

Aarviks siste år i FMKT blir preget av mye administrasjonsarbeid. Han jobber 14–16-timers dager, og overlater mye dirigering til andre i korpset.²²⁴ I mars 1980 får han beskjed av legen om at han av helsemessige årsaker bør trappe ned sin virksomhet som sjef i FMKT. Legen skriver likevel at «Hans legning til arbeid tilsier at han ikke bør trappe helt ned».²²⁵

Det ender med at Aarvik går av som sjef i FMKT 9. januar 1981. Han stilles disponibel for sjef DKT frem til endelig avgang 1. april 1981.²²⁶

Aarvik er en fremragende dirigent og en dyktig leder for korpset, og han er dirigent og sjef for FMKT i en periode hvor korpset går gjennom store endringer. Ikke minst det at det blir et økt krav til administrasjonen, og at arbeidsoppgavene for sjefen øker. Det blir stadig mindre tid til det som har hans hovedbeskjeftigelse, nemlig dirigeringen, og til slutt må han overlate det helt til andre, så han får tid nok til å styre korpset. Dette står det også mer om i kapittel åtte.

²²⁰ Hermann Aarvik. *Rapport om helbredstilstand*, 10.04.1973. Aarviks privatarkiv, 1973.

²²¹ Landsforeningen mot kreft. *Avisannonse*, Aarviks privatarkiv, 1973; Landsforeningen mot kreft. *Takkebrev*, 25.10.1973. Aarviks privatarkiv, 1973.

²²² A. Hammer. *Bestalling*, 18.03.1977. Aarviks privatarkiv, 1977.

²²³ Norges befalslag. *Avansement for personell i Forsvarets musikk – Hæren*, 06.03.1975. Aarviks privatarkiv, 1975.

²²⁴ Hermann Aarvik. *Distriktskommando Trøndelags pengeregnskap for 3. og 4. kvartal 1977*, 19.03.1978. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1978; Hermann Aarvik. *Korpsordre nr 6/1980*, Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1980.

²²⁵ Lege Svend Kr. Kibsgaard. *Attest*, 24.03.1980. Aarviks privatarkiv, 1980.

²²⁶ T. Frostelid. *Sjefsskifte ved FMKT*, 23.12.1980. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1980.

5 50- 60- OG 70-TALLET

5.1 AKTIVITET

I et leserinnlegg funnet i Aarviks arkiv fra 1974 skriver en person som kaller seg «Sousa» følgende:

Hvor blir det av Divisjonsmusikken? I den senere tid har vi, marsjglade trondheimere, savnet både konsertene i parken ved Vår Frue kirke og marsjeringen i Trondheims gater.

I avisene ser vi imidlertid at korpset både titt og ofte spiller konserter *utafor* byen, og det er selvsagt også positivt, men dette bør ikke gå utover korpsets aktivitet i Trondheim, der det egentlig hører hjemme. Selv ikke nå i maidagene har korpset utmerket seg med sitt nærvær.

Jeg vil derfor stille dette høyst berettigede spørsmål:

Hvem er det egentlig som bestemmer hvor Divisjonsmusikken skal spille? Er det dirigent eller DK-sjef? Kan rette vedkommende gi et godt begrunnet svar på hvorfor musikkvirksomheten i Trondheim er nedtrappet på denne måten?

Venter spent på svar.²²⁷

I sitt tilsvaer peker Aarvik på at «Forutsetningen for opprettholdelse av Forsvarets musikk er at korpset primært skal dekke de militære avdelinger/stasjoners behov for musikk».²²⁸ Det er altså i følge Aarvik Forsvarets behov som er førende for konsertvirksomheten til FMKT. I 1974 var dette totalt 55 oppdrag, 23 innen for egen garnison og 32 utenfor.²²⁹ Av disse 55 var 25 for militære avdelinger, 10 for militære staber og skoler og 10 såkalte «andre oppdrag».²³⁰ I samme periode spilte FMKT 159 konserter for sivile i samme år. Dette var fordelt på 58 skolekonserter, 10 bedriftskonserter, 29 for «sivile institusjoner» og bare 62 «andre oppdrag – parkkonserter og annet».²³¹ Av disse andre oppdragene var 61 innenfor egen garnison.²³² Om de sivile konsertene på turné skriver Aarvik i sitt tilsvaer til «Sousa»:

I tilknytning til turnevirksomhet til avdelinger/stasjoner gis det anledning til konsertvirksomhet for sivile innen rammen av reiserutene. Korpset har således gjennom 20 år hatt en nær kontakt med distriktene. Det er grunn til å tro at korpsets konsertvirksomhet har bidratt til å øke forståelsen for musikk og derved gitt verdifulle impulser til musikklivet.²³³

²²⁷ Sousa, «Hvor blir det av divisjonsmusikken?», Aarviks privatarkiv, 11.05. 1974.

²²⁸ Hermann Aarvik, «Hvor blir det av divisjonsmusikken?», Aarviks privatarkiv, 1974.

²²⁹ NOU 1979: 50: 80.

²³⁰ Ibid: 83.

²³¹ Ibid: 83–84.

²³² Ibid.

²³³ Aarvik, «Hvor blir det av divisjonsmusikken?».

Av tallene kan vi jo se at de sivile konsertene er godt representert, selv om «Sousa» måtte hevde noe annet. Ei heller er distriktene, eller «utenfor garnison» overrepresentert i statistikken. Dette til tross for at det i 1964 var et fokus på den militære aktiviteten til korpse.

Korpset har alltid hatt et variert program og vekslet mellom flere forskjellige typer konserter. I et avisintervju i Volda i 1959 beskriver Hermann Aarvik konsertvirksomheten slik:

Trondheim by stiller Kino Verdensteater gratis til rådvelde for 1 konsert for veka gjennom heile året. Dessutan har vi 2 skulekonserter for veka i Trondheim. Alle konsertar er gratis. Det er difor ikkje meir enn rimeleg at ogso folk ute i distrikta får høve til å høyra oss av og til. – Eit militærkorps si teneste er eigentleg å reise rundt å spele for militærforlegningar, men etter kvart har det vorte meir og meir med konsertar for dei sivile. Denne turneen er berre for sivile.

–De spelar vel ogso rundt i gatene i Trondheim, slik som andre militærkorps?

–Nei, heldigvis er det sjeldan at vi treng å ta opp konkurransen med lyden frå gatetraffikken. Vi spelar for det aller meste innandørs. Det er eg svært glad for. –Vi har dei seinare år ogso hatt faste kyrkjekonsertar, og då gjerne i samarbeid med kor og solistar. Soleis har vi faste konsertar i Nidarosdomen i samarbeid med Ludvig Nielsen og kora i byen.²³⁴

Det er den ukentlige konserten i Verdensteateret som lenge er hovedkonserten i ukesprogrammet til FMKT. I begynnelsen var alle konserter gratis, men senere ble det løst inngangsbillett, uten at jeg har funnet nøyaktig når dette skjer. Dette med at FMKT ikke spiller ute, i hvert fall ikke i vinterhalvåret, tar han også opp i et intervju i 1970, hvor han sier:

Ved Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag har en i 15 år kun holdt innendørs konserter i vinterhalvåret. Dette skyldes et nært samarbeid med de respektive kommunale myndigheter som uten vederlag har stilt samfunnshus, kirker, kino- og gymnastikksaler til rådighet for konserter.²³⁵

I 1974 kan vi lese om den første konserten korpset holdt midt på Nordre gate,²³⁶ som nettopp var gjort om til permanent gågate. I artikkelen står det at:

Trondhjemmerne, både store og små, har alltid satt pris på å ha «Divisjonsmusikken» i byen. Dens popularitet har kommet til klart uttrykk mang en gang, og her kan man trygt snakke om en bred og tverrpolitisk enighet. Det vil derfor sikkert føre til lokal «landesorg» om dette tradisjonsrike orkestret nå må nedlegges av økonomiske årsaker.

Gjennom hele den lyse årstid holder Divisjonsmusikken sine regelmessige «middagskonserter» i den runde paviljongen i Tordenskjoldsparken (ved Vår Frue kirke), og de stramme militære musikanter medvirker ellers ved forskjellige høytidelige begivenheter i årets løp.

²³⁴ «Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelags likte seg godt i Volda», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 19.03.1959.

²³⁵ Aarvik, «Forsvarets musikkorps må finne sin plass i tiden».

²³⁶ «Militærmusikalsk veisperring», Aarviks privatarkiv, 08.1974 1974.

Forleden kunne man – og det var noe nytt – oppleve at orkesteret holdt en feiende flott konsert midt på Nordre gate, som på sensommeren i år ble åpnet som permanent gågate (som sådan den fineste i landet, mener mange) og i enda høyere grad enn tidligere er *strøket* i Trondheim.

At publikum likte dette uventede sceneskifte, skulle ikke være nødvendig å si.²³⁷

Konserten på Nordre ble stort sett godt likt av publikum. En kan også lese at det var vanlig for FMKT å holde konserter i paviljongen i Tordenskjoldsparken.

For å få en full oversikt over aktivitetsnivået til FMKT er det naturlig å gå dypere inn i virksomhetsrapportene fra korpset. De sier noe om både antall og typer konserter som er holdt, i tillegg til en del annen informasjon om korpset. Den første virksomhetsrapporten som finnes hos Riksarkivet er fra 1979 og omhandler året 1978. Det står det at korpset har 22 musikere, hvorav to er aspiranter. Korpset har holdt totalt 70 prøver. Innenfor egen garnison, altså i Trondheim, har de utført 27 oppdrag for Forsvaret og 96 konserter for sivile. Av de sivile konsertene er 28 by-/parkkonserter, 32 er skolekonserter, 13 er konserter ved sosiale institusjoner, fem er radioopptak, og ni har vært andre sivile oppdrag.²³⁸

På turné, eller utenfor garnison, har de 41 oppdrag for Forsvaret. For sivile har de holdt 47 konserter, hvor syv er by-/parkkonserter, 38 er skolekonserter, og to er konserter ved sosiale institusjoner.²³⁹

Som man kan se ut fra rapporten er skolekonserter kanskje den viktigste posten til FMKT, med totalt 70 skolekonserter i og utenfor garnison.

5.1.1 SKOLEKONSERTER

Under Aarvik var skolekonserter en av de viktigste formene for konserter som FMKT hadde. De var høyt prioritert, og som vi ser av en tidligere kommentar fra Aarvik, så trekker han de gjerne fram som viktige eksempler på FMKTs virksomhet.²⁴⁰ FMKT startet med skolekonserter i 1954. Sannsynligvis var de det første av forsvarskorpset til å gjøre dette, og de var også tidligere ute enn andre kjente aktører på området.²⁴¹ Avisene har selvsagt også plukket dette

²³⁷ Ibid.

²³⁸ Rolf Andersen, MIF. *Virksomhetsrapport – Forsvarets musikk 1978*, 20.03.1979. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1979.

²³⁹ Ibid.

²⁴⁰ Se kapittel 4.3

²⁴¹ Rikskonsertene startet sine konserter i 1968. (Rikskonsertene, «Om oss», hentet 26.04.2018 fra <https://rikskonsertene.squarespace.com/om-oss>.)

opp og skriver at «[det] første praktiske tiltak i musikkliv når det gjelder å oppdra den kommende generasjon til et godt konsertpublikum, er satt i verk i Trondheim i disse dager».²⁴² Det er tydelig at det var et etterlengtet tiltak, og de skriver videre:

Programmet som var delt i tre avdelinger, åpnet med en Sousamarsj og et potpourri over amerikansk folkemusikk etter noen forklarende ord; og skal en dømme etter bifallet, var opptakten ualminnelig vellykket. Men prisen tok likevel solistavdelingen, der tilhørerne ble presentert for solister og instrumenter som satte spiss på det skjønnsomt utvalgte program – trombonen eller trekkbasunen i Bayersk polka, langfløyten og waldhornet i Serenade av Emil Titl, de to trompetene i konsertpolonaisen av Clarens, og Mainzers Polka med de to klarinetter – og klarinetten er som fela i et vanlig orkester, lærte vi. Som ekstra nummer spilte oboisten noen karakteristiske toner på sitt instrument.²⁴³

Ikke bare skulle elevene oppdras til å bli et godt konsertpublikum, men de fikk også stifte bekjentskap med flere av instrumentene i korpset. Dette var et viktig virkemiddel for å skape en forståelse av korpset og knytte relasjoner til skoleelevne. Den praktiske verdien var tydeligvis stor, noe journalisten også vektlegger:

En slik direkte innføring i musikkverkene utført av selveste Divisjonsmusikken under Hermann Aarviks ledelse, er mer verdt enn all verden teori og forklaringer. Resultatene har allerede vist seg: ved siste søndagskonsert var tilstrømningen av barn sjelden stor, de hadde ikke for ingen ting hatt sin første leksjon onsdagen før.²⁴⁴

Etter en skolekonsert i Steinkjer høster FMKT lovord i avisa også der:

Idéen med skolekonsertene er forøvrig en storartet en sådan. Det var tydelig at elevenes begeistring hadde sin årsak i noe mer enn å slippe fra en vanlig skoletime. De satte pris på musikken, og vi er hjertens enig med skolebestyreren – velkommen igjen til Steinkjer!²⁴⁵

Samme avis beskriver programmet slik:

Konserten var i tre avdelinger. En norsk sådan, med stykker av Grieg og Johan Halvorsen. Videre var det en solistavdeling, og til slutt en avdeling for populærmusikk. At den var populær blant tilhørerne fikk en bevis for da titlene på disse musikknumrene ble nevnt. Da løstes nemlig «begeistringens rullende fonn» – begynte et sted i stemmeskiftet og forplantet seg klassevis nedover til samtlige var forenet – i er hjertelig hyl.²⁴⁶

Hva avisa legger i populærmusikk kommer ikke frem av artikkelen, men at det var et velkomment innslag var det ikke tvil om. Denne tredelingen av konserten bruker korpset også

²⁴² «Skolebarn i Trondheim lærer musikk», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1954.

²⁴³ Ibid.

²⁴⁴ Ibid.

²⁴⁵ «Forsvarsmusikken velkommen tilbake til Steinkjer», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1954.

²⁴⁶ Ibid.

i Steinkjer. Den populærmusikalske avdelingen er tydeligvis også der populær blant elevene. I tillegg kan også solistavdelingen beskrives som en stor suksess.

[...] særlig under solistavdelingen, der applausen til sine tider steg til slike høyder at Samfunnshuset stod i fare for å dele skjebne med Jerikos murer.

Solistavdelingen var forøvrig et godt bevis på hvilke utmerkede krefter som er med i korpset. Så vidt vi husker var det sju av korpsets musikere som hadde solonummer, og hvert av dem kunne godt betegnes som glansnummer.²⁴⁷

Begeistringen for skolekonsert kommer også til syne gjennom brev sendt til korpset i etterkant av konsertene, for eksempel fra Namsos folkeskole.

Namsos folkeskole har hatt besøk av Forsvarets Distriktsmusikkorps, som gav en konsert i skolens festsal den 30.10.d.å. Det var stor begeistring for denne konserten både blant elever og lærere. Særlig stor betydning hadde den vel for de guttene som er med i skolens eget musikkorps, dette at de fikk høre og se fagfolk traktere sine instrumenter til fullkommenhet.²⁴⁸

Vi kan også se i brev fra Byåsen skole at de honorerer både programvalget og prestasjonene etter konserten som ble, under ledelse av kaptein Hermann Aarvik, holdt i skolens gymnastikksal for de større elevene. Videre skriver de at det er et meget godt tiltak av distriktskommandoen at også barna i Byåsen bydel får mulighet til å overvære en slik konsert, og høre god musikk. De trekker spesielt frem viktigheten av at FMKT viser skolens skolekorpsmedlemmer hvor høyt musikalsk nivå man kan oppnå, og dermed både påvirke og gi stor motivasjon til videre øving for musikantene. Brevet avslutter så:

Det er meg derfor en glede på denne måte å rette en takk både til Dem, som har gjort det mulig for Deres korps å komme ut på et slikt skolebesøk, til korpsets dirigent herr Aarvik, og til hver enkelt musiker.²⁴⁹

Det er tydelig at rektorene ved disse skolene er veldig takknemlige for at skolene får besøk av distriktsmusikkorpset. Vi ser også hvor viktig det er for skolekorpset med gode forbilder, og dette trekkes frem av begge de ovenstående rektorene. Det er også langt flere eksempler på

²⁴⁷ Ibid.

²⁴⁸ Nils Hunstad. *Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelags konsert i Namsos*, 11.11.1957. Aarviks privatarkiv, 1957.

²⁴⁹ Nils Hunstad. *FMK/Ts konsert på Byåsen skole 13/11 1957*, 20.11.1957. Aarviks privatarkiv, 1957. De foregående brevene er opprinnelig sendt til DKT fra de respektive skolene, og så videreformidlet derfra i nye brev til FMKT.

takksigelser fra forskjellige skoler samlet i Aarviks arkiv, noe som viser den enorme betydningen disse konsertene hadde for skolene og elevene.

Skolekonsertene til FMKT holdt tydeligvis god kvalitet, skal vi dømme etter avisutklippene. Etter to skolekonserter i Volda skriver journalisten at:

Programmet var morosamt og rikt, og greip alle. Den store barneflokket ved første konserten satt heilt roleg under heile konserten, og tok imot. Det seier sanneleg mykje om kvaliteten at dei greidde å halda 400 born intenst fanga i 1½ time.²⁵⁰

I Fosna-Folket 19.01.1971 kan vi lese at «Forsvarets distriktsmusikkorps “Blåste leksene en lang marsj”»:

Konserten – som varte i omlag en skoletime – og foregikk i kantina, ble en meget fin musikkopplevelse. [...] Korpset åpnet med “Ballettmusikk fra Rosamunde” (Schubert), “Solveigs sang” (Grieg), og “Andalucia” av Leuona. [...] Annen del av programmet besto av “lettere” i danserytmer, og vi tar vel ikke mye feil når vi antar at svært mange av gymnasiastene gjerne hadde sett gulvet ryddet så de kunne fått seg en svingom til de feiende rytmene fra “Sail Along Silvery Moon” (Wenrich) “Music to watch girls by” (Ramin) og “Shake, Rattle and Roll” (Balhoun).

Som avslutning spilte korpset “Berlinerluft” av Linke, og applausen som fulgte var upåklagelig. Ingen tvil om at Forsvarets Distriktsmusikkorps følte at de var velkommen igjen til Fosen gymnas.²⁵¹

Den omtalte skolekonserten vi ser her har et todelt program. Den begynner med et utvalg klassiske låter av blant annet Schubert og Grieg, før det i andre avdeling er mer fokus på populærmusikk som publikum ifølge journalisten aller helst skulle danset til. Denne måten å sette opp program på skolekonsertene ser vi flere eksempler på, og i et skriv fra skoleinspektørkontoret i Trondheim 12.01.1971 står det at «Første delen av konserten er viet verker av Franz Schubert». og «Siste delen av konserten er fritt valg fra orkesterets side».²⁵² Det kan godt antas at dette betyr litt lettere populærmusikk.

Skolekonsertene var så viktige for FMKT at opplegget ble stadig utviklet og perfektionert. Det ble utarbeidet lærerveiledning og elevhefter. I lærerveiledningen står det at konsertene må være godt forberedt og lagt til rette rent praktisk for at elevene skal få et stort utbytte. Dette ut fra erfaringer fra tidligere konserter.²⁵³ Elevheftet «Vi møter forsvarsmusikken» var beregnet på ungdomsskoleelever, og der kan vi lese om historikken til forsvarskorpene, utdanningen til

²⁵⁰ «Skulekonsertane», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 19.03. 1959.

²⁵¹ «Forsvarets distriktsmusikkorps “Blåste leksene en lang marsj”», *Fosna-Folket*, Fosen, 19.01. 1971.

²⁵² Arvid Lie. *Oppslag*, Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1971.

²⁵³ *Praktisk tilrettelegging*. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1974.

musikerne og komponistene (med en liten anekdote om at dette årets Grand Prix-melodi var skrevet av en militærmusiker), musikernes tilknytning til det lokale musikkmiljøet, og enkelte musikktyper elevene kunne vente seg å møte på konserten.²⁵⁴ Det ble holdt to konserter på hver skole, og elevgruppene skulle helst ikke overgå 120 elever per konsert. «Erfaringene viser det er bedre å arrangere en vellykket konsert for relativt få elever, enn en mer eller mindre mislykket konsert for mange».²⁵⁵ Korpset hadde tydeligvis hatt dårlige opplevelser med store konserter, og kommet frem til at man med et mindre antall publikum ville kunne lage et bedre opplegg. Dette står selvsagt i kontrast til de tidligere rapporterte konsertene hvor FMKT holdt opp til 400 elever fengslet i halvannen time, men det er 15 år siden, og korpset har nok gjort seg noen erfaringer siden da.

Den viktige pedagogiske forankringen kommer også frem i et brev fra skolesjefen til Aarvik i 1973. Arvid Lie skriver at det alltid har vært et godt og tillitsfullt samarbeid mellom han og Aarvik helt siden de først planla skolekonserter i 1956.

Han har alltid lagt vinn på å finne fram til program og opplegg som skulle ta sikte på å engasjere barna og gi dem verdifull musikkopplevelse. Han har herunder vært lydhør for de synspunkter og intensjoner som har vært fremholdt fra skolens side og gitt rom for innholds- og form-endringer med tanke på dette.²⁵⁶

At skolekonserter var en viktig del av FMKTs virksomhet er det ingen tvil om. I NOU-en *Forsvarets musikk* kan vi se at de holdt totalt 58 skolekonserter i 1974.²⁵⁷ Dette av totalt 159 konserter for sivilbefolkningen. Totalt antall konserter i 1974 var 214. Til sammenligning hadde FMKS 48 skolekonserter og FMKV 42 skolekonserter i 1974. FSMK og FMKØ hadde bare 3 hver, mens FMKN hadde hele 77.²⁵⁸ I 1975 holdt FMKT 61 skolekonserter, og i 1976 var tallet 83. Det var en klar økning fra året før. I en virksomhetsrapport fra 1990 over aktiviteten i 1982–1989 kan vi lese at det var 48 skolekonserter i 1982, 50 i 1983, 52 i 1984, 36 i 1985, 52 i 1986, 32 i 1987, 40 i 1988 og 31 i 1989.²⁵⁹ I en periode holdt de såpass mange konserter at Samarbeidsutvalget i FMKT i 1975 kommenterer overfor Aarvik at det er 1,5 år siden siste

²⁵⁴ Tore Engstrøm. *Vi møter forsvarsmusikken*, Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1974.

²⁵⁵ Tore Engstrøm. *Lærerinformasjon om Forsvarets dirstriktsmusikkorps Trøndelags skolekonserter – skoleåret 1974/75*, Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1974.

²⁵⁶ Arvid Lie. *Uttalelse*, 19.02.1973. Aarviks privatarkiv, 1973.

²⁵⁷ NOU 1979: 50: 83–84.

²⁵⁸ Ibid.

²⁵⁹ Nils Kvenild. *FMKT – Aktivitetsoversikt 1982–1989*, Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1990.

åpne offentlige konsert og at «tjenesten baseres i alt for stor grad på beordret publikum (militært personell, skoleelever m.v.)»²⁶⁰ og at de faktisk ønsker flere konserter for offentlig publikum.

Helt siden 1953 har skolekonserter vært en viktig del av FMKTs virksomhet. Som man ser av takksigelser og avisutklipp, er det også en ønsket og etterlengtet konsertform. FMKT kommer tett på et ungt publikum, og skaper dermed relasjoner til det som kommer til å bli det fremtidige konsertpublikumet.

5.2 NEDLEGGINGSRUNDE I 1964

I 1964 kom det på nytt forslag om reduksjon av Forsvarets korps. Det var bare 11 år siden forrige gang, men intensjonen fra 1953 om at Forsvarets musikkorps i hovedsak skulle spille for Forsvaret ble ikke innfridd. I stedet ble resursene brukt på parkkonserter og enkelte representasjonsoppdrag.²⁶¹ Ifølge Holtan skjedde dette blant annet fordi avdelingene der korpene skulle spille lå så spredt at det innebar for mye reising for korpene. Disse oppgavene ble i stedet løst av lokale amatørkorps. Forsvarsdepartementet så derfor muligheten til å redusere kostnadene innen Forsvarets musikk.²⁶² Forslaget bestod i å redusere antallet korps, og dermed spare 79 stillinger.²⁶³ Dette skapte naturlig nok furore i befolkningen. Blant annet sier Olaf T. Ranum:

For Trondheim Symfoniorkester vil en nedleggelse av Forsvarets Distriktsmusikkorps ha meget kjedelige konsekvenser. Når vi i dag spiller med fullt orkester er det på 52 mann. Av disse er 25 fast ansatt i heldagsstilling, mens de øvrige fortrinnsvis er militærmusikere, særlig i blåsegruppen, samt andre profesjonelle musikere. Hvis militærmusikerne nå skulle forsvinne fra byen vil det bety at vi neppe vil kunne spille med så stort symfoniorkester.²⁶⁴

Musikerne i FMKT var viktige flere steder i Trondheim, ikke bare i korpset. En nedleggelse i 1964 ville få ringvirkninger for byens øvrige profesjonelle musikkliv. Etter en skolekonsert i Levanger for 1500 skolebarn i den «nye idrettshallen» sier skoleinspektør Folkvord i et intervju:

Den uhyre populære «Divisjonsmusikken» representerer utvilsomt et meget verdifullt innslag i landsdelens musikkliv, og det er av vesentlig betydning for skoleungdommen å få være til stede når så dyktige musikere utfolder sine ferdigheter, var skoleinspektør Sverre Folkvords ord. –Slike konsertopplevelser virker stimulerende, og det er min bestemte

²⁶⁰ S. Jacobsen. *Referat : Samarbeidsutvalget/FMKT*, 12.05.1975. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1975.

²⁶¹ Holtan, 2006: 13.

²⁶² Ibid.

²⁶³ *Budsjett-innst. S. nr. 225 — 164–1965*. Aarviks privatarkiv, 1964.

²⁶⁴ «Forsvarsdepartementet vil legge ned fem korps bl.a. i Trondheim og Harstad», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1964.

personlige mening at distriktsmusikkorpset må tilskrives en vesentlig del av æren for den store interessen for barnekorps som har vokst fram her i distriktet.²⁶⁵

Dette er bare noen få eksempler på de utallige innleggene i avisa, alle med lovprising av korpse, og fremheving av viktigheten for både det profesjonelle og sivile musikkliv. Instruktørvirksomheten i skolekorpse ble også ettertrykkelig poengtert i flere av innleggene. Ranum avslutter i sitt intervju «Jeg kan bare ikke skjønne at Forsvaret kan klare seg uten musikk. En annen ting er [...] at Forsvarets Distriktsmusikkorps også gjør en så stor innsats for det sivile kulturliv».²⁶⁶

Det er også betydningen til det sivile musikkliv som er en de viktigste årsakene til at korpse blir beholdt slik de er. Det pekes også på at besparelsene i Forsvarets musikk er små sett i sammenheng med hele forsvarsbudsjettet, og at det derfor heller er andre oppgaver som bør prioriteres å kutte.²⁶⁷ Det er altså det sivile trykket som gjør at man får beholde forsvarsmusikken i 1964. Det er tydelig å se likhetstrekk med debatten som foregikk både på slutten av 1800-tallet og på 1930-tallet. Forsvarets egne behov kommer i andre rekke, selv om man skulle tro at disse var styrende.

²⁶⁵ «Forsvarsmusikken samlet 1500 lydhøre i Levanger», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1964.

²⁶⁶ «Forsvarsdepartementet vil legge ned fem korps bl.a. i Trondheim og Harstad».

²⁶⁷ Holtan, 2006: 14.

5.3 NY TAMBURSTAV

I 1968 ble det behov for en ny tamburstav til korpset. Den gamle var en gave fra Kongen av Sverige og Norge, kong Karl, i forbindelse med kroningen i 1860. Denne var nå blitt utslitt og overført til Rustkammeret, Forsvarets museum i Trondheim, sine samlinger.²⁶⁸

FMKT har ikke mulighet til å selv bekoste en ny tamburstav, og de søker om hjelp blant sine støttespillere til støtte for det tamburstaven vil koste, totalt 5000 kr.²⁶⁹ De fikk inn totalt fem bidrag på 1000 kr hver. De som gav bidrag var:

Norges tekniske høgskole
Symfoniorkesteret i Trondheim
Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum
Ringve musikkhistoriske museum
Nidaros domkirke²⁷⁰

Det var gullsmed, kaptein John Stamnæss i Oslo som fikk oppgaven med å utforme den nye tamburstaven, og den ble «laget i 925/1000 sølv med godstykkelse på 1,20 mm i kule, magebelte og sko, 1,80 mm i sverd og 2mm i krone og veier i alt 790 gr».²⁷¹ Kong Olav V hadde selv godkjent tegningene 22. februar 1968, og dekoren på tamburstaven var «5 forskjellige hoder fra Nidarosdomen».²⁷²

Ny tamburstav til korpset er også et tegn på den pågående profesjonaliseringsprosessen som korpset er inne i. Det var viktig med godt utstyr, og som representasjonsavdeling for Forsvaret var det også viktig å se bra ut. Da hjelper det lite med en utslitt tamburstav i front av korpset.

²⁶⁸ Hermann Aarvik. *Tamburstav til Forsvarets distriktmusikkorps Trøndelag (a)*, 17.08.1968. Aarviks privatarkiv, 1968.

²⁶⁹ Ibid.

²⁷⁰ Hermann Aarvik. *Tamburstav til Forsvarets distriktmusikkorps Trøndelag (b)*, Aarviks privatarkiv, 1968.

²⁷¹ Ibid.

²⁷² Ibid.

6 LOKALER

Forsvarets musikkorps Trøndelag har det siste århundret hatt tre forskjellige lokaler. Alle har til sin tid fylt behovene korpset har hatt, men med stadig større krav både til akustikk, øveforhold, og plass til administrasjonen, har korpset i tur og orden vokst ut av disse. Behovene for bedre lokaler sammenfaller også med krav til høyere nivå på musikerne og den administrative ledelsen.

6.1 SCHIRMERS GATE 3

Schirmers gate 3 er korpsets faste øvingslokale fra starten på 1900-tallet frem til 24.august 1971.²⁷³ Bygningen hadde tidligere vært laboratorium for artilleriet, og var blitt brukt til å fremstille prosjektiler og granater, og til prøving av krutt.²⁷⁴ I begynnelsen er dette lokalet adekvat for korpset, men når prosessen med nytt lokale starter på slutten av 1960-tallet, kommer det fram at lokalet har visse mangler.

Som det framgår av tegningen mangler korpset WC og vaskerom, garderobe m/personellskap, oppholdsrom m v.

I tillegg til disse mangler nevnes også at lokalenes størrelse ikke er tilstrekkelig store for en mannskapsstyrke på 23 mann.

Prøvearbeidet må ofte avbrytes for lufting grunnet tretthetsfølelse blant personellet. Dette må sees i sammenheng med de spesielle påkjenninger som følger med utøvelsen av blåseinstrumenter

Av helsemessige grunner er kravene til lokaler større under musikkutøvelse enn ellers. Dette skyldes de psykiske og fysiske forhold.²⁷⁵

Dette fremstår ikke som lokaler som er egnet for musikkutøvelse, hverken med tanke på luftkvalitet eller fasiliteter. Det er ikke heldig for et profesjonelt orkester å måtte avbryte prøvene for å få luft. Det var også lavt under taket, noe som kan ha resultert i hørselsskade for i hvert fall en musiker.²⁷⁶ Nå skal det sies at hørselsskaden oppgis å være påført under arbeid i både Schirmers gate og Kongens gate, og det er selvsagt vanskelig å finne ut nøyaktig når dette

²⁷³ «Divisjonsmusikken har fått nye lokaler», *Arbeider-Avisa*, Aarviks privatarkiv, 20.08. 1971.

²⁷⁴ «Laboratoriebygningen», hentet, 10.12.2018 fra

<http://www.strindahistorielag.no/wiki/index.php?title=Laboratoriebygningen>.

²⁷⁵ Hermann Aarvik. *Kongens gt 97 – Forslag om lokaler for Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag*, 23.11.1967. Aarviks privatarkiv, 1967.

²⁷⁶ Stein Jacobsen. *Melding om yrkesskade eller yrkessykdom*, 12.08.1999. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1999.

har skjedd. Det som er sikkert er at Schirmers gate ikke lenger fylte behovene til korpset og gleden var stor da de i 1971 kunne flytte til Kongens gate 97.

6.2 KONGENS GATE 97

Her har vi fått lokaler vi ikke har drømt om, og maken til akustikk har jeg knapt hørt, sier en begeistret dirigent, kaptein Herman Aarvik i Forsvarets Distriktsmusikkorps.²⁷⁷

Etter de opprinnelige planene skulle korpset flytte inn i Kongens gate 97 allerede i løpet av høsten i 1970, men på planene ble forskjøvet en rekke ganger. Endelig innflytting ble 24. august 1971.²⁷⁸ Tidligere har bygget vært brukt som fengsel, vakthus da byporten ved Skansen ennå var i bruk, og som bolig for stabssjefen for DKT.²⁷⁹ Ifølge en kobberplakett på byggets fasade var det også her Brigademusikken holdt til frem til 1901, altså frem til de tok i bruk Schirmers gate 3.²⁸⁰ Takhøyden i Kongens gate 97 er vesentlig høyere enn i Schirmers gate, og i tillegg til god takhøyde kunne korpset øve uforstyrret da de disponerte hele bygningen.

I forbindelse med saken har Sjefen for FMKT lagt særlig vekt på takhøyden i Kongens gt 97 som viser 3,70 m. Denne høyde gjør lokalene særlig egnet for korpset av akustiske grunner.

Videre kan korpset ved å disponere hele Kongens gt 97 utøve musikk uforstyrret av omgivelsene.²⁸¹

Akustikken var også akkurat så god som Aarvik hadde håpet på i forkant av overtakelsen, og til avisa sier han: «Hele huset er som skapt for oss, og her skal vi stortrives, der er i alle fall ikke lokalene vi skal skylde på dersom.... Nei, her må vi kort og godt spille bedre enn noensinne!»²⁸² Og: «Den er så god at man kan skille ut hver enkelt stemme når hele korpset spiller».²⁸³

I tillegg til ny prøvesal, inneholder også det nye lokalet store kontorlokaler, garderober, toaletter og «et arkiv med en rekke original-noter og det arkivet finnes det knapt maken til».²⁸⁴

²⁷⁷ «Divisjonsmusikken har fått nye lokaler».

²⁷⁸ Ibid.

²⁷⁹ «Militærmusikken på plass», *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 25.08. 1971.

²⁸⁰ Engen, 378.

²⁸¹ Aarvik. *Kongens gt 97 – Forslag om lokaler for Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag*.

²⁸² «Divisjonsmusikken har fått nye lokaler».

²⁸³ «Militærmusikantene får et sted å være», *Adresseavisa*, Aarviks privatarkiv, 23.08. 1971.

²⁸⁴ «Divisjonsmusikken har fått nye lokaler».

Korpset blir værende i dette lokalet en del år, og etter en periode melder det seg behov for vedlikehold og oppussing av Kongens gate 97. De første forslagene kom i januar 1987 og det står blant annet at «Hele huset, bortsett fra sjefskontor, trenger total oppussing», og «Uinnredede rom (1.etg) innredes. Tilsammen oppnåes 5 nye øvingsrom, pluss 1 grupperom og 1 stort lagerrom».²⁸⁵ Det er tydelig at det måtte prioriteres litt i den 11 punkter lange lista, for 10. november samme år kommer den endelige prioriteringslisten som ser slik ut:

1. 3 øvingsrom for individuell/gruppevis øving i 1. etg.
2. Skifting av vinduer og inngangsparti mot Kongens gate
3. Oppussing av oppholdsrom (kan utføres på dugnad)
4. Oppussing av kontorer²⁸⁶

Kontorene det var snakk om var kontorene til NK og administrerende offiser (adm.off.), da sjefens kontor visstnok var i orden. Rolf Lindstad som var NK på denne tiden skriver i et notat om arbeidssituasjonen til sjef og NK at:

det lokale FMKT disponerer, ikke har den lydisolasjon en burde forvente i et «Musikkens Hus». Med fire-fem musikere til stadighet i øvelse i alle siderom er det umulig å få ro til slikt arbeide. På kveldstid er også lokalet vanligvis brukt til øvelse, og det er derfor jeg må ta med det meste av kontorarbeidet hjem.²⁸⁷

Så selv om Kongens gate var drømmehuset da de flyttet dit, vokser korpset snart ut av dette lokalet også. Tre øvingsrom er ikke nok til en besetning på 23 musikere,²⁸⁸ og administrasjonen har ikke mulighet til å gjøre konsentrasjonsarbeid. Derfor ble det i 1991 vedtatt at korpset skulle flytte til Festningsgata 48.

6.3 FESTNINGEN

I et skriv til Forvarets overkommando i 1991 skriver sjefen i DKT at bygningsteknisk standard på korpsets nåværende lokaler er i generelt dårlig standard. Det er blant annet utilstrekkelige øvingslokaler og dårlige garderobe- og toalettforhold. Gamle dører og vinduer gir trekk og støy, og man plages med sterk trafikkstøy.²⁸⁹

²⁸⁵ Karl Ole Midtbø. *FMKT's lokaler – Kongens gt 97 – Utbedring*, Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1987.

²⁸⁶ Nils Kvenild. *Vedlikehold/oppussing av Kongens gate 97*, 10.11.1987. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1987.

²⁸⁷ Lindstad.

²⁸⁸ Kvenild. *Virksomhetsrapport 1989*.

²⁸⁹ Gudmund Beitland. *Nye lokaler til Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (FMKT)*, 03.07.1991. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1991.

For å kunne bruke festningsgate 48 som øvelokale måtte lokalet rehabiliteres. I det inngikk blant annet at yttervegger måtte etterisolerers etter dagens forskrifter, øverom skulle bekles med lydvegger og lyddempende gulv, og en vareheis for større/tyngre instrumenter.²⁹⁰ Denne rehabiliteringen tok lengre tid enn først planlagt da det var flere uforutsette forhold på byggeplassen. Dette inkluderte blant annet nye bunnledninger og andre rørføringer, avretting av gulv i øvingssalen og utvendig drenering og vannlekkasjer, som igjen førte til en overskridelse av budsjett på kr 290.000kr, som var 7,3% av opprinnelig budsjett.²⁹¹

Det var også et ønske om å heve taket i øvelokalet, men dette ville medføre store forsinkelser og merkostnader. I tillegg var gjennomføringen av dette vanskelig da bygget ligger inntil et fredet område, Kristiansten Festning. Det ble derfor besluttet, etter rådgivende ingeniør i akustikks uttalelser, at takhøyden forble som den var. Det skulle isteden utføres tiltak som absorberende materialer i taket.²⁹²

Etter at disse og en god del andre oppgraderinger var utført ble Festningsgata 48 endelig klar for innflytting. Engen ha følgende beskrivelse av det nye lokalet:

Her var det plass nok til både større prøvesal, flere kontorer til en administrasjon som så vidt var begynt å vokse, garderober og ikke minst rikelig med enkeltmannsøvingssrom. Øvingssrommene gav gode muligheter for dyp konsentrasjon da de metertykke betongveggene sørget for et absolutt fravær av mobiltelefondekning.²⁹³

²⁹⁰ Olav Solem. *Prosjekt 5105 – Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag – Rehabilitering Festningsgt 48 – Kostnadsoverslag*, 25.03.1994. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1994.

²⁹¹ J. Løfaldli. *Prosjekt 5105, Rehab. Festningsgt. 48*, 03.11.1994. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1994.

²⁹² J. Løfaldli. *Prosjekt 5105 – Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag – Rehabilitering Festningsgt 48 – Takhøyde i øvingssalen*, 10.08.1994. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1994.

²⁹³ Engen, 378.

7 OPPRETTELSEN AV EGEN STILLING FOR ADMINISTRATIV SJEF

I september 1980 beordrer Aarvik kaptein og NK Rolf Lindstad til dirigent for FMKT, samtidig som Aarvik skal «tilrettelegge den administrative tjeneste og vil sporadisk fungere som dirigent».²⁹⁴ Dette er starten på det som blir en deling av sjef og dirigentstillingen i 2 deler. Aarviks periode som dirigent og sjef går mot slutten og vi ser resultatet av mange år med høy arbeidsbelastning. Blant annet får han i mars 1980, et halvt år før han beordrer Lindstad til dirigent, legeattest på at han av medisinske årsaker «bør [...] trappe ned sin virksomhet som sjef/dirigent for Forsvarets musikkorps».²⁹⁵

I mai 1975 holder samarbeidsutvalget i FMKT møte, og et av punktene er «Musikalsk ledelse av FMKT».²⁹⁶ Her får Aarvik spørsmål om hvorfor han overlater så mye av dirigeringen til løytnant Skogstad. Korpset er allerede tynt besatt, og samarbeidsutvalget mener besetningen blir ytterligere redusert ved at Skogstad må dirigere for Aarvik. Aarvik svarer at han ikke har mere tid til å dirigere på grunn av arbeidet med å administrere korpset.²⁹⁷

Aarvik har i flere år kommentert situasjonen som sjef for FMKT, og i 1975 sender han et brev til Forsvarsdepartementet der han foreslår at det ansettes administrativ hjelp. Han begrunner dette blant annet med at sjefene må utføre det administrative arbeidet før og etter ordinær arbeidstid. I tillegg har de ingen musikere å avse, da besetningen allerede er så liten at samtlige må benyttes ved prøver og konserter.²⁹⁸ Om arbeidsbelastningen skriver Aarvik:

Tjenesten ved Forsvarets musikkorps har øket fra år til år, og en har i dag en meget omfattende virksomhet. Dette må sees i sammenheng med den utvikling som har skjedd på de fleste områder etter frigjøringen. Ovenstående har medført en uforholdsmessig stor belastning på korpsets sjefer. – Disse stillinger har i de senere år vært lite attraktive. En kan i denne forbindelse nevne at sjefen for Forsvarets distriktsmusikkorps Vestlandet søkte avskjed etter ett års tjeneste grunnet de forhold som er nevnt.²⁹⁹

Gloppen hadde gått av som sjef for FMKV tre år før nådd aldersgrense i protest mot behandlingen av militærmusikerne bare tre år tidligere.³⁰⁰ Hans arvtaker i FMKV stod altså

²⁹⁴ Aarvik. *Korpsordre nr 6/1980*.

²⁹⁵ Kibsgaard.

²⁹⁶ Jacobsen.

²⁹⁷ Ibid.

²⁹⁸ Aarvik. *Administrativ hjelp til Forsvarets faste musikkorps*.

²⁹⁹ Ibid.

³⁰⁰ Se kapittel 3.5 om Gloppen

ikke lenge i stillingen. Aarvik avslutter forslaget om administrativ hjelp med at «Denne sak er så viktig at en bør komme fram til en snarlig løsning før skadevirkningene blir for store».³⁰¹

I 1978 krever Aarvik administrativt ansatte. DKT har fått kommentar på regnskapet for 1977 fra Riksrevisjonen, og Aarviks krav står i hans kommentar til regnskapet.³⁰² Det er flere punkter Riksrevisjonen har reagert på. Det er blant annet FMKTs bruk av drosje og hvordan FMKTs attestasjoner har blitt ført.

Ordonanstjenesten innen DKT kan ikke nyttes av FMKT. Korpset disponerer ikke kontorhjelp, og når korpset prøver er alle dører stengt. Unntatt sommermånedene, er korpset på turné i DKTs distrikt. Av den grunn utfører korpsets sjef alt administrativt arbeide før og etter ordinær arbeidstid. Dette gjelder også innstudering av musikk. For transport av notemateriell til hjemsted må drosje nyttes i stor utstrekning.³⁰³

Dagene til Aarvik er altså så fullpakket at han er nødt til å ta med noter og annet arbeid hjem etter ordinær arbeidstid. Han har ikke mulighet til å benytte militær budtjeneste og må derfor ty til drosje for å få dette til. Om attesteringen skriver Aarvik:

Sjefen for Økonomiavdelingen/DKT innkalte sjefen for FMKT til konferanse fredag 17 mars 1978. Alle attestasjoner vil heretter utføres i samsvar med gjeldende bestemmelser. Dette er meget tidkrevende. Som en følge av ovenstående må konsertvirksomheten nedtrappes. Dette vil få store skadevirkninger. Sjefen for FMKT arbeider 14–16 timer daglig. Dette gjelder også lørdager og søndager.³⁰⁴

Her får vi for første gang et virkelig innblikk i Aarviks arbeidsdag. I dette tilfellet er det spesifikt attesteringene som er meget tidkrevende. Dette er arbeid som Aarvik tydeligvis ser på som mindre viktig, men han har ikke noe annet valg enn å følge bestemmelsene som er satt. Dette går utover den kunstneriske produksjonen, og man kan i likhet med Aarvik se at noe må gjøres. Hans konkusjon i dette brevet er:

Personellet er bundet av arbeidstidsbestemmelsene og det er tydelig presisert hva tiden skal nyttes til. Sjefen for FMKT har en alternativ løsning for å unngå kunstneriske skadevirkninger: Korpset tildes administrative ledere!³⁰⁵

I 1979 søker FMKT musikkinspektøren om midler til å benytte Musikkonservatoriet i Trøndelag til opplæringen av sine musikkaspiranter og elever. Bakgrunnen for dette er at

³⁰¹ Aarvik. *Administrativ hjelp til Forsvarets faste musikkorps*.

³⁰² Aarvik. *Distriktskommando Trøndelags pengeregnskap for 3. og 4. kvartal 1977*.

³⁰³ Ibid.

³⁰⁴ Ibid.

³⁰⁵ Ibid.

opplæringsformen gir større sikkerhet for lik behandling samtidig som at «Sjefen og korpsets NK har ikke tid til å gi undervisning, da arbeidsoppgavene etter hvert har blitt så mange.»³⁰⁶ Aarvik skriver videre at mye av arbeidet ved korpset utføres før og etter arbeidstid.

I november 1980 kommer det en redegjøring skrevet av NK Rolf Lindstad. Han skriver denne på oppdrag fra Aarvik, og for å fremme en løsning på vegne av alle sjefene i Forsvarets musikk. Lindstad skriver at tidligere var korpsevene underlagt befalsskolene, og det var i praksis skolenes sjefer som var korpsets sjefer. Det var disse som hadde ansvaret for all korrespondanse og regnskapsføring. Korpsevenes musikkinstruktører var nettopp dette, musikkinstruktører. De hadde et musikkinstruktørtillegg for å ha ansvaret for det musikalske.³⁰⁷

Videre skriver Lindstad at det skjedde en endring med omorganiseringen i 1954. Korpsevene ble løst fra befalsskolene og dirigentene ble sjefer for korpsevene. De ble underlagt distriktskommandosjefene i likhet med andre etatsledere. Dette førte til økt ansvar og merarbeid gjennom kontorarbeid og administrasjonsvirksomhet. For dette fikk sjefene fortsatt det samme tillegget. Lindstad skriver det per 1. mai 1980 er på 187,90 kr i måneden.³⁰⁸ Det tilsvarer ca. 715 kr i 2018.

Lindstad går videre med å skissere hvordan NK-stillingen har gått fra å være et ærefullt oppdrag for eldstemann i korpset til å være en belastning man helst vil være for uten. Eneste oppdrag for NK var å være marsjfører ved vanlige marsjparader gjennom gatene. Nå derimot, sier Lindstad, er NK pålagt å være visedirigent for sjefen og avlaste han når dette var nødvendig, i tillegg til å bli pålagt stadig mer kontorarbeid. Det er vedkommendes jobb og føre dagbok over korpsets virksomhet, med over 200 oppføringer per år. NK skal føre materiellregnskap over korpsets eiendeler. Han skal også sende meldinger til lønnskontoet i Oslo hver måned med attestasjoner og variable tillegg.

FMKT er det korps i Norge som reiser mest i distriktet, og liste over variable tillegg må føres til stadighet. Hver måned må denne listen med personnummer og alle tidspunkter for tur- og retur-reiser sammenfattes i et punchegrunnlag som så sendes lønnskontoet i Oslo. Ved siden av må selvsagt vanlige lønnsmeldinger om opprykk, engasjement mv. sendes.

³⁰⁶ Aarvik. *Søknad om midler for opplæring av korpsets musikkaspiranter/elever ved musikkonservatoriet i Trøndelag.*

³⁰⁷ Lindstad.

³⁰⁸ Ibid.

Dette har ofte, i måneder med mange reiser, vært et kjempearbeid som jeg vanligvis har måttet utføre heime.³⁰⁹

Grunnen til at Lindstad tok med seg arbeidet hjem, var dårlig lydisolering i FMKTs lokale, og med fire-fem musikere som til stadighet øver i siderommene er det vanskelig å få konsentrasjon til slikt arbeid.³¹⁰

Ved siden av dette som i seg sjøl er en heldagsjobb, så skal jeg være musiker. Jeg plikter å holde meg i form på instrumentet og da må jeg sjølsagt få tid og ro til å øve. Det er meget sjelden det blir anledning til dette på dagtid, og min musikkøvelse må derfor foregå på kveldstid, heime.³¹¹

I FMKT er NK også ansvarlig for notearkivet. Dette innebærer å finne frem alle noter som skal brukes, og også gå igjennom disse for å sjekke at de er komplette før de settes tilbake etter bruk. Lindstad trekker frem den omfattende konsertvirksomheten til FMKT, med mange typer konserter, som en utfordring. «[Så] dreier dette seg om et betydelig antall numre».³¹²

Videre skriver Lindstad at alt dette ekstraarbeidet ikke er honorert. I FMKT er det tre personer på samme lønnstrinn, lønnstrinn 21. Det er sjefen, NK og én musiker. Sjefen har som nevnt kr 187,90 kr i tillegg i måneden. Lindstad peker på at det bør være et større skille mellom musikere og NK og sjef, blant annet for å gjøre det verdt den ekstra belastningen.³¹³ I tillegg til dette peker Aarvik på at musikkpersonalet i Forsvarets musikk må vurderes etter internasjonale målsetninger. Dette gjør at også kravene til korpsets ledere øker.³¹⁴

Både Aarvik og Lindstad peker på et stort organisatorisk problem i Forsvarets musikk. Helt siden den nye hærorganiseringen i 1953 har arbeidsoppgavene blitt større for sjef- og senere også NK-stillingen. Fra å kun instruere korpset har nå sjefen omtrent en rent administrativ rolle, med en papirmølle som stadig vokser seg større. Når de da i tillegg fortsatt skal gjøre sin tidligere jobb med instruksjon av korpset, med der tilhørende forberedelser, sier det seg selv at det blir for mye. Da ender man opp med 14–16-timers dager, 7 dager i uken. Dette er lite attraktivt, og man får situasjoner hvor sjefene slutter etter kort tid. Slik som Gloppens etterfølger i FMKV som sluttet etter et år. Kort tid etter at Lindstad skrev redegjørelsen som er

³⁰⁹ Ibid.

³¹⁰ Ibid.

³¹¹ Ibid.

³¹² Ibid.

³¹³ Ibid.

³¹⁴ Aarvik. *Administrativ hjelp til Forsvarets faste musikkorps*.

sitert over, leverte både Aarvik og Lindstad sine oppsigelser. Aarvik gikk av som sjef 9. januar 1981. Lindstad må i midlertid være fungerende sjef frem til Andresen tar over 13. oktober 1981. Dette til tross for at han flere ganger har søkt om å bli frabeordret stilling og fortsette tjenesten som musiker.³¹⁵ Lindstads avgang som NK må sees i sammenheng med Aarviks avgang. Hadde det vært opp til han hadde han fratred stillingen tidligere, men blir stående i mangel på ny sjef. Som ny sjef reagerer også Andresen også på arbeidsmengden i FMKT og skriver i 1985 at:

4. Sjefen ved Forsvarets Distriktsmusikkorps Trøndelag har en meget anstrengt arbeidssituasjon
Grunnet minimal besetning og ingen administrasjon, kan avspasering ikke gjennomføres.
5. Siden sjefen ved FMKT er oppsatt med fulltids musikkjeneste, må all administrasjon gjøres i tillegg til ordinær tjeneste.³¹⁶

Dette sammenfaller med Aarviks uttalelser om arbeidsbelastningen i FMKT og at den musikalske jobben langt på vei fyller en stilling alene. Derfor måtte de begge gjøre administrasjonsarbeidet utenfor arbeidstid. Det brevet fra Andresen viser er at med en besetning som allerede er på det minimale har han heller ikke mulighet til å få noen til å vikariere for seg slik at han kan avspasere de ekstra opparbeidede timene. Andresen er sjef frem til 1986. Da blir han beordret som musikkinstruktør ved H.M. Kongens gardes musikkropp.³¹⁷

Andresens arvtaker blir Karl Ole Midtbø. Han har vært trompetist i FMKV siden 1. august 1978 og tar over sjefsstillingen i FMKT i 1. august 1986.³¹⁸ To år etter Andresens uttalelse skriver Midtbø en lignende uttalelse:

4. Sjef FMKT har brakt i erfaring at korpset er tildelt 800 timer for resten av 1987, til eng av adm off på pensjonistvilkår. Dette synes for så vidt positivt.
5. I min fornyede, frivillige beordring, er det referert til min meddelte villighet til denne beordring. [...] På dette møtet meddelte jeg min villighet, under forutsetning av at adm hjelp kunne påregne i beordringsperioden. Da med person i minst halv stilling.
6. [...] Jeg har i min funksjonstid forsøkt å skjøtte arbeidet slik det bør skjøttes, hele tiden med tanke på at Forsvaret og samfunnet ellers skal ha så mye som mulig igjen for de befalsstillinger korpset representerer.

³¹⁵ Rolf Alstad. *Stabsordre nr 10/81*, Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1981.

³¹⁶ Ivar Andresen. *Arbeidsforhold for sjefen ved Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag*, 10.10.1985. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1985.

³¹⁷ S. Sved. *Tilsetting i ledig stilling som musikkinstruktør ved H M Kongens gardes musikkorps*, 10.12.1985. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1985.

³¹⁸ Nils Kvenild. *Karl Ole Midtbø – Tjeneste ved Forsvarets musikk*, 09.08.1989. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1989.

7. Det finnes likevel felter der Forsvarets Musikk kan utnyttes bedre, slik at Forsvaret kan få enda bedre utbytte av oss. Imidlertid, driften av korpset krever idag min innsats 10 til 14 timer hver dag.³¹⁹

Midtbø peker på omtrent samme arbeidsmengde som Aarvik, langt utover det som bør forventes av en arbeidsdag. Han viser også til en viktig betingelse han stilte da han tok videre beordring ved FMKT, nemlig at det ble ansatt en administrerende offiser (adm.off.) i minst halv stilling. Dette har foreløpig ikke blitt gjort, men Midtbø har fått vite at de er tildelt 800 timer på pensjonistvilkår fra mars til nyttår 1987. Han ønsker å innsette Eivind Rise som adm.off. i denne hjemmelen, i og med Rise ikke er spilledyktig grunnet skade.³²⁰ Rise har selv ytret et ønske om å komme tilbake i jobb. Rise virket som adm.off. i sykemeldingsperioden, men ser ikke at han igjen kan tjenestegjøre som tubaist, og ønsker derfor en adm.off.-stilling på permanent basis.³²¹ Dette finner også HOK som en adekvat løsning, og bruker en ledig sanitetsoffisersstilling ved DKT til å tilsette Rise, dog uten sanitetsoffisers lønn.³²²

Midtbø er frivillig beordret til stillingen som sjef i FMKT i en periode frem til sommeren 1989, og har i mellomtiden hatt permisjon fra stillingen i FMKV. I forbindelse med at det drøftes forlengelse av beordringen, sender Midtbø et brev til Det kongelige forsvarsdepartement der han redegjør for avlønningen av sjef i FMKT. Da han tok beordringen var han lønnet som løytnant, men ble midlertidig kaptein ved tiltredelsen som sjef i FMKT. Dog var han lønnet nederst på kapteinsstigen, lønnstrinn 22. Dette resulterte i at flere av korpsets musikere hadde høyere lønn en deres sjef. Videre skriver Midtbø at da det er dirigentmangel i Forsvarets musikk, er det bestemt at nytilsatte dirigenter som kun skal ha dirigentansvar avlønnes som major på lønnstrinn 27. Dette peker naturligvis Midtbø på som en skeivfordeling, da nyutdannede dirigenter som bare har musikalsk ansvar får lønnstrinn 27. Midtbø som har vært sjef i 2,5 år, og i tillegg til dirigering også har administrativt ansvar, har til sammenligning lønnstrinn 22.³²³

³¹⁹ Karl Ole Midtbø. *A Fenrik Eivind Rise – tilbake til fast stilling B Administrasjon ved FMKT*, 04.03.1987. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1987.

³²⁰ Ibid.

³²¹ Eivind Rise. *Utløp av permisjonsperiode for musikkfenrik Eivind Rise*, 28.02.1987. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1987.

³²² Gunnar Pettersen. *Musikkfenrik Eivind Rise/FMKT ønsker å gjeninntre i tjeneste etter utløp av permisjon u/lønn*, 02.04.1987. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1987.

³²³ Karl Ole Midtbø. *Avlønning for sjef/dirigent Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag*, 04.01.1989. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1987.

Midtbøs krav er ikke urimelig, og som sjefene før han jobber han også godt utover det som kan regnes som en vanlig arbeidsdag. Han var også nødt til å gjøre det administrative arbeidet utenom ordinær tjenestetid, da denne var avsatt til musikkøving.³²⁴ Det ligger ikke noe svarbrev fra Forsvarsdepartementet i arkivet, men Midtbø har nok ikke fått gjennomslag for sine krav. Derfor går han av 1. august 1989 og Nils Kvenild blir ny sjef.

Midtbø blir den siste som kombinerer sjefs- og dirigentstillingen og han blir den første engasjerte dirigenten etter delingen. Resten av 1989 er det gjestedirigenter som dirigerer korpset, bortsett fra noen perioder hvor Kvenild selv dirigerer. Under følger en oversikt over disse:

Karl Ole Midtbø	1/8 – 7/9
Nils Kvenild	8/9 – 15/9
Bjørn Melleberg	18/9 – 5/10
Ingar Bergby	16/10 – 25/10
Odd Sommervold	26/10 – 1/11
Knut Fridén	6/11 – 17/11
Petter Vabog	21/11 – 7/12
Nils Kvenild	8/12 – 20/12 ³²⁵

Om å ha gjestedirigenter fremfor fast står det at:

Fristillingen av dirigenthjemmel med engasjementer av «gjestedirigenter» har fungert rimelig bra ved FMKT. Det stadige skifte av dirigent, med stadig nye arbeidsmetoder, har medført noe mindre produktivitet, dvs konsertantall, i 1989 enn vanlig (149 «oppdrag», mor gjennomsnittlig 164).

Med de erfaringer FMKT har høstet med stadig skifting av dirigenter, regner korpset med normal aktivitet i 1990/1991.³²⁶

I 1990 var det følgende gjestedirigenter:

Knut Lauritzen:	2/1 – 11/1
Kapt Nils Kvenild:	12/1 – 21/1
Kapt Karl Ole Midtbø:	25/1 – 2/2
Michael Antrobus:	5/2 – 16/2
Kapt Nils Kvenild:	19/2 – 24/2
Per Hannevold:	5/3 – 16/3
Kapt Eldar Nilsen:	19/3 – 30/3
Kapt Nils Kvenild:	2/4 – 11/4
Terje Boye Hansen/Kapt Nils Kvenild:	18/4 – 13/5
Kapt Nils Kvenild:	14/5 – 18/5
Knut Lauritzen:	21/5 – 1/6
Maj Bjørn Melleberg:	5/6 – 21/6

³²⁴ Midtbø. *A Fenrik Eivind Rise – tilbake til fast stilling B Administrasjon ved FMKT.*

³²⁵ Nils Kvenild. *Forsvarets distriktskommando Trøndelag – Mål og resultat beskrivelse for 1991*, 18.01.1990. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1990.

³²⁶ Ibid.

Kapt Nils Kvenild:	22/6 – 29/6
Kapt Nils Kvenild:	13/8 – 17/8
Odd Terje Lysebo:	20/8 – 25/8
Kapt Nils Kvenild:	27/8 – 20/9
Maj Bjørn Melleberg:	24/9 – 5/10
Kapt Nils Kvenild:	15/10 – 18/10
Kapt Eldar Nilsen:	19/10 – 26/10
Knut Lauritzen:	29/10 – 9/11
Michael Antrobus:	12/11 – 24/11
Odd Terje Lysebo:	26/11 – 7/12
Kapt Nils Kvenild:	10/12 – 20/12 ³²⁷

Det som skjer i FMKT i 1989 er at når korpset først deler sjef- og dirigentstillingen så gjøres det så til de grader. Etter å ha hatt fast dirigent i ca. 170 år, går de inn i en lengre periode med engasjerte dirigenter. Perioden går forbi omfanget av denne oppgaven, men det er såpass interessant at det er verdt å nevne. Det å ha gjestedirigenter i stedet for fast dirigent har selvsagt både fordeler og ulemper. Man mister det båndet som knyttes mellom en dirigent og musikerne når man jobber sammen over tid. En gjestedirigent vil heller ikke kjenne korpsets styrker og svakheter like godt, eller kunne bygge korpset med en langsiktig plan. Fordelene er at man får variasjon i både dirigering og metodikk. Impulser fra mange forskjellige dyktige dirigenter kan også bygge gode musikere, i og med man kan plukke med seg det beste fra hver dirigent.

Selv om stillingen som sjef og dirigent i praksis har vært delt siden 1989 er det først i 1993 at det endelige vedtaket kommer. I et brev fra Forsvarets overkommando står det:

1. Forsvarets overkommando viser til St prp nr 1, tillegg nr 11 (1992–93) hvor følgende forslag ble framsatt:

«Forsvarets musikk har idag så liten bemanning at det får følger for den kunstneriske kvaliteten. [...] Ut fra kulturpolitiske betraktninger er det ønskelig å styrke denne virksomheten.

Med bakgrunn i den betydning de profesjonelle militærkorpssene har for det sivile musikkliv, legges det opp til et samarbeid mellom Forsvaret og sivile kulturmyndigheter. For å sette korpssene i bedre stand til å løse sine oppgaver på en kunstnerisk tilfredsstillende måte [...] foreslåes det at det under denne posten gis en støtte på 2,5 mill kroner til forsvarsmusikken. Denne støtten vil dekke kostnadene for 18 nye stillinger i Forsvarets musikk fra 1.7.1993.[...]

FMKØ, FMKS og FMKT

2. Det opprettes en ny stilling som dirigent, grad K, [...] Nåværende stilling som sjef/dirigent omgjøres til korpssjef med grad som major.³²⁸

³²⁷ Nils Kvenild. *Mål og resultat beskrivelse for 1990 – Forsvarets distriktskommando Trøndelag*, 23.01.1990. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, 1991.

³²⁸ R Thomesen. *Nye stillinger i Forsvarets musikk*, 06.07.1993. Riksarkivet, Distriktskommando Trøndelag, 1993.

Dette er den endelige avgjørelsen på at stillingen som dirigent og sjef nå kun er en administrativ sjefsstilling, og det blir opprettet en ny dirigentstilling. I tillegg får korpssjefen majorlønn, som betyr at Midtbø endelig fikk gjennomslag med sitt forslag.

Helt siden 1953, da FMKT ble underlagt DKT, har det vært en stadig økende belastning på sjefen i korpset. Arbeidsoppgaver har hopet seg opp, og har til syvende og sist gått utover det kunstneriske arbeidet. Hva disse arbeidsoppgavene nøyaktig går ut på, har jeg ikke funnet kilder på i arkivene, men jeg gjør meg noen tanker når jeg ser det rent fysiske omfanget av arkivet. Gjennom hele perioden fra 1953 og frem til 1990 ser jeg at antallet arkivsaker øker. Det er en mer grundig føring av besetningslister og virksomhetsrapporter. Det er også en stor mengde kontrakter og brev i forbindelse med verneplikt, ansettelses og generelle henvendelser. Alt ført med saksnummer og arkivert i dertil egnet mappe.

8 OPPSUMMERING/KONKLUSJON

I denne oppgaven har jeg nå tatt for meg historien til Luftforsvarets musikkorps, med et særskilt fokus på profesjonaliseringsprosessen som har foregått etter 2. verdenskrig. I tillegg har jeg også tatt for meg en mer generell grunnforskning rundt historien til korpset.

Aarviks arkiv har vært en uvurderlig kilde til denne oppgaven, og har gitt meg innblikk ikke bare i avisutklipp og offentlige brev, men også private brev. Dette har gjort at jeg har kunnet gå nærmere inn på perioden enn jeg ellers ville hatt mulighet til. Det har vært mulig å finne ut av hendelser som det ikke ville vært mulig å finne ut av om jeg bare hadde hatt tilgang til det offisielle arkivet. Det er viktig at slike skatter blir tatt vare på for ettertiden, slik at viktig historie ikke blir glemt.

Arbeidet med denne oppgaven har også vist meg at vi ikke skal ta korpset for gitt, og trusselen om nedleggelse eller reduksjon har vært tilstede i omtrent hele historien til Forsvarets musikk. Nedleggingsdebatten gjennomsyrrer dessverre hele historien til LFMK, og det er vel omtrent ikke mulig å skrive om militærmusikk i Norge uten å komme inn på temaet. Det startet med krav om besparelser allerede i 1822, og fortsetter med en større debatt i 1880-årene. Så får vi diskusjoner både på starten av 1900-tallet og rundt opprettelsen av divisjoner i 1916. På 1930-tallet var korpset faktisk nedlagt, men fortsatte virksomheten i påvente av at naturlig avgang skulle gjøre at man ikke lenger var spilledyktige. Det skjedde ikke, og i 1937 var korpset berget igjen. Da korpset skulle starte opp igjen etter krigen, kom det nye forslag om nedleggelse i 1947, og på nytt i 1953 og 1964. Det er ikke så nøye gjennomgått i oppgaven, men det er nye nedleggingsforslag både på 1970-tallet og på slutten av 1980-tallet, men vi ser en styrking av Forsvarets musikk i 1993. Nedleggingsdebattene har fortsatt videre helt frem til vår tid, selv om det ikke er en del av denne oppgaven.

Noe som er interessant i sammenheng med nedleggingsdebatten er at det ikke kommer nye argumenter fra noen av sidene. Som regel starter det med at Forsvaret selv, eller politikere med tilknytning til Forsvaret kommer med forslag om omorganisering, flytting, reduksjon eller total nedleggelse. Forsvarets musikk svarer med å mobilisere sitt store nettverk av støttespillere, som i stor grad har tilknytning til det sivile kulturlivet. Det blir skriverier, støttemarkeringer og demonstrasjoner, før korpset blir bevart på grunn av det sivile behovet for militærmusikken.

I et drømmescenario blir Forsvarets musikk ikke bare bevart, men kraftig styrket. Korpset er i dag på en minimumsbesetning når det kommer til moderne janitsjarkorps. Problemet oppstår når man blir så opptatt med å redde det man har, at man glemmer å argumentere for en styrking

av musikken. Man havner bakpå og opplever en berusende glede av at man har reddet «sitt» korps. «Hurra! Vi mistet bare én musiker!» Hvis vi ønsker militærmusikk i Norge, mener jeg at vi må bli mer aktive og flinkere til å argumentere for Forsvaret sin side av saken. Hva må til for at Forsvaret selv skal ønske å beholde musikken? Hvordan kan vi få Forsvaret til å se at de har et reelt behov for sin egen musikk? Til det er det viktig å vise til det kommanderende general Krohn sa i St. prp. nr. 1 (1914):

Brigademuikkorpserne har ved siden herav, gjennom den anledning de gir folkets bredere lag til at høre virkelig god musik, en folkeopdragende mission av overordentlig stor betydning, og paa samme tid danner de, populære i høi grad som de er, et bindeled mellem hæren og folket.³²⁹

Nettopp det at korpserne er et «bindeledd» mellom Forsvaret og folket er et oppdrag som burde vært høyere verdsatt hos bestemmende myndigheter. At kommanderende general i 1914 var så klarsynt overfor verdien av korpserne, bør være med i videre argumentering for styrking av korpserne. Følgelig er nettopp dette momentet av stor verdi, ikke minst som relasjonsbygging for Forsvaret gjennom korpserne.

Det har skjedd en profesjonalisering av LFMK. Det kommer først og fremst til syne gjennom administrasjonen av korpset. Det er nødvendig med en stab som gjør at musikerne og dirigenten kan konsentrere seg om det kunstneriske arbeidet. På det nivået korpset er i dag, er det helt essensielt. Det var essensielt på Aarvik sin tid også. Dette kommer tydelig fram når han og hans etterfølgere beskriver arbeidsdager på 10–16 timer, og hvor de må bruke fritiden for å løse de administrative oppgavene. Nå er det lett å se dette behovet, men det satt nok langt inne på 50-, 60-, 70-, og 80-taller. Kanskje først og fremst fordi korpserne besetning allerede var presset og man ikke hadde mannskap å avgi til administrasjonen. På grunn av stadige forslag om nedleggelse hadde man også nok med å kjempe om de stillingene man hadde fremfor å prøve å skaffe nye. Men et profesjonelt orkester trenger en administrasjon, det trenger et PR-apparat, og det trenger noen med personell- og økonomiansvar. Og ikke minst trenger det musikalske ledere som kan konsentrere seg om det kunstneriske arbeidet.

³²⁹ St.prp. nr. 1 (1914) Hovedpost XI A.

8.1 VIDERE ARBEID

Det er flere temaer jeg ikke har hatt mulighet til å gå inn på i arbeidet med denne oppgaven. Den største er vel at det finnes et stort omfang med arkivmateriale fra korpset både på Riksarkivet i Oslo og på Statsarkivet i Trondheim. Det meste av det er ikke katalogisert, og man må vite hvilken overordnet avdeling korpset har vært organisert under. Med det nye arbeidet som er gjort på militærmusikk i Norge er ikke dette lenger så vanskelig å finne ut av.

LFMK har to flyttekasser som inneholder musikkprogrammer for perioden 1946 til 2003. Det er et stort kildegrunnlag for å gå dypere inn i repertoarutvikling i korpset. Dette burde også vært katalogisert. I tillegg finnes det protokoller med repertoar fra 1929–1937.

Det er også mulig å kartlegge Forsvarets behov for musikk. Blant annet ville det vært mulig å fokusere på det militære behov for musikkorpsene. Dette har sannsynligvis ikke vært gjort siden NOU 1979:50, og fokus i nedleggingsdebattene har ofte gått på sivile behov.

Jøsvold skrev en fin artikkel i 1922, og den er på mange måter fortsatt vår primærkilde til informasjon om perioden 1818–1922. Her trengs det et akademisk dypdykk med kritisk syn på artikkelen for å bekrefte eller avkrefte informasjonen som står der.

Rollen til kvinner i militærkorpsene har ikke blitt grundig undersøkt, og kan være grunnlag for flere studier.

9 KILDELISTE

9.1 LITTERATUR

- Arbeau, Thoinot, Julia Sutton, Mireille Backer, og Mary Stewart Evans. *Orchesography. Orchésographie*. New York: Dover, 1967.
- Dørum, Anne Mette. *Arkivkunnskap*. 2. utg. Oslo: Cappelen undervisning, 1999.
- Engen, Mikal. «Luftforsvarets musikkorps – et tilbakeblikk.». I *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018*, redigert av Niels K. Persen, 362–385. Oslo: Forsvarets musikk, 2018.
- Fjeldet, Roger. «Forsvarets Distriktsmusikkorps Østlandet.». I *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018*, redigert av Niels K. Persen, 282–305. Oslo: Forsvarets musikk, 2018.
- Forsvarsdepartementet. «Vedlegg 16 – Divisjonenes musikkskoler.». I *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018*, redigert av Niels K. Persen, 475–476. Oslo: Forsvarets musikk, 2018.
- Garder, Johan. *Nasjonalt musikkliv : gjennom skiftende tider*. Oslo 1933.
- Holtan, Svein. *Den standhaftige militærmusikken : forsvarets musikk og den lange debatten om nedleggelse*. IFS info (trykt utg.). Oslo: Institutt for forsvarsstudier, 2006.
- Innst. S. nr. 186 (1953)*. Oslo: Forvaltningstjenestene.
- Johannessen, Knut, Ole Kolsrud, Dag Mangset, og Riksarkivet. *Håndbok for Riksarkivet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1992.
- Kjeldstadli, Knut. *Fortida er ikke hva den en gang var : en innføring i historiefaget*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- NOU 1979: 50. *Forsvarets musikk : vurdering av Forsvarets musikk fremtidige organisasjon/virksomhet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Persen, Niels K., red. *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018*. Oslo: Forsvarets musikk, 2018.
- Persen, Niels K. «Norsk militærmusikk i 200 år.». I *I storm og stille : Forsvarets musikk 1818–2018*, redigert av Niels K. Persen, 12–103. Oslo: Forsvarets musikk, 2018.
- Sinding-Larsen, Kaptejn. *Flyvende faner og klingende spill. Norsk militært tidsskrift*. 1906 Vol. 76 Nr. 1 (1906): 33–43.
- St.prp. nr. 1 (1888) Hovedpost IX A*. Oslo: Forvaltningstjenestene.
- St.prp. nr. 1 (1914) Hovedpost XI A*. Oslo: Forvaltningstjenestene.
- St.prp. nr. 2 (1953)*. Oslo: Forvaltningstjenestene.

Thaulow, Chr. *Personalhistorie for Trondhjems by og omegn i et tidsrum af circa 1 1/2 aarhundrede (omfattende ca. 1300 Personer) : afsluttet omkring 1876*. Trondhjem: I kommission hos Holbæk Eriksen, 1919.

9.2 RIKSARKIVET

Alstad, Rolf. «Stabsordre nr 10/81», Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0012/573, 1981.

Andersen, Rolf, MIF. «Virksomhetsrapport – Forsvarets musikk 1978», 20.03.1979. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0010/573, 1979.

Andresen, Ivar. «Arbeidsforhold for sjefen ved Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag», 10.10.1985. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0016/570, 1985.

Beitland, Gudmund. «Nye lokaler til Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (FMKT)», 03.07.1991. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0022/831, 1991.

Bull, G. «Ad. musikkfenrik Henry A. Gloppen», 20.02.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.

Engstrøm, Tore. «Lærerinformasjon om Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelags skolekonserter – skoleåret 1974/75», Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0005/573, 1974.

Engstrøm, Tore. «Vi møter forsvarsmusikken», Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0005/573, 1974.

Forsvarskommisjonen av 1949, Sekretariatet. «Forsvarets musikk», 30.03.1949. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Forsvarskommisjonene 16.4.1920 og 2.8.1946, RA/RAFA-2459/D/L0019, 1944–1949.

Frostelid, T. «Sjefsskifte ved FMKT», 23.12.1980. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0012/540, 1980.

G, Lorange. «Ad. musikkfenrik Henry A. Gloppen», 13.02.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.

Gloppen, Henry A. «Divisjonsmusikk-eksamen», 03.12.1946. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.

Hammer, A. «Søknad om midler for opplæring av korpsets musikkaspiranter/elever ved Musikkonservatoriet i Trøndelag», 02.11.1979. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0010/411, 1979.

Hauge, Jens Chr. «Ad: Divisjonsmusikkorpsene», 25.01.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.

- Holtermann, R. «Reetablering av divisjonsmusikkorpsene.», 11.08.1945. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.
- Jacobsen, S. «Referat : Samarbeidsutvalget/FMKT», 12.05.1975. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0006/202, 1975.
- Jacobsen, Stein. «Melding om yrkesskade eller yrkessykdom», 12.08.1999. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0030/550, 1999.
- Kvenild, Nils. «Vedlikehold/oppussing av Kongens gate 97», 10.11.1987. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0018/831, 1987.
- Kvenild, Nils. «Karl Ole Midtbø – Tjeneste ved Forsvarets musikk», 09.08.1989. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0020/534, 1989.
- Kvenild, Nils. «FMKT – Aktivitetsoversikt 1982–1989», Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0021/610, 1990.
- Kvenild, Nils. «Forsvarets distriktskommando Trøndelag – Mål og resultat beskrivelse for 1991», 18.01.1990. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0021/610, 1990.
- Kvenild, Nils. «Virksomhetsrapport 1989», Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0021/610, 1990.
- Kvenild, Nils. «Mål og resultat beskrivelse for 1990 – Forsvarets distriktskommando Trøndelag», 23.01.1990. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0022/611, 1991.
- Landeskonservatorium Der Musik Zu Leipzig. «Studienbericht», 1934. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.
- Lie, Arvid. «Oppslag», Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0002/573, 1971.
- Løfaldli, J. «Prosjekt 5105 – Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag – Rehabilitering Festningsgt 48 – Takhøyde i øvingssalen», 10.08.1994. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0025/831, 1994.
- Løfaldli, J. «Prosjekt 5105, Rehab. Festningsgt. 48», 03.11.1994. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0025/831, 1994.
- Midtbø, Karl Ole. «Avlønning for sjef/dirigent Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag», 04.01.1989. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0020/500, 1987.
- Midtbø, Karl Ole. «A Fenrik Eivind Rise – tilbake til fast stilling B Administrasjon ved FMKT», 04.03.1987. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0018/540, 1987.
- Midtbø, Karl Ole. «FMKT's lokaler – Kongens gt 97 – Utbedring», Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0018/831, 1987.

- Myklebust, Ole. «Gjenopprettelse av Divisjonsmusikken.», 01.08.1945. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.
- Ormstad, Bjarne. «Ad. musikkfenrik Henry A. Gloppen», 31.01.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.
- Ormstad, Bjarne. «Musikkinstruktøreksamen for musikkfenrik Henry A. Gloppen, 4. divisjons musikkorps – oppnevning av sensorer – sensorhonorar», 29.03.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.
- Pettersen, Gunnar. «Musikkfenrik Eivind Rise/FMKT ønsker å gjeninntre i tjeneste etter utløp av permisjon u/lønn», 02.04.1987. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0018/540, 1987.
- «Praktisk tilrettelegging». Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0005/573, 1974.
- «Reetablering av divisjonsmusikkorpene.». 30.03.1949. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Forsvarskommisjonene 16.4.1920 og 2.8.1946, RA/RAFA-2459/D/L0019, 1944–1949.
- Rise, Eivind. «Utløp av permisjonsperiode for musikkfenrik Eivind Rise», 28.02.1987. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0018/540, 1987.
- Silseth, H. «Oppgave over fastlønnen personell ved 5. Div. musikkorps», 31.01.1947. Riksarkivet, Forsvarsdepartementet, Avdeling I FD I, RA/RAFA-1220/D/Dc/Dcb/L0731, 1947.
- Solem, Olav. «Prosjekt 5105 – Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag – Rehabilitering Festningsgt 48 – Kostnadsoverslag», 25.03.1994. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0025/831, 1994.
- Sved, S. «Tilsetting i ledig stilling som musikkinstruktør ved H M Kongens gardes musikkorps», 10.12.1985. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0016/540, 1985.
- Thomesen, R. «Nye stillinger i Forsvarets musikk», 06.07.1993. Riksarkivet, Distriktskommando Trøndelag, Saksarkiv nr. 96/mappe 573, 1993.
- Aarvik, Hermann. «Administrativ hjelp til Forsvarets faste musikkorps», 24.06.1975. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0006/541, 1975.
- Aarvik, Hermann. «Distriktskommando Trøndelags pengeregnskap for 3. og 4. kvartal 1977», 19.03.1978. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0009/620, 1978.
- Aarvik, Hermann. «Søknad om midler for opplæring av korpsets musikkaspiranter/elever ved musikkonservatoriet i Trøndelag», 24.08.1979. Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0010/411, 1979.

Aarvik, Hermann. «Korpsordre nr 6/1980», Riksarkivet, Forsvaret, Forsvarets musikkorps Trøndelag, RA/RAFA-5175/D/Da/L0011/925, 1980.

9.3 AARVIKS PRIVATARKIV

«5. Divisjons Musikkorps». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1953.

«Avskjedskonsert med Henry Gloppen». 1972.

«Budsjett-innst. S. nr. 225 — 164–1965». Aarviks privatarkiv, 1964.

Buen, Åsta. «Spar på noe annet!» *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1947.

Buen, Åsta. «Festlig symfonikonsert» *Arbeider-Avisa*, Aarviks privatarkiv, 30.10.1953.

Børli, Sverre. «Studieopphold i England for kaptein H Aarvik i tiden 18 sep – 15 okt 1972», 11.07.1972. Aarviks privatarkiv, 1972.

«Divisjonsmusikken har fått nye lokaler». *Arbeider-Avisa*, Aarviks privatarkiv, 20.08.1971.

DKT. «Ad granskning.», 16.03.1946. Aarviks privatarkiv, 1946.

«Dødsfall». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 20.01.1973.

«Eksamen med beste karakter». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1946.

«Forsvarets Distriktsmusikkorps Trøndelag». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1954.

«Forsvarsmusikken samlet 1500 lydhøre i Levanger». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1964.

«Forsvarsmusikken velkommen tilbake til Steinkjer». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1954.

«Forvarsdepartementet vil legge ned fem korps bl.a. i Trondheim og Harstad». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1964.

Fossum, Olav. «Brev til DKT», 10.06.1945. Aarviks privatarkiv, 1945.

«Godt håp om å finne en ordning så vi får beholde divisjonsmusikken». *Nidaros*, Aarviks privatarkiv, 1947.

Hammer, A. «Bestalling», 18.03.1977. Aarviks privatarkiv, 1977.

Hammer, H. «Søknad om stipend for studier av militærmusikk i Englang», 17.02.1972. Aarviks privatarkiv, 1972.

Hunstad, Nils. «FMK/Ts konsert på Byåsen skole 13/11 1957», 20.11.1957. Aarviks privatarkiv, 1957.

Hunstad, Nils. «Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelags konsert i Namsos», 11.11.1957. Aarviks privatarkiv, 1957.

Karterud, Halvdan. «Symfoniorkesteret» *Nidaros*, Aarviks privatarkiv, 1953.

Kibsgaard, Lege Svend Kr. . «Attest», 24.03.1980. Aarviks privatarkiv, 1980.

«Kjent byggmester på Levanger fikk murpipe over seg». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1952.

«Klang og ikke kraft gir Divisjonsmusikken i dag!». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1952.

«Konsertprogram TSO 29.10.1953». 29.10.1953. Aarviks privatarkiv, 1953.

Landsforeningen mot kreft. «Avisannonse», Aarviks privatarkiv, 1973.

Landsforeningen mot kreft. «Takkebrev», 25.10.1973. Aarviks privatarkiv, 1973.

Lange, Kristian. «Kjære musikkaptein Aarvik», 25.08.1972. Aarviks privatarkiv, 1972.

Lankelinsky, Jacob. «Divisjonsmusikken» *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1946.

Lie, Arvid. «Uttalelse», 19.02.1973. Aarviks privatarkiv, 1973.

Lindstad, Kaptein Rolf. «Lønns- og arbeidsforhold for Sjef og NK ved Forsvarets Musikkorps», Aarviks privatarkiv, 1980.

«Militærmusikalsk veisperring». Aarviks privatarkiv, 08.1974/1974.

«Militærmusikantene får et sted å være». *Adresseavisa*, Aarviks privatarkiv, 23.08.1971.

«Militærmusikken på plass». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 25.08.1971.

Norges befalslag. «Avansement for personell i Forsvarets musikk – Hæren», 06.03.1975. Aarviks privatarkiv, 1975.

Okkenhaug, Paul. «Privat brev til Hermann Aarvik», 23.05.1968. Aarviks privatarkiv, 1968.

Olaf T. Ranum as. «Introduksjonsbrev», 29.06.1972. Aarviks privatarkiv, 1972.

Ormstad, Bjarne. «Ledige dirigentstillinger ved FMKS, FMKT og FMKN», 25. mars 1955. Aarviks privatarkiv, 1953.

«Skolebarn i Trondheim lærer musikk». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1954.

«Skulekonsertane». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 19.03.1959.

Sousa. «Hvor blir det av divisjonsmusikken?», Aarviks privatarkiv, 11.05.1974.

«Symfoniorkesteret». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 1953.

«Veteran i Forsvarets musikkliv på avskjedsvisitt i Steinkjer». *Avisutklipp*, 18.04.1972.

Aarvik, Hermann. «Ad. Permisjon for studier ved Kungl. Musikhøgskolan, Stockholm», 07.05.1951. Aarviks privatarkiv, 1951.

Aarvik, Hermann. «Privat brev til kaptein Ormstad», 20.11.1952. Aarviks privatarkiv, 1952.

Aarvik, Hermann. «Vedrørende stipendium fra Trondheim bys kulturfond for 1951», 29.10.1952. Aarviks privatarkiv, 1952.

- Aarvik, Hermann. «Vedrørende. Ansettelsen av musikkinstruktør ved 5. Divisjons musikkorps.», 20.11.1952. Aarviks privatarkiv, 1952.
- Aarvik, Hermann. «Forsvarets musikkskole(r)», Aarviks privatarkiv, 1953.
- Aarvik, Hermann. «Privat brev til Johannes Hansen (a)», 20.01.1953. Aarviks privatarkiv, 1953.
- Aarvik, Hermann. «Privat brev til Johannes Hansen (b)», 19.04.1953. Aarviks privatarkiv, 1953.
- Aarvik, Hermann. «Vedrørende Forsvarskommisjonens forslag til Forsvarets musikk», 23.02.1953. Aarviks privatarkiv, 1953.
- Aarvik, Hermann. «Kongens gt 97 – Forslag om lokaler for Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag», 23.11.1967. Aarviks privatarkiv, 1967.
- Aarvik, Hermann. «Tamburstav til Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (a)», 17.08.1968. Aarviks privatarkiv, 1968.
- Aarvik, Hermann. «Tamburstav til Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelag (b)», Aarviks privatarkiv, 1968.
- Aarvik, Hermann. «Forsvarets musikkorps må finne sin plass i tiden» *Adresseavisen*, Aarviks privatarkiv, 03.06.1970.
- Aarvik, Hermann. «Rapport om helbredstilstand», 10.04.1973. Aarviks privatarkiv, 1973.
- Aarvik, Hermann. «Hvor blir det av divisjonsmusikken?», Aarviks privatarkiv, 1974.

9.4 ANNET ARKIVMATERIALE

- «Konsertprogram 1.–5. mai». LFMKs arkiv, 1946.
- «Konsertprogram 10. juni (2. pinsedag)». LFMKs arkiv, 1946.
- «Konsertprogram 14. september». LFMKs arkiv, 1952.
- «Konsertprogram 25. mai, kl 14.00 i Ilaparken.». LFMKs arkiv, 1952.
- «Konsertprogram 28. nov. i Verdensteateret kl 13.00». LFMKs arkiv, 1954.
- «Konsertprogram 29. og 30. mai». LFMKs arkiv, 1946.

9.5 AVISARTIKLER

- «Blir dobbeltvinduer påbudt ved lov?». *Nidaros*, Trondheim, 16.09.1940.
- «Blomsterregn i høljregn». *Adresseavien*, Trondheim, 26.05.1952.
- «Brigademusiken og den nye hærordning.». *Smaalenenes Amtstidende*, Fredrikshald, 22.06.1887.

- Brissach, Ingrid J. «Trondhjems store divisjonsmusiker» *Adresseavisen*, Trondheim, 18.03.2008.
- «Divisionsmusikken. – En række uttalelser til "Aftenposten"». *Aftenposten*, Oslo, 27.02.1926.
- «Forsvarets distriktsmusikkorps "Blåste leksene en lang marsj"». *Fosna-Folket*, Fosen, 19.01.1971.
- «Forsvarets distriktsmusikkorps Trøndelags likte seg godt i Volda». *Avisutklipp*, Aarviks privatarkiv, 19.03.1959.
- «Fra mai får vi atter divisjonsmusikkens konserter i Trondheim.». *Adresseavisen*, Trondheim, 25.03.1946.
- Jøsvold, P. O. . «Militærmusiken i Trondhjem gjennom et aarhundrede : En historik over brigademusikkorpsets historie – særlig Trondhjemske brigades musikkorps» *Trondhjems Adresseavis*, Trondheim, 1922.
- «Vi bor og arbeider i et kalket hønsehus – Hvor skal musikkstudenter bo – og øve?». *Dagbladet*, Oslo, 08.09.1945.
- «Vi trenger 2 millioner favner ved for å erstatte importert brensel.». *Arbeider-Avisa*, Trondheim, 16.09.1940.
- «Aarvik fikk vår beste dirigenteksamen hittil!». *Adresseavien*, Trondheim, 05.07.1949.

9.6 UPUBLISERT MATERIALE

- Berg, Ulf Steinar. *Militærmusikk i Norge ca. 1600–1818 : med særlig henblikk på infanteriet i Trondheimsdistriktet*. Hovedoppgave, Universitetet i Trondheim, 1983.
- Elnes, Trond. «*Divisjonsmusikken*» i *Halden : dens historie og plass i musikklivet*. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo, 1980.
- Engeland, Silje. *Musikk i park og paviljong : Offentleg militærmusikk i Trondheim mellom 1825 og 1850*. Masteroppgave, NTNU, 2018.
- Holtan, Svein. *Når Apollo underlegges Mars: Forsvarets musikk eksistensgrunnlag - de lange linjer og fremtidige muligheter*. Hovedoppgave, LKSK, 2000.
- Jonsson, Leif. *Offentlig musikk i Trondhjem 1736–1850*. Trondheim: (upubl.), 2014.
- Mistereggen, Birger. *En tromme er intet musikalsk instrument : norsk trommetradisjon ca. 1500– ca. 1940 med utgangspunkt i Johannes Sundvors nedtegnelser*. Hovedoppgave, Norges musikkhøgskole, 2001.

9.7 NETTSIDER

Arkivverket. «Vil du vite mer?», hentet 29.04.2018 fra <https://www.arkivverket.no/for-arkiveiere/arkivavslutning-og-innlevering2/overforing-av-papirarkiver/vil-du-vite-mer>.

Arkivverket. «Taushetsbelagte opplysninger», hentet 27.11.2018 fra <https://www.arkivverket.no/kom-i-gang-med-arkiv/taushetsbelagte-opplysninger>.

«Hirden». hentet 12.12.2018 fra <https://snl.no/Hirden>.

«Laboratoriebygningen». hentet 10.12.2018 fra <http://www.strindahistorielag.no/wiki/index.php?title=Laboratoriebygningen>.

Norges musikkhøgskole. «Musikkhøgskolens historie», hentet 26.04.2018 fra https://nmh.no/om_musikkhogskolen/musikkhogskolens_historie.

Rikskonsertene. «Om oss», hentet 26.04.2018 fra <https://rikskonsertene.squarespace.com/om-oss>.

«Skalmeie». hentet 11.12.2018 fra <https://snl.no/skalmeie>.

Thorsnæs, Geir. «Strinda – tidligere kommune», hentet 11.12.2018 fra https://snl.no/Strinda_-_tidligere_kommune.

